

**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД ЗА ПЕРИОДА
2021-2027 ГОДИНА**

Приет с Решение №91/28.04.2022 г. на ОбС-Ботевград

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ	7
1.1. Обща характеристика на плана за интегрирано развитие на община Ботевград	7
1.1.1. Обхват	7
1.1.2. Цели и задачи.....	7
1.1.3. Очаквани резултати.....	8
1.2. Структура и съдържание на ПИРО Ботевград	9
1.2.1. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ботевград	10
1.2.2. Стратегически цели, приоритети и мерки за развитие	10
1.2.3. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност	11
1.2.4. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини	11
1.2.5. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход.....	11
1.2.6. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.....	12
1.2.7. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на плана.....	12
1.3. Предпоставки и изисквания за разработването на ПИРО Ботевград.....	13
1.3.1. Стратегическа рамка	15
1.4. Отговорности на институции и партньори за разработването и приемането на ПИРО Ботевград.....	20
2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД.....	23
2.1. Обща характеристика на община Ботевград.....	23
2.1.1. Географска характеристика.....	23
2.1.2. Населени места	25
2.2. Историческо развитие и културно наследство	26
2.2.1. Историческо развитие	26
2.2.2. Недвижимо културно наследство в община Ботевград	28
2.2.3. Недвижимо културно наследство в град Ботевград.....	29
2.3. Състояние на местната икономика.....	31
2.3.1. Обща характеристика.....	31
2.3.2. Отраслова структура на икономиката	35
2.3.3. Приоритетни икономически дейности	38

2.4. Развитие на социалната сфера	43
2.4.1. Демографска характеристика	43
2.4.2. Пазар на труда	49
2.4.3. Образование.....	52
2.4.4. Здравеопазване	57
2.4.5. Социални услуги	62
2.4.6. Култура.....	64
2.4.7. Спорт	70
2.5. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност	73
2.5.1. Транспортна инфраструктура	73
2.5.2. ВиК инфраструктура.....	74
2.6. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор.....	77
2.6.1. Селищна мрежа	77
2.6.2. Жилищен сектор.....	79
2.7. Екологично състояние и рискове	82
2.7.1. Качество на атмосферния въздух (КАВ).....	82
2.7.2. Водни тела и отпадни води.....	82
2.7.3. Отпадъци.....	85
2.7.4. Защитени територии и зони	86
2.8. Административен капацитет	91
2.8.1. Обща характеристика на общинската администрация	91
2.8.2. Административна структура и организация на общинската администрация.....	93
2.8.3. Капацитет за реализация на проекти.....	97
2.9. Големи инфраструктурни проекти	100
2.10. Междубщински връзки.....	100
2.11. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво.....	101
2.12. SWOT Анализ.....	105
3. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027	111
3.1. Обосновка на целите и приоритетите.....	111
3.2. Визия и цели за развитие на община Ботевград.....	117
3.3. Приоритети и мерки за реализация в община Ботевград.....	119
4. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД.....	131
4.1. Обосновка на определените зони.....	131
4.2. Описание на зоните за интегриран подход	134
5. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО БОТЕВГРАД	137

5.1. Описание на прилагания интегриран подход	137
5.2. Приложение №1 – Описание на предвидените мерки и дейности в програмата за реализация	139
5.3. Приложение №1А – Индикативен списък на важни проекти.....	158
5.4. Индикативна финансова таблица	166
5.5. Програма за развитие на туризма	167
5.6. Програма за устойчива градска мобилност.....	169
6. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....	171
6.1. Специфика и проблематика на измененията на климата	171
6.2. Национални действия по отношение на климата	171
6.3. Законодателна рамка по отношение на климата	172
6.4. Общи хоризонтални мерки, свързани с изменението на климата	173
7. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....	176
7.1. Действия за наблюдение и оценка на ПИРО	176
7.1.1. Доклади и оценки за изпълнението на ПИРО.....	176
7.1.2. Годишно планиране на изпълнението на ПИРО	177
7.1.3. Актуализация на ПИРО	178
7.2. Индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	178
8. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	186

ТАБЛИЦИ

Таблица 1. Недвижимо културно наследство в община Ботевград.....	28
Таблица 2. Обекти на недвижимото културно наследство в град Ботевград.....	29
Таблица 3. Предприятия според заетите лица за периода 2014-2019	32
Таблица 4. Ключови икономически показатели за периода 2014-2019 г.....	32
Таблица 5. Тежест на трите икономически сектора на общинско и национално ниво през 2018 г.....	36
Таблица 6. Отраслова структура на икономиката през 2019 г.	37
Таблица 7. Места за настаняване в община Ботевград към 2020 г.	41
Таблица 8. Основни демографски показатели за периода 2015-2020 г.	43
Таблица 9. Разпределение на населението по населени места	49

Таблица 10. Заети работни места по национални, регионални и общински програми в община Ботевград за периода 2014-2019 г.....	51
Таблица 11. Основни показатели в сферата на образованието.....	53
Таблица 12. Основни показатели в сферата на здравеопазването	59
Таблица 13. Основни социални услуги в община Ботевград през 2021 г.....	63
Таблица 14. Читалища в община Ботевград.....	65
Таблица 15. Спортна инфраструктура в община Ботевград	70
Таблица 16. Спортни клубове в община Ботевград	72
Таблица 17. Гъстота на републиканската пътна мрежа в България и община Ботевград	73
Таблица 18. Количества подадена вода и загуби	74
Таблица 19. Повърхностни водни тела в община Ботевград.....	83
Таблица 20. Технология на пречистване в ГПСОВ Ботевград	84
Таблица 21. Защитени територии и зони в община Ботевград	87
Таблица 22. Кадрова осигуреност на Община Ботевград в периода 2014-2020 г.....	95
Таблица 23. Проведени обучения в периода 2016-2020 г.	95
Таблица 24. Обобщен отчет за капиталовите разходи на общината по източници на финансиране в периода 2015-2019.....	99
Таблица 25. Описание на зоните за интегриран подход в община Ботевград.....	134
Таблица 26. Индикатори за резултат и продукт.....	180

ФИГУРИ

Фигура 1. Разлики в системата от документи за стратегическо планиране след изменението на ЗРР за новия програмен период	14
Фигура 2. Глобални цели на устойчивото развитие (ООН)/ Трансформиране на нашия свят: Дневен ред 2030 за устойчиво развитие.....	15
Фигура 3. Динамика на общинската икономика в периода 2014-2019 г.	33
Фигура 4. Преки чуждестранни инвестиции и разходи за придобиване на ДМА в община Ботевград за периода 2014-2019 г.....	35
Фигура 5. Разпределение на произведената продукция и приходите по сектори за 2019 г. в хил. лв.....	36
Фигура 6. Приходи от дейността в сектор „Услуги“ за 2019 г.....	40
Фигура 7. Възрастова структура на населението в община Ботевград през 2020 г.	45
Фигура 8. Коефициент на демографско заместване за периода 2016-2020 г.	46
Фигура 9. Възрастови характеристики на населението за периода 2016-2020 г.	47
Фигура 10. Коефициент на естествен прираст за периода 2014-2019 г.	47
Фигура 11. Коефициент на механичен прираст за периода 2015-2020 г.	48
Фигура 12. Равнище на безработицата и средна заплата за периода 2014-2020 г.....	50
Фигура 13. Състояние на пазара на труда в страната за периода 2014-2019 г.	52

Фигура 14. Застот на детските градини за периода 2015-2021 г.	55
Фигура 15. Брой учители на 1000 ученика в общообразователните училища.....	56
Фигура 16. Брой души на един ОПЛ/дентален лекар през 2020 г.....	60
Фигура 17. Осигуреност с медицински персонал в община Ботевград в периода 2015-2020 г.....	61
Фигура 18. Осигуреност с легла в МБАЛ.....	61
Фигура 19. Град Ботевград – извадка от ОУПО Ботевград.....	78
Фигура 20. Жилищен фонд в Софийска област в периода 2014-2019	80
Фигура 21. Състав на смесения и разделно събран отпадък в община Ботевград за една година	86
Фигура 22. Структура на Общинска администрация – Ботевград	94
Фигура 23. Модел на стратегическата част на ПИРО Ботевград.....	112
Фигура 24. Резултати от анкетно проучване – приоритетни мерки	115
Фигура 25. Визия, цели и приоритети за развитие на община Ботевград за периода 2021-2027	118
Фигура 26. Зони за интегриран подход	133

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД

1.1.1. Обхват

Планът за интегрирано развитие на община Ботевград (ПИРО) 2021-2027 г. е основополагащ стратегически документ и важен инструмент за управлението на общината през следващите седем години. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на общината – землищата на град Ботевград и всичките 12 села. Определени са зони за прилагане на интегриран подход при осъществяване на инициативи и проекти за преодоляване на съществуващите дефицити; за подкрепа на наличните потенциали; и за рационално използване на възможностите за създаване на партньорства за развитие на конкретни територии. Планът за интегрирано развитие на общината е със средносрочно действие, като времето за неговото изпълнение съвпада със следващия програмен период на ЕС до края на 2027 година.

ПИРО, като част от пакета стратегически документи, интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общината, които се отчитат при разработването на общинските инвестиционни програми, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално развитие, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално развитие.

Характеристиките на община Ботевград определят аргументите за очертаване на нейната визия за развитие до края на програмния период. Тези аргументи произтичат от комплексните анализи на природните дадености, историята и мястото на общината в регионален и национален план от гледна точка на нейното икономическо, социално, екологично, културно и управленско ниво на развитие; наличните потенциали и съществуващите проблеми и предизвикателства. Последователността на проучванията, направените анализи и изводи в процеса на работата по плана са основната предпоставка за формулиране на аргументирана стратегическа част и на една конкретна програма за действие като краен продукт.

1.1.2. Цели и задачи

Планът за интегрирано развитие на община Ботевград интерпретира и конкретизира общата законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие в България и Европа, за да изяви местната специфика и да предложи аргументирани решения за социалните, икономическите, екологичните, културните и управленските предизвикателства по пътя към устойчивото развитие на общината.

Основната цел на Плана за интегрирано развитие на община Ботевград е да предложи **обща рамка и последователност от конкретни действия за устойчиво и интегрирано развитие** на местно ниво, обединени в конкретна програма за реализация. ПИРО е оперативен документ, обединяващ целите и начините за тяхното постигане, при задължително съответствие с Интегрираната териториална стратегия за

развитие на Югозападен район от ниво 2 и действащия общ устройствен план на общината.

За успешното постигане на основната цел е необходимо да бъдат решени следните задачи:

- Комплексно управление на процеса по разработването на ПИРО, включително разпределение на дейностите и отговорностите между отделните експерти, общинските звена и всички заинтересовани страни;
- Предварително извеждане на ясна и последователна методология за разработването на ПИРО;
- Определяне на структура на ПИРО, отчитаща разпоредбите за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, вкл. Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027;
- Информационно обезпечаване чрез събиране, обработка и синтез на данни от разнообразни и надеждни източници на информация;
- Проучване на основните законодателни и стратегически документи и извеждането на изводи от тях;
- Извършване на комплексен анализ на съвременната ситуация в общината;
- Поставяне на обобщена оценка за проблемите и потенциалите в общината чрез синтезен SWOT анализ;
- Приложение на подход за формулиране на изпълними стратегически предложения;
- Очертаване на визия за развитие и формулиране на цели, приоритети и съпътстващите ги мерки и дейности;
- Разработване на поредица от инструменти за реализацията на плана, съобразени с Методическите указания;
- Успоредни публични дискусии и анкетни проучвания, ориентирани към различни целеви групи и представляващи основно средство за генериране на идеи.

1.1.3. Очаквани резултати

Разработването на ПИРО Ботевград ще създаде следните резултати в подкрепа на местното развитие:

- Приет от Общинския съвет средносрочен планов документ с хоризонт 7 години за управление на общината в периода 2021-2027 г., осигуряващ единство в социално-икономическото и пространствено развитие на територията и местната общност;
- Ясно формулирани средносрочни цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини, в съответствие с националните и регионални документи за планиране, които съдържат мерки, дейности и проекти за развитието на територията;

- Практически осъществено основното изискване към ПИРО за прилагане на интегриран подход на развитие, т.е. подход на тясна координация на различните публични и секторни политики на базата на местните специфики;
- Приемане на ПИРО като рамка за разработване на секторни програми и бизнес планове за координиране на съвместните инициативи и проекти за развитие на общината.

1.2. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПИРО БОТЕВГРАД

Структурата на плана за интегрирано развитие на община Ботевград е изцяло съобразена с разпоредбите на чл. 13 от ЗРР и Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО 2021-2027 г., публикувани от МРРБ. Тя е изцяло в синхрон с най-добрите практики на стратегическото планиране на териториите.

Структурата на плана следва използвания методически подход при изготвянето му. Документът започва с представянето на резултатите от проведените социално-икономически и пространствени анализи на територията, които представят ситуацията в общината и очертават тенденциите в развитието ѝ. След това продължава с оценка и изводи от аналитичната част. На тяхна база е формулирана визия и са отправени стратегически предложения (цели и приоритети за развитие на общината). Накрая са разписани основните инструменти за успешната реализация, вкл. наблюдението и оценката на плана. Неразделна част от документа са съпътстващите го приложения, изготвени в процеса на неговото разработване.

Избраният подход обуславя основните точки (съдържание на плана), които са както следва:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ботевград;
- Описание на взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво;
- Връзка на общината със съседните територии, които имат потенциал да влияят върху развитието ѝ;
- Синтезен SWOT анализ;
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.;
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Определяне на приоритетни зони за въздействие;
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;
- Индикативна финансова таблица;

- Приложения.

1.2.1. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Ботевград

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие е изготвен за територията на цялата община. Идентифицираните проблеми и потенциали са основа за извеждането на синтезен SWOT анализ, чиято цел е да открие най-важните моменти в историческото и съвременното развитие на общината. Обобщени са положителните и отрицателните характеристики в рамките на община Ботевград и прилежащия ѝ пространствен контекст – тенденциите на регионално, национално и европейско ниво.

Анализът поставя акцент върху географската, историческата и културната характеристика, проследени са закономерностите във функционално-пространственото развитие, социалното, икономическото и екологичното състояние в границите на общината. Проучена е транспортната система, количествените и качествените измерения на водоснабдителната и канализационната системи. Административният капацитет на общината е представен като единство на възможности и ограничения за приложение на политики и изпълнение на проекти при взаимодействие между община Ботевград, неправителствения сектор и бизнеса.

Аналитичната част включва още описание на взаимовръзките с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво. Открити са взаимовръзките между двата анализа.

На последно място, но не по важност, е представена връзката на община Ботевград със съседните територии, които имат потенциал да оказват влияние върху местното развитие. Акцент в тази част са възможните общи проекти, които имат надобщинско измерение.

Изброените аспекти покриват разнообразието на общинското развитие и напълно съответстват на Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Разработването на анализа се базира на официална статистическа информация, становища от институции и стратегически документи в общината и региона, заедно с изводите от проведените публични дискусии и целеви анкети.

1.2.2. Стратегически цели, приоритети и мерки за развитие

Стратегическите предложения обхващат очертаването на визия за развитие до края на плановия период, формулирането на цели, приоритетни области и мерките към тях. Основно предизвикателство е формулирането на аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и специфика предложения. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за развитие на общината, мрежата от населени

места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.). Към подхода се присъединяват и проследените обществени потребности и препоръки, заедно с насоките на стратегическите документи от по-високо ниво. Разгледаните аспекти са използвани за синтезирането на основни стратегически насоки. По този начин се постига синергичен ефект между резултатите на отделните приоритетни области.

1.2.3. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност

Важен фактор при разработването на ПИРО е да се осигури прилагането на принципа за партньорство и сътрудничество. В тази част от ПИРО се описва цялостния процес по разработването му – от определянето на заинтересованите страни и ангажирането им до създаването на активна комуникационна среда, в която да се обменят идеи и опит между хората.

Приложиха се и се предвиждат подходящите средства за споделяне на информация, представяне на ПИРО и съвместно действие между община Ботевград, кметовете на селата, културните институции, неправителствения сектор, представителите на бизнеса и експертния екип. Положителните контакти и комуникация, формирани по време на разработването на плана, следва да бъдат съхранени и продължени през следващите седем години.

1.2.4. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини

На база анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие, са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в Програмата за реализация на плана. Това са пространствено обособени територии с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална структура на населението. Те са определени на базата на общи характеристики на определена територия или общи проблеми и потенциали за развитие. Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси.

1.2.5. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход

Програмата за реализация на ПИРО има за задача, на основата на целите и приоритетите, да оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение. Програмата за реализация е финалният елемент от структурата на ПИРО и представлява конкретния начин за осъществяване на неговите стратегически предложения. Централно място заема списъкът с мерки и дейности, където са изброени, описани и обосновани отделните инициативи за развитие и връзките между тях. Извършена е оценка на ориентировъчната им

финансова стойност, избрана е управленска структура и са посочени заинтересованите партньори. Други основни компоненти на програмата за реализация са:

- Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана (по какъв начин са комбинирани отделните елементи на секторните политики на местно ниво, така че да доведат до постигане на целите, определени в стратегическата част);
- Индикативен списък на важни за общината проекти, които се разработват и изпълняват в рамките на програмата;
- Индикативна финансова таблица, която представлява общата финансова оценка на необходимите ресурси. Прогнозираният общ финансов ресурс е разпределен между отделните приоритетни области от стратегията на плана.

Адекватното планиране на финансовата таблица е предпоставка за успешно и ефикасно управление на финансовите ресурси на общината. За тази цел бъдещите финансови средства са реалистично предвидени на основата на потенциала на община Ботевград да привлича и управлява средства от финансиращите програми. Приложени са методи за оценка и прогнозиране на предполагаемите средства за реализация на проектите, част от различните приоритетни области.

Включена е възможността за актуализация на Програмата за реализация, като част от цялата система за наблюдение, оценка и актуализация на плана.

1.2.6. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия

Климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия, както и рисковите територии, заемат важно място в разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към глобалното затопляне ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия. В тази част от ПИРО Ботевград е описана връзката между идентифицираните рискове и проблеми и формулираните в стратегическата част мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

1.2.7. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на плана

Индикаторите за наблюдение и оценка са дефинирани съобразно смисъла и съдържанието на стратегическите цели и приоритетните области на стратегията. Системата от индикатори обединява два основни компонента – индикатори за продукт, проследяващи степента на изпълнение на целите, както и индикатори за резултат, измерващи ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области. Двата вида индикатори са въведени следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“

Индикаторите са избрани в синхрон с наличната и регулярно поддържана информационна основа в България и наличните данни в община Ботевград. Така могат да бъдат посочени техни начални и целеви стойности. Инструментът ще бъде основно средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ПИРО, междинната и последващата оценка на плана.

По отношение на наблюдението и оценката на плана е разработена система за наблюдение, оценка и актуализация, обвързваща функциите на участващите звена. Подробно описани са отговорностите и компетенциите на отделните звена, посочена е логическата и времева обвързаност между отделните функции. Идентифицирани са ключови събития от процеса за наблюдение, оценка и актуализация на плана и конкретното участие и принос на въвлеченото звено. Ключовите събития са точно разположени във времето за да се въведе управляема система от последователни и конкретно разписани стъпки. Посочен е начинът за интегрирането на индикаторите в отделните стъпки на наблюдението и оценката. Отбелязан е подходящият момент за изготвяне на междинна и последваща оценка, както и на актуализация на ПИРО, когато това е необходимо.

1.3. ПРЕДПОСТАВКИ И ИЗИСКВАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПИРО БОТЕВГРАД

Планът за интегрирано развитие на община Ботевград е със срок на действие 7 години. Той е съобразен с нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, както и в съответствие с целите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода 2021-2027 г. – „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“. В него са определени средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини. Осигурена е пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Законодателна рамка

Изготвянето на планове за интегрирано развитие на общини (ПИРО) е регламентирано в Закона за регионалното развитие с неговата редакция от март 2020 година (изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.), както и правилника за неговото прилагане. В новия програмен период 2021-2027 г. ПИРО обединяват в рамките на един стратегически документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които се изготвяха в периода 2014-2020 г.

Фигура 1. Разлики в системата от документи за стратегическо планиране след изменението на ЗРР за новия програмнен период

Източник: ЗРР, Авторски колектив ПИРО Ботевград 2021 г.[®]

Съгласно ЗРР плановете за интегрирано развитие на община са част от системата документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Той е в йерархична съподчиненост с документите от по-горните нива – интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 и актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие. ПИРО се изготвят с хоризонт от 7 години и очертават средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона от ниво 2 и Общия устройствен план на общината (чл. 13. ЗРР). В този смисъл ПИРО отчита и предвижданията на общия устройствен план на общината (ОУПО).

ПИРО се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината, според чл. 13 от ЗРР.

Изменението на Закона за туризма от 2020 г. (ДВ, бр. 17, 2020) изисква в програмата за реализация на плановете за интегрирано развитие на общините да се включва раздел, който съдържа общинската програма за развитие на туризма (чл. 11 ЗТ).

При изготвянето на ПИРО са взети предвид и редица закони, които имат пряко влияние върху управлението на територията и нейното финансиране. По-важните от тях са:

- Закон за административно-териториалното устройство на РБългария;
- Закон за местното самоуправление и местната администрация;
- Закон за администрацията;
- Закон за достъпа до обществена информация;

- Закон за общинската собственост;
- Закон за общинския дълг;
- Закона за публичните финанси;
- Закон за местни данъци и такси;
- Закон за водите;
- Закон за горите;
- Закон за концесиите.

Освен изброените закони има и други специализирани административни актове, които определят дейността на общините в различни сектори и от които произтичат конкретни права и задължения на общинска администрация. Тук следва да се добавят Международните конвенции, ратифицирани от правителството на РБългария, с които е свързана работата в конкретен сектор като права на човека, културно наследство и др.

1.3.1. Стратегическа рамка

Действащото законодателство задължително изисква осигуряването на съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво. Тези документи са:

Дневен ред 2030 на ООН

Фигура 2. Глобални цели на устойчивото развитие (ООН)/ Трансформиране на нашия свят: Дневен ред 2030 за устойчиво развитие

Всички 17 цели са свързани помежду си и имат срок за постигане до 2030 г.

Те са насочени към преодоляване на глобалните предизвикателства, пред които сме изправени. Новите цели предвиждат изкореняването на крайната бедност във всичките ѝ форми, ликвидирането на глада и помощ за устойчивото развитие на селското стопанство, поощряване на здравословния начин на живот и съдействието за благополучието на всички хора, осигуряването на всеобщо и качествено образование, рационална употреба на водните ресурси, всеобщ достъп до екологично чиста

енергетика и др. За постигането на целите ще трябва да бъдат изпълнени общо 169 производни задачи в областта на социално-икономическото развитие. Напредъкът по изпълнението на плана ще се обсъжда четири пъти годишно на форум на високо равнище.

Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Този документ замества действащата до сега Стратегия „Европа 2020“ като интерпретира отношението на страните от ЕС към глобалния Дневен ред 2030 за устойчиво развитие. В Европа е направено много – приоритетите за устойчиво развитие са включени в основни хоризонтални програми, както и в секторните политики и инициативи. ЕС е сред водещите сили за приемането на Програмата на ООН относно устойчивото развитие до 2030 г. За да се постигнат целите до 2030 г. е необходимо всички страни да съблюдават тези цели в цялостната система на стратегическото и програмно планиране от националното ниво, през регионалните планове до планове за интегрирано общинско развитие. ПИРО Ботевград е структуриран и целенасочен в рамките на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Програма за развитие: България 2030

Националната програма за развитие „България 2030“ е програмен документ, поставящ рамката и насоките за подготовка на останалите стратегически документи в страната. С тази програма се адаптират приоритетите на документа „Към устойчива Европа до 2030 г.“ към нашата национална специфика в границите на България. Документът определя три стратегически цели: ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата, за реализирането на които са предвидени целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие – Иновативна и интелигентна България; Зелена и устойчива България; Свързана и интегрирана България; Отзивчива и справедлива България; Духовна и жизнена България. За постигането на стратегическите цели са дефинирани 13 национални приоритета, като с решението на правителството са определени водещите ведомства по отделните приоритети.

Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022

Въпреки че времето на действие на този документ е ограничено до 2022 г., Националната стратегия за регионално развитие се фокусира върху балансираното, равнопоставено и устойчиво развитие на регионите в България през периода до 2022 г. и очертава начините и средствата за намаляване на неравенствата между отделните региони, области и общини. Стремежът за постигането на баланс продължава общата Кохезионна политика на ЕС на национално ниво. НСРР е интегрирана стратегия за развитие, осигуряваща координация между управлението на различните сектори и условия за реализация на НПР БГ 2030.

Фокусът на стратегията е постигането на полицентрично, балансирано и устойчиво развитие на регионите в България. От друга страна тя осигурява координация между отделните секторни политики и стратегически документи на национално ниво и

подпомага тяхното синхронизиране на по-ниските нива на планиране (NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3).

Целите и приоритетите на НСРР подчертават значението на малкия и среден бизнес, формирането на устойчиви туристически дейности и подобряването на социалната и техническата инфраструктура при съхраняване на природното и културно наследство.

Актуализирана национална концепция за пространствено развитие 2013-2025

Устройството и управлението на националната територия до 2025 година се регламентира от Национална концепция за пространствено развитие, която е актуализирана през 2019 г. и с нея се полагат основите на програмата за развитие на регионите 2021-2027 г. Концепцията съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. Тя осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии, като се подчертава, че желаният модел за умерен полицентризъм (поддържане на мрежа от равномерно разпръснати градове, които са предпоставка за по-балансирано развитие и съживяване на селските и периферните райони) все още е на дневен ред. Актуализираният документ има няколко много важни нови елемента: отразени са новите насоки в европейската кохезионна политика и политиката за пространствено развитие; стратегическата ѝ част интегрира в още по-силна степен регионалното планиране с пространственото такова; и идентифицира конкретни територии със специфични характеристики, потребности и потенциали.

Механизмът за възстановяване и устойчивост – част от елемента „Следващо поколение ЕС“ (2021-2024 г.) от Плана за възстановяване на Европа

След заседание на Европейския съвет на 17-21 юли 2020 г. размерът на средствата в рамките на Механизма е установен на 672,5 млрд. евро, от които безвъзмездни средства на обща стойност 312,5 млрд. евро и възможност за достъп до заеман ресурс от 360 млрд. евро. Механизмът предвижда пряко управление от Европейската комисия и 100% финансиране на грантовете без необходимост от съфинансиране с национален ресурс.

Критериите за разпределение между държавите членки за 70% от безвъзмездните средства вземат предвид населението, реципрочната стойност на нейния БВП на глава от населението и средното равнище на безработица през последните 5 години (2015-2019 г.) в сравнение със средното равнище за ЕС. За останалите 30% показателят за безработицата за периода 2015-2019 г. ще бъде заменен във формулата с наблюдаваната загуба на реален БВП през 2020 г. и наблюдаваната кумулативна загуба на реален БВП за периода 2020-2021 г., която ще бъде изчислена до 30 юни 2022 г. Максималният размер на заемите за всяка държава членка няма да надвишава 6,8% от нейния БНД.

Финансовият пакет, от който България може да се възползва, възлиза на около 6,217 млрд. евро грантове и 4,549 млрд. евро заеми.

За целите на програмиране на средствата държавите членки изготвят Национални планове за възстановяване и устойчивост като приложение към своите Национални

програми за реформи. Проектът на регламент за създаване на Механизма предвижда датата 30 април 2021 г. като краен срок за официално подаване на Националния план за възстановяване и устойчивост пред ЕК.

Национален план за възстановяване и устойчивост

Основната цел на Плана за възстановяване и устойчивост е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които да имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост спрямо негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за „зелена“ и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на „Зелената сделка“.

ЕК насърчава държавите членки да включат в своите планове за инвестиции и реформи следните водещи области:

- **Ускоряване** – приоритетен подход към ориентираните към бъдещето чисти технологии и ускоряване на разработването и използването на ВЕИ;
- **Саниране** – Подобряване на енергийната ефективност на обществените и частните сгради;
- **Зареждане и презареждане** – Насърчаване на ориентирани към бъдещето чисти технологии, за да се ускори използването на устойчив, достъпен и интелигентен транспорт, на станции за зареждане и презареждане и разширяване на обществения транспорт;
- **Свързване** – Скорошно въвеждане на бързи широколентови услуги за всички региони и домакинства, включително влакнестооптични и 5G мрежи;
- **Модернизиране** – Цифровизацията на публичната администрация и на услугите, включително на съдебната система и здравеопазването;
- **Разрастване** – Увеличаването на капацитета на европейските промишлени данни в облак и разработването на най-мощните, авангардни и устойчиви процесори;
- **Преквалификация и повишаване на квалификацията** – Адаптирането на образователните системи, за да подкрепят цифровите умения, образованието и професионалното обучение за всички възрасти.

Интегрирана териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Югозападен район за периода 2021-2027

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападен район от ниво 2 е стратегически планов документ, определящ общата политическа, пространствена, икономическа и тематична рамка за развитието на региона в годините на новия програмен период 2021-2027. Тя е разработена в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.)

и отчита предвижданията на секторните стратегии на регионално ниво в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда.

Стратегическата рамка за развитие на общините от Югозападния регион (в частност Софийска област) произтича от този стратегически документ. Приетата визия, която определя рамката за реализация на ИТСП, е следната: **Югозападен регион – развиващ своите потенциали за достойно място сред европейските региони.**

Основните приоритети са следните:

- **Стратегически приоритет 1:** Подкрепа на регионалните потенциали за устойчив растеж;
- **Стратегически приоритет 2:** Инвестиране в човешкия капитал и преодоляване на регионалните дисбаланси в осигуряването на достъп до качествени услуги;
- **Стратегически приоритет 3:** По-добре свързан и устойчив регион.

Определените приоритети са базирани на следните принципи в очертаването на стратегията на района:

- **Партньорство между всички власти, институции, заинтересовани лица и структури** на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения;
- **Координация вътре в и между управленските звена на всички равнища**, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на региона към хоризонта на планирането – 2027 г.;
- **Концентрация на усилията, човешките и финансовите ресурси** за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;
- Тясно обвързване и интегриране на заложените в различните програми действия за постигане на комплексен социално-икономически ефект. Ще се търсят механизми за **териториално фокусиране на интервенциите**, които чрез интегриран подход ще позволят да бъде оползотворен местният потенциал по най-добрия начин, както и да бъдат адресирани местните проблеми и предизвикателства. Реализирането на **интегрирани териториални инвестиции**, както и прилагането на воденото от общността местно развитие, ще позволи да се постигнат синергични ефекти от реализираните интервенции;
- Отвореност за допълнения и **адаптивност на стратегическите намерения** към променящите се условия на средата, в която се реализира стратегията.

Общ устройствен план на община Ботевград

Планът за интегрирано развитие (ПИРО) и Общият устройствен план (ОУПО) на община Ботевград са основополагащи планови документи, които дефинират целите, приоритетите и насоките за стратегическо и териториално-устройствено местно

развитие. ПИРО се разработва съгласно чл. 13 от Закона за регионалното развитие, докато ОУПО – съгласно чл. 104 на Закона за устройство на територията:

- ПИРО определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и осигурява координация и интеграция на различни политики и ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на **икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия**;
- ОУПО определя основата за цялостното устройство на териториите на общината, като дефинира **обща структура и преобладаващото предназначение на териториите**, трасетата на техническата инфраструктура и режимите за опазване на околната среда и обектите на културното наследство.

ПИРО се разработва с по-кратък времеви хоризонт от 7 години, докато ОУПО – с хоризонт между 15 и 20 години. Постигането на устойчиво развитие в общината изисква добра **съгласуваност и допълняемост между стратегическото и устройственото планиране**, така че приоритетите за социално-икономическото и екологичното развитие да съответстват на модела за териториално развитие. В този смисъл Закона за регионално развитие определя, че ПИРО се изготвят в съответствие със съответната Интегрирана териториална стратегия и Общия устройствен план на общината.

Общият устройствен план на община Ботевград с неговите предвиждания за устройство на населените места и различните видове територии е отразен в ПИРО Ботевград и неговите стратегически насоки и конкретни мерки.

План за управление на речните басейни в Дунавския район за управление на водите

Територията на община Ботевград попада в Дунавския район за басейново управление на водите. ПУРБ имат за цел да осигурят интегрираното управление на водите в рамките на съответния район на основата на наличните речни басейни. На база детайлен анализ и описание на характеристиките на съответния район, преглед на видовете натиск и въздействие върху състоянието на повърхностните и подземните води са определени цели и програми от мерки. Мерките на действащия ПУРБ 2016-2021 са насочени както към повърхностните води, така и към подземните води. ПИРО Ботевград отчита информацията от ПУРБ относно състоянието и управлението на водите и посочва приложимите мерки от ПУРБ, които са отразени и в съдържателния обхват на мерките на ПИРО. При отчетена необходимост от изменение и актуализация на ПИРО Ботевград след изготвянето на Междинна оценка, актуализираният план следва да отчете следващата генерация ПУРБ с времеви обхват 2022-2027.

1.4. ОТГОВОРНОСТИ НА ИНСТИТУЦИИ И ПАРТНЬОРИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО БОТЕВГРАД

Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО

Съгласно ЗРР и Правилника за неговото прилагане няколко са действащите лица в процеса на подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО – кметът на общината, общински съвет, заинтересованите органи и организации, вкл. икономическите и

социалните партньори, както и физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

Функцията на организатор при изготвянето и съгласуването на ПИРО има кметът на общината, който осъществява координация и контрол по процесите. Съгласно Методическите указания с негова заповед се сформира работна група по подготовка, изготвяне и одобрение на ПИРО. В нея следва да са представени възможно най-много представители на заинтересованите страни в общината. Останалите заинтересовани лица трябва да имат постоянен достъп до информация за процеса и възможност за даване на становища и предложения при изготвянето на ПИРО, а впоследствие и при неговата реализация.

Със заповед на кмета изготвянето на ПИРО се възлага на външен изпълнител (при спазване изискванията на ЗОП) или със собствен капацитет. Кметът е този, който, чрез заповед, организира и публично обсъждане на проекта на ПИРО и на ЕО по реда на чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изисквана.

Общинският съвет е органът, който приема ПИРО на общината и контролира осигуряването на съответствие на общия устройствен план с плана за интегрирано развитие.

Заинтересованите лица имат право да дават аргументирани предложения при изготвянето на ПИРО и да получават информация при поискването ѝ.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Изменение и актуализация на ПИРО

Актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

- При съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- В резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- При съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана;
- При приемане или изменение на бюджета на общината и утвърждаване на индикативните разчети за средствата от Европейския съюз се актуализира и Програмата за реализация на плана.

Същевременно, изменение на Програмата за реализация на плана може и се насърчава да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му. Периодичната актуализация на Програмата за реализация и

приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана.

Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване на годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва междинна (в средата на периода на действие) и последваща (не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие) оценки. Последващата оценка включва:

- 1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- 2. оценка на общото въздействие;
- 3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- 4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Финансирането на процеса на изработване, съгласуване с партньорите и актуализиране на ПИРО се осъществява от бюджета на община Ботевград.

2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД

2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД

2.1.1. Географска характеристика

Разположение

Община Ботевград заема територия от общо 518,82 кв. м, която обхваща просторната Ботевградска котловина и живописни дялове от Западна Стара планина и Западен Предбалкан. Горите са най-голямата част от териториалния ресурс на общината като представляват общо 53,4%, докато земеделските земи са 39%. В рамките на Софийска област, общината се нарежда на 4-то място по големина след Самоков, Своге и Ихтиман. Има общи граници с общините Етрополе, Правец и Роман на изток; Мездра на север; Своге, Столична община и Елин Пелин на запад и Горна малина на юг. С тази позиция общината заема стратегическо местоположение между Южна и Северна България, между столицата София, Софийска област и област Враца (общините Мездра и Роман). Общината се намира на едно от **основните транспортни направления за страната** (София-Варна/София-Плевен) и една от ключовите **връзки между Южна и Северна България** (през прохода Витиня). Направлението, пресичащо Ботевградската котловина от югозапад на североизток е маркирано от АМ „Хемус“. Същевременно община Ботевград се явява **транспортен възел** на първокласните връзки I-1 (ГКПП „Кулата“-Благоевград-София-Враца-Монтана-Видин) и I-3, което започва от град Ботевград и продължава към Плевен и Русе. Конкурентоспособното разположение се подсилва от **близостта до столицата София**, което е фактор за икономическо развитие, привличане на инвестиции и работна сила от пазарите на столицата, а също така и подобрява достъпа на общината до услуги и инфраструктури с национално значение. Разстоянието между София и Ботевград е около 50 минути. Всичко това дава най-обща представа за големият потенциал на община Ботевград, свързан с **преработваща промишленост, логистика, търговия и транспорт**.

Разположението на общината в съседство на различни по големина и функционално значение общини създава разнообразни възможности за **сътрудничество и реализация на съвместни с проекти на община Ботевград с близки и съседни общини** като Правец, Своге, Етрополе, Мездра, Столична община и др. Именно междуобщинското сътрудничество за развитие на специфични територии, които надхвърлят административните граници на дадена община, ще бъде за приоритетна подкрепа по програмите с европейско финансиране за периода 2021-2027 г. Инструментът за подобни модели на развитие ще бъдат **интегрираните териториални инвестиции** (ИТИ). В рамките на ИТИ ще се комбинират проекти на различни общински администрации с водещ партньор градска община бенефициент по Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 – община Ботевград е определена за една от градските общини по този приоритет. Участващите общини от селските райони ще могат да участват със специално заделените средства за „меки“

мерки по Програма „Развитие на човешките ресурси“ (ПРЧР), Програма „Образование“ (ПО), Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ (ПКИП), Програма „Околна среда“ (ПОС). Общините от селските райони могат да се включат в концепция за ИТИ и с инфраструктурни мерки по Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2021-2027. Най-големите градски общини бенефициенти по Приоритет 1 на ПРР като Столична община също могат да участват.

Релеф

Цялата територия на общината попада в Западния Предбалкан и Западна Стара планина, което обяснява преобладаващия планински и полупланински релеф. Той е разнообразен от равнинния характер на просторната Ботевградска котловина, която се разстила от северозапад на югоизток и в тази си част прелива в Правешката котловина. На юг котловината опира в склоновете на Било планина и Мургаш с първенец едноименният връх, който се извисява на 1687 м. И двата планински рида са дялове на Западна Стара планина. От запад котловината е ограничена от Голема планина (с най-висок връх Увеса 1455,1 м на границата с община Своге) и Ржана планина (с най-висок връх Голямата могила 1546,2 м. също на общинската граница със Своге), също части от Западна Стара планина. Северно и североизточно се издигат по-ниските ридове Гола глава (с най-висок връх Гола глава 853 м) и Лакавица (с най-висок връх Високата могила 820 м, недалеч от село Скравена), които представляват част от Западния Предбалкан. През котловината протича река Бебреш, която източно от село Новачене променя своята посока юг-север и завива на изток, след което формира дълбока долина, където е разположено едно от най-живописните села на общината – Боженица. По-голямата част от защитена зона „Бебреш“ попада именно в община Ботевград. Въпреки, че по-голямата част на общината има планински и полупланински релеф, равнинната Ботевградска котловина осигурява **добри предпоставки за селско стопанство, като общата площ на земеделските земи надхвърля 200 кв. км.** Същевременно красивите планински панорами, богатият горски фонд и природните забележителности, разкриват перспективите за **планински и екологичен туризъм.**

Климат

В рамките на общината преобладава континенталният климат, докато в най-високите части климатът е планински. Температурите са умерени както през топлите, така и през студените месеци, а средногодишната температура е 12,6 градуса. Валежите са сравнително над средните нива за страната – около 750-1000 мм средногодишно. Снежната покривка е неустойчива, като средногодишният брой на дните със снежна покривка е 55. Специфичните релефни особености на котловината и долините около реките са предпоставка за температурни инверсии през зимния сезон, когато се получават най-ниските температурни стойности, но и се наблюдава задържането на замърсителите на въздуха в приземния слой на атмосферата. Това явление се подсилва от битовото отопление с дърва и въглища и може да представлява сериозен проблем при продължителен период на безветрие.

Води

Община Ботевград е богата на водни ресурси, като най-голямата река е Бебреш, чиито притоци са по-малките реки Стара река, Церовица, Калница, Писана, Боговина, Рударка. Река Бебреш извира от Етрополска планина и след 46 км се влива в река Малки Искър. Други по-съществени реки са Чешковица с около 10 притока; река Осеница с притоци Кукева, Оселска и Козя; река Бистрица с приток река Рогачевица; река Ечемишка и река Стубелска. В общината не се срещат естествени езера, но в землището на село Врачеш е изграден язовир Бебреш с обем от 15 млн. куб. метра, който задоволява значителна част от водните нужди на общината, вкл. за промишлени дейности, за земеделие и за питейно-битови нужди. Язовирът изпълнява и ролята по регулирането на оттока на река Бебреш.

Почви

Релефните и климатичните особености в Западна Стара планина и Предбалкана са определили почвеното многообразие в общината. Преобладават канелените горски почви, кафявите планински горски, смолниците и рендзините. По поречията на реките се срещат още алувиално-ливадните. Канелените горски почви се отличават с по-слабо хумусно съдържание, като са подходящи за отглеждане на полски култури и трайни насаждения. Смолниците също са сред най-често срещаните почвени типове в котловините. Кафявите горски почви се срещат основно над 600 м, сравнително богати са на хумус, а върху тях най-често растат дървесни видове като бук, ела, смърч, бял бор и др.

2.1.2. Населени места

Община Ботевград е съставена от 13 населени места с общо население от 30 665 души към края на 2020 г. Общински център е град Ботевград, който попада в категорията на малките градове (между 10 000 и 30 000 души). Съгласно функционално-йерархичната структура на мрежата от градове-центрове в страната, Ботевград е определен като град от четвърто йерархично ниво – град с микрорегионално значение в територията на групи общини. Това показва, че град Ботевград се разглежда като значим градски център с икономическо, социално и културно значение за по-малките съседни общини. Съгласно Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападен район за периода 2021-2027 г., с оглед на обслужващите си функции и важното местоположение, Ботевград има и потенциалът да премине към горното, трето йерархично ниво и по този начин да бъде с регионално значение в рамките на Софийска област. Населението на града през 2020 г. е 19 012 д., които формират степен на урбанизация от 62%. Характерно за общината е наличието на големи села, всички разположени в удобната Ботевградска котловина и свързани с първокласни републикански пътища (с изключение на Литакowo, което са намира на третокласен път). Пет села към 2020 г. са с население над 1000 души – с. Врачеш, с. Трудовец, с. Литакowo, с. Скравена, с. Новачене. Така в град Ботевград и пет от селата живеят над 90% от хората в общината. Ботевград, Врачеш и Трудовец с общо население над 25 000 души са в непосредствена близост (протегание на 10 км), имат добра транспортна свързаност и така обособяват отчетлива селищна концентрация. По-малките села с.

Гурково, с. Радотина, с. Краево, с. Липница, с. Рашково, с. Боженица, с. Елов дол са разположени по старопланинските и предбалканските ридове, като тяхното живописно разположение и съхранени обекти на културното наследство, особено на село Боженица, ги правят привлекателни дестинации за селски, културен и природен туризъм.

2.2. ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

2.2.1. Историческо развитие

Най-старите исторически сведения за територията на днешната община Ботевград ни отвеждат през V век преди Христа, когато е съществувало тракийско селище. От него са съхранени керамични изделия и оръдия на труда, експонирани в Исторически музей Ботевград. По-късно селище възниква там, където е днешната местност „Зелин“.

По време на Второто българско царство то е част от поземлените владения на болярина Огнян, управлявал по времето на цар Иван Шишман. Център на неговото владение е била крепостта „Боженишки Урвич“, която днес се намира на 1,5 км южно от село Боженица и е запазена като най-значимия археологически обект в общината. В края на XIV век крепостта остава като един последните пунктове на българската борба срещу османските завоеватели.

През османските векове възниква селището Самунджиево, което фигурира както в тимарските регистри от XVI век, така и в поименика на Етрополския манастир от XVII век. В началото на XIX век Самунджи вече се е утвърдило като най-важното селище в Ботевградската котловина, изместило старото селище в м. „Зелин“.

В този момент село Боженица, наследник на славната средновековна крепост, се превръща в просветен център на котловината. Още през 1806 г. е открито килийното училище, а Стоян Кнезовски е бил назначен за учител. През 1834 г. върху основите на древен храм е построена възрожденската църква „Света Петка“. На следващата година точно до църквата е изградена по-нова сграда за килийното училище, където през следващите десетилетия са се обучавали между 80 и 100 деца от цялата околия. През 1855 г. сградата изгаря, и едва през 1880 г. е възстановена. Тази последна сграда е запазена до днес като един от най-ценните обекти на културното наследство в цялата община. В момента там е подредена музейна сбирка, която е филиал към Исторически музей Ботевград.

Преломен момент в историята на Самунджиево е определянето му като град и околийски център през 60-те години на XIX век. Оттогава датира и старото име на Ботевград – Орхание. Поради важната административна роля на града е подета активна строителна и благоустройствена дейност. Построени са конак (основната административна сграда), ханове, кафенета, развива се и чаршия с разнообразни дюкяни. Символ на възрожденския подем на Орхание е църквата „Свето Вознесение Господне“, строена 1860-63 г. от майстор Вуно Марков. Църквата се намира на улица „Сан Стефано“ и се отличава с много оригинална архитектура. Кулата камбанария е украсена с арковидни отвори и завършва с метална куличка, наподобяваща куличките

от църкви в Австро-Унгарската империя през XIX век. От този период е и емблематичната часовникова кула на Ботевград. Тя се извисява на височина от 30 м и се откроява със своя елегантен силует и островърха куличка най-отгоре. Кулата е построена изцяло от български майстори през 1866 г. – майстор е Вуно Марков, горната част с камбаната е дело на Атанас Димитров, а часовниковият механизъм – на Генчо Кантарджията. Възрожденската епоха е неразривно свързана и с революционното движение за освобождението на България, което достига и Орхание. През 1871 г. Васил Левски учредява таен революционен комитет. На следващата година е извършен Арабаконашкия обир, в резултат на което са заловени и затворени множество дейци на тайните комитети в района, вкл. в Орхание, а впоследствие е заловен и самият Васил Левски. През 1876 г. местното население успява да спаси тленните останки на 10 Ботеви четници, които се съхраняват в построения през 1982 г. в Скравена Паметник Костница.

Орхание посреща Освобождението в края на 1877 г., благодарение на Западния отряд на генерал Гурко и със съдействието на местното население. През 80-те години на XIX век градът се утвърждава като пазарен център. Изграждат се първите фабрики за тютюн, керамични изделия и напитки. След войните настъпва сериозен подем през 20-те и 30-те години. Рачо Джамбов изгражда своята коларо-железарска работилница и в Орхание започват да се произвеждат първите пътнически каросерии в България. Построяват се красиви постройки за местното читалище „Христо Ботев“ (сградата е разрушена през 70-те и заменена от днешната) и Съдебната палата. Палатата е изградена по проект на големия български архитект Пенчо Койчев, проектирал и съдебните палати в София и Русе (днес в сградата се помещава Историческият музей). В тези години се развива и туристическото дело, основно заради близостта до София, като за тази цел се построяват и хотелите „Бристол“, „България“, „Витоша“ и „Москва“. През 1934 г. градът е преименуван на Ботевград.

След Втората световна война и проведената национализация, Ботевград се утвърждава като важен промишлен център. Старата работилница на Рачо Джамбов се превръща в завод „Чавдар“ и се произвеждат различни модели автобусни каросерии. През 60-те години е открит завод за полупроводникови елементи, както и завод за резервни части. Интензивно се развива и хранително-вкусовата промишленост. В края на 70-те и началото на 80-те години се предприемат и редица благоустройствени мероприятия, построени са новата сграда на читалището, оформена е пешеходната зона на града. През всички тези десетилетия населението на града непрекъснато се увеличава. През 1934 г. то е 4927 души, а през 1985 г. то е вече 22 459 души – увеличение от 3,5 пъти. И ако повечето български общини отчитат сериозно намаление при следващото преброяване през 1992 г., то тогава е връхната точка за Ботевград с население от 23 006 души. Към 2020 г. в общинския център живеят 19 012. Въпреки намалението от 17,4%, Ботевград съумява да запази своето население в по-голяма степен, отколкото други български градове.

2.2.2. Недвижимо културно наследство в община Ботевград

Недвижимото културно наследство на община Ботевград включва общо 53 обекта според данните на Националния институт за недвижимо културно наследство. Съгласно Закона за културното наследство, класификацията на недвижимите културни ценности се определя от принадлежността към исторически период, към културна област и от вида на пространствената структура. Според културната си област обектите се разпределят, както следва:

Таблица 1. Недвижимо културно наследство в община Ботевград

Населено място	Вид недвижима културна ценност				
	Археологически	Архитектурно-строителни	Художествени	Исторически	Етнографски
Град Ботевград		2		5	
Село Врачеш	1	3		2	
Село Литаково		1	1	3	5
Село Липница	1	5	1		
Село Боженица	2	4	1	2	
Село Радотина	1	2		1	1
Село Скравена		2		1	
Село Трудовец	4		1	1	
Общо	9	19	4	15	6

Източник: Национален институт за недвижимо културно наследство

Сред археологическите ценности се включват надгробни могили в землището на село Врачеш, Трудовец и Радотина; фрагменти от Липнишката крепост край село Липница; манастир „Свети Спас“ в землището на село Боженица, както и късноантична и средновековна църква „Свети Спас“, 2,5 км северозападно от село Трудовец. Най-значимият археологически обект в общината е крепостта „Боженишки Урвич“ (според списъка на недвижимото културно наследство, крепостта е определена за архитектурно-строителна от Античността и Средновековието). Крепостта се намира на 3 км южно от село Боженица. Нейната история започва още през V-VI век, но същинският ѝ възход идва по време на Второто българско царство през XIII и XIV век. Крепостта е включена в Археологическата карта на България със статут археологическа ценност с национално значение и режим на опазване „Б“ – забраняват се всички видове изкопни работи, както и дълбочинната обработка на почвата; засаждане на трайни култури с дълбока коренова система, заблатяване и др., които могат да унищожат или засегнат археологическата субстанция в границите на обекта. През 2013 година е реализиран проект за консервация и социализация на обекта по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г.

Художествените ценности са представени от храмовете в общината, вкл.:

- Църквата „Св. Никола“ в село Литаково е от 1851 г. и ценен образец на възрожденската храмова архитектура. Църквата е съставена от две самостоятелни постройките – храмова базилика с предверие с аркада, както и отделна кула камбанария;
- Църква „Св. Димитър“ в село Липница от 1864 г., също образец на възрожденската архитектура. Отличава се с красиво оформените кръгли прозорци и каменни корнизи на източната и западната фасада;
- Църквата „Св. Параскева“ в село Боженица от 1834 г. представлява малка сграда с правоъгълен план и двускатен покрив. Отличава се арковидната порта, както и самостоятелна малка кула камбанария;
- Църквата „Св. Георги“ в село Трудовец от 1905-08 г. Тя е пример за следосвободенската църковна архитектура от началото на XX век и се отличава с красива камбанария и купол;

2.2.3. Недвижимо културно наследство в град Ботевград

Сред архитектурно-строителните ценности на град Ботевград се отличава Часовниковата кула в Ботевград. Друг интересен обект е вилата на Асен Златаров в местността „Зелин“, която е изоставена. Нейната консервация, реставрация и адаптиране като къща-музей има потенциал да допълни културно-туристическия продукт в общината, в случай на инициатива от страна на собствениците или при промяна на собствеността.

Таблица 2. Обекти на недвижимо културно наследство в град Ботевград

Наименование	Вид на недвижимата културна ценност	Категория
Средновековен вал, местност „Бодиловград“, 11 км южно от Ботевград	Архитектурно-строителен от Античността и Средновековието	Местно
Три възпоменателни паметника към църква „Свети Възнесение Господне“	Исторически	Местно
Лобно място на комунисти и земеделци – казармата	Исторически	Национално
Къщата на Христо Гурбов	Исторически	За сведение
Лобно място, местността „Арабаконашки проход“, 16 км и 50 м югозападно от Ботевград	Исторически	Национално
Вилата на Асен Златаров, местност „Зелин“	Исторически	Национално
Часовникова кула	Архитектурно-строителен	Национално

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград

Според данните на НИНКН, режимите на опазване и статута на всички културни ценности са обявени/актуализирани през 60-те и 70-те години, с изключение на Часовниковата кула, за която има изготвен протокол от 2006 г. Прави впечатление, че забележителната в архитектурно отношение църква „Свети Възнесение Господне“ не

фигурира в списъка на културното наследство за град Ботевград. Не са проведени съответните издирвателни и проучвателни дейности и за разширяване обхвата на обектите под закрила като се добавят ценни образци на архитектурата от началото на XX век, от 20-те и 30-те. Липсват данни относно физическото състояние, степента на застрашеност, наличието на достъп до обектите, като например средновековния вал и вилата на Асен Златаров.

Посочените липси са приложими и за културните ценности в останалите населени места. В тази връзка може да се обобщи един основен недостатък по отношение на политиката по опазване на културното наследство – **липсата на актуална информация, в т.ч. цялостна актуализация на списъка с културни ценности.** Препоръчителни са следните дейности като част от мерки за опазване на културното наследство:

- Актуализация на списъка с културни ценности в община Ботевград, вкл. проучвания, обследвания, заснемания и археологически обследвания, последвани от провеждане на процедура по обявяване на сградите и археологическите обекти, които към момента не са със статут на културно наследство, както и актуализиране на категорията и режима на опазване на обектите с предоставен статут;
- Идентифициране на обектите с най-голяма културно-историческа стойност, или обектите, с най-голям риск от загуба на автентичен вид и разрушаване на конструкцията;
- Провеждане на консервационно-реставрационни дейности, както и дейности по социализация на обекти с образователен и туристически потенциал, като например вилата на Асен Златаров (при предприемане на действия от страна на собствениците или при промяна на собствеността).
- Проучвания, свързани с нематериалното наследство

2.3. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

2.3.1. Обща характеристика

Историческото развитие на Орхание и по-късно Ботевград е неразривно свързано със занаятчийството и производството през различните социално-икономически периоди в страната след Освобождението. В края на XIX век Орхание е център на хранителната промишленост с фабрики за тютюн и лимонада, редом до изградените керамични фабрики за керемиди и тухли. През 20-те години на XX век градът става първият български град, където се произвеждат автомобилни каросерии. От там насетне до днес Ботевград се утвърждава като **важен промишлен център** с производство на машини, резервни части, електротехнически изделия, дървопреработване и хранително-вкусова промишленост. **Стратегическото разположение** по една от основните транспортни връзки между Южна и Северна България през прохода „Витиня“, маркирана от трасето на АМ „Хемус“, допълва предпоставките за развитие на промишлеността, като същевременно определя и **ролята на транспорта и логистиката**. Същевременно обширната Ботевградска котловина и чистата природна среда обуславят **възможностите за земеделие**, вкл. овощарството. Тези най-обща характеристики на местната икономика се потвърждават напълно и от анализирания по-долу статистически данни на НСИ.

Показателите за нефинансовите предприятия в общината показват развитието и динамиката на местната икономика в периода 2014-2019 г. Анализирани са следните показатели, подплатени с последните актуални данни на НСИ:

- Брой предприятия – нефинансовите предприятия, активни през цялата или част от референтната година и представили годишен отчет за дейността си в НСИ или НАП. Това са предприятията, които са реализирали приходи от продажби или имат поне един зает;
- Произведена продукция – стойността на оборота, намалена с балансовата стойност на продадените активи, без тази на собствените дълготрайни активи. Тук се включва и изменението на запасите от продукция и незавършено производство, а също и направените разходи за придобиване на активи;
- Нетни приходи от продажби – приходи от продажби на продукция, стоки и услуги, вкл. приходи от продажби за износ;
- Приходи от дейността – сбор на 1. нетните приходи от продажби; 2. увеличение на запасите от продукция и незавършено производство; 3. разходи за придобиване на активи по стопански начин; 4. други приходи, вкл. приходи от финансираня – продажба на суровини и материали и продажба на дълготрайни активи.

Към края на 2019 г. в община Ботевград са развивали дейност 1497 предприятия, докато през 2014 г. стойността на същия показател е била 1358 – броят на предприятията се е увеличил с над 10%, което разкрива повишена предприемаческа активност през последните години. Още по-значителен и ръстът при броя на заетите лица – от 10 399 до 13 421 или увеличение от над 29%. Това значимо увеличение е резултат най-вече на растежа при големите фирми с над 250 заети в общината. Въпреки

че за периода 2014-2019 г. техният брой се запазва (общо 5 предприятия), то броят на заетите в тях се покачва от 4164 до 7190 или ръст от 72%. Увеличение в броя на предприятията се наблюдава и при микро фирмите (до 9 заети), докато при малките (до 50 заети) и средните (от 50 до 249 заети) се наблюдава, макар и слабо, намаление, както при броя фирми, така и при заетите. По този начин през наблюдавания период се засилва тежестта на големите предприятия в местната икономика. Ако през 2014 г. те са формирали 65% от произведената продукция от всички фирми и са осигурявали 40% от заетостта, то през 2019 г. тези проценти се увеличават съответно до 76% и 53%.

Таблица 3. Предприятия според заетите лица за периода 2014-2019

Предприятия според заетите лица	Брой предприятия			Заети лица		
	2014	2019	Изменение	2014	2019	Изменение
0 - 9	1245	1387	11,41	2477	2580	4,16
10 - 49	86	84	-2,33	1680	1645	-2,08
50 - 249	22	21	-4,55	2078	2006	-3,46
250 +	5	5	0,00	4164	7190	72,67

Източник на информация: НСИ; Изчисления: ИУПП

Петте големи предприятия генерират и над 65% от приходите от дейността в общината, което потвърждава тяхната отчетлива роля за социално-икономическото развитие на община Ботевград.

Таблица 4. Ключови икономически показатели за периода 2014-2019 г.

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Икономика - година		2014	2019	Изменение (%)	2019	Дял от областта (%)
Предприятия	брой	1 358	1 497	10,24	-	-
Произведена продукция	хил. лв.	897 789	1 482 737	65,15	10 999 700	13,48
Нетни приходи от продажби	хил. лв.	1 013 359	1 683 215	66,10	-	-
Приходи от дейността	хил. лв.	1 084 285	1 727 808	59,35	-	-
ДМА	хил. лв.	279 362	484 387	73,39	-	-
Заети лица	брой	10 399	13 421	29,06	111 300	12,06

Източник на информация: НСИ; Изчисления: ИУПП

През 2019 г. предприятията в общината са създали произведена продукция на обща стойност от 1 482 737 хил. лв., която се равнява на 13,48% от цялата произведена продукция в рамките на Софийска област. Към края на 2019 г. в община Ботевград живеят 12,86% от населението в цялата област, което показва доброто икономическо позициониране на общината в областта, като се има предвид нейната големина. Потвърждение за по-благоприятната икономическа ситуация са данните за ефективността и производителността на икономиката, измерена чрез съотношението между произведената продукция и броя на заетите лица. Средно един зает в община Ботевград е произвел 110 хил. лв. срещу 98 хил. лв. на областно ниво.

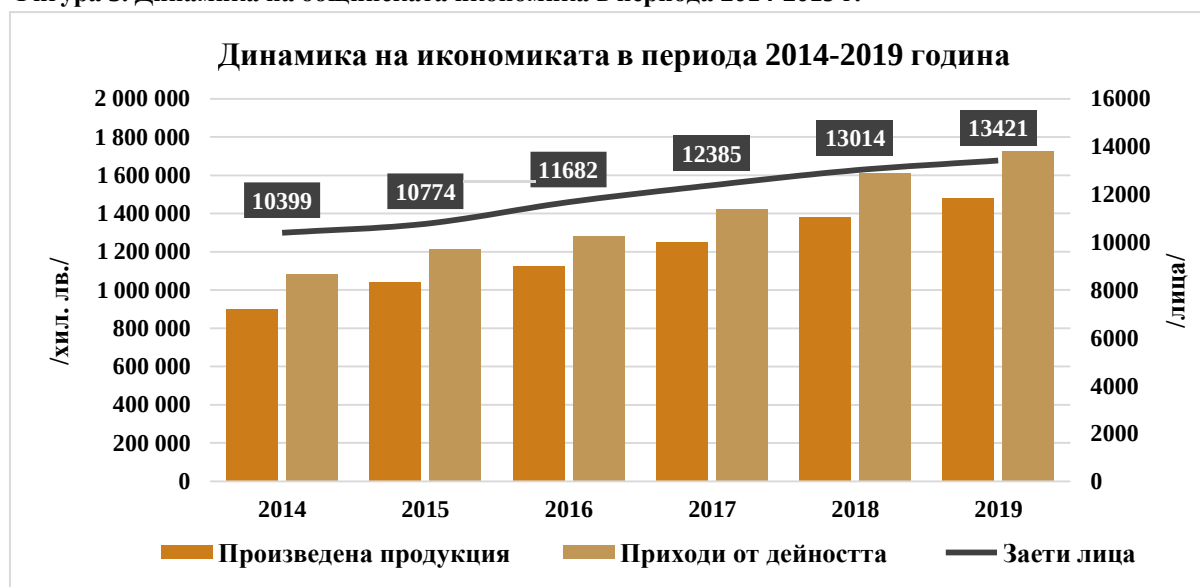
Абсолютно всички основни икономически показатели бележат отчетлив ръст за периода 2014-2019 г. Произведената продукция се увеличава с над 65% до 1 482 737 хил. лв. през 2019 г. Разбивката по отделните икономически дейности показва, че ръстът във водещата дейност „С Преработваща промишленост“ е над 77%, докато в транспорта достига 64%. Значителен ръст се наблюдава и в дейностите свързани с хотелиерството и ресторантьорството – над 50%. В същото време дейност „А Селско, горско и рибно стопанство“ отбелязва спад от 25% – индикатор, че са необходими мерки за стимулиране на земеделските дейности с потенциал в рамките на общинската територия, за да се запази многоотрасловия характер на местната икономика.

Общият ръст при нетните приходи от продажби надхвърля 66% до 1 683 215 хил. лв. При отделните икономически дейности отново се наблюдават различни изменения на този показател. При дейност „А Селско, горско и рибно стопанство“, обратно на промяната в произведената продукция, се наблюдава значителен ръст от над 40%, което е знак за повишаваща се продажна цена и активен пазар за земеделската продукция. При преработващата промишленост ръстът съответства на произведената продукция и достига 79%. Данните за транспорта, хотелиерството и ресторантьорството потвърждават възходящото развитие на тези отрасли. При търговията се отчита увеличение от 31%.

Сравнението на темповете на растеж в община Ботевград с общите темпове на растеж за страната в периода 2014-2018 (наличните данни на национално ниво са за 2018 г. и за това се прави сравнение за тази година) показват отчетливо по-бърз темп на нарастване в общината:

- По отношение на произведената продукция, за периода 2014-2018 г. в община Ботевград се наблюдава ръст от 54%, докато в цялата страната ръстът е от 27,6%;
- По отношение на нетните приходи от продажби ръстът за общината достига до 51%, докато в цялата страна е от 25%.

Фигура 3. Динамика на общинската икономика в периода 2014-2019 г.

Източник на информация: НСИ; Изчисления: ИУПП

Динамиката на икономиката по години показва ясно изразената тенденция за растеж, като като всяка следваща година в периода след 2014 г. бележи ръст спрямо предходната. Същевременно очакванията за съществен спад от над 10% на световната икономика заради пандемията на вируса COVID-19, извеждат опасността от липса на съществен икономически растеж през следващите години. За да се отговори на очакваните предизвикателства ще бъдат нужни последователни местни инициативи за развитие на икономиката, осигуряване на публични инвестиции в подкрепа на **нови частни инвестиции в преработващата промишленост, оползотворяване на земеделските ресурси, предлагане на качествен туристически продукт и др.** Местните предприятия следва да използват новите възможности, свързани с механизмите и инструментите за рестартиране на икономиката на европейско ниво, вкл чрез:

- Възстановителния план „Следващо поколение ЕС“, който ще се реализира в страната чрез специалния План за възстановяване и устойчивост на Република България;
- Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027.

Възможност за привличане на ресурси от Община Ботевград в публична инфраструктура в подкрепа на икономическото развитие, както и за привличане на ресурси от бизнеса за повишаване на ресурсната ефективност, за развитие на модела на „кръговата икономика“, ще бъде достъпна по модела на **интегрираните териториални инвестиции**, при който ще могат да се изпълняват пакети от проекти между различни партньори.

Тези потенциални мерки и проекти ще запазят възходящата линия в икономическото развитие дори в контекста на COVID-19. Ще съхванят и тенденцията за увеличаващи се преки чуждестранни инвестиции – основен фактор за устойчивия икономически растеж. От друга страна ще позволят да се осигурят допълнителни възможности за разходването на средства в материални активи от страна на предприятията, които намаляват рязко през 2019 г.

Фигура 4. Преки чуждестранни инвестиции и разходи за придобиване на ДМА в община Ботевград за периода 2014-2019 г.

Източник на информация: НСИ

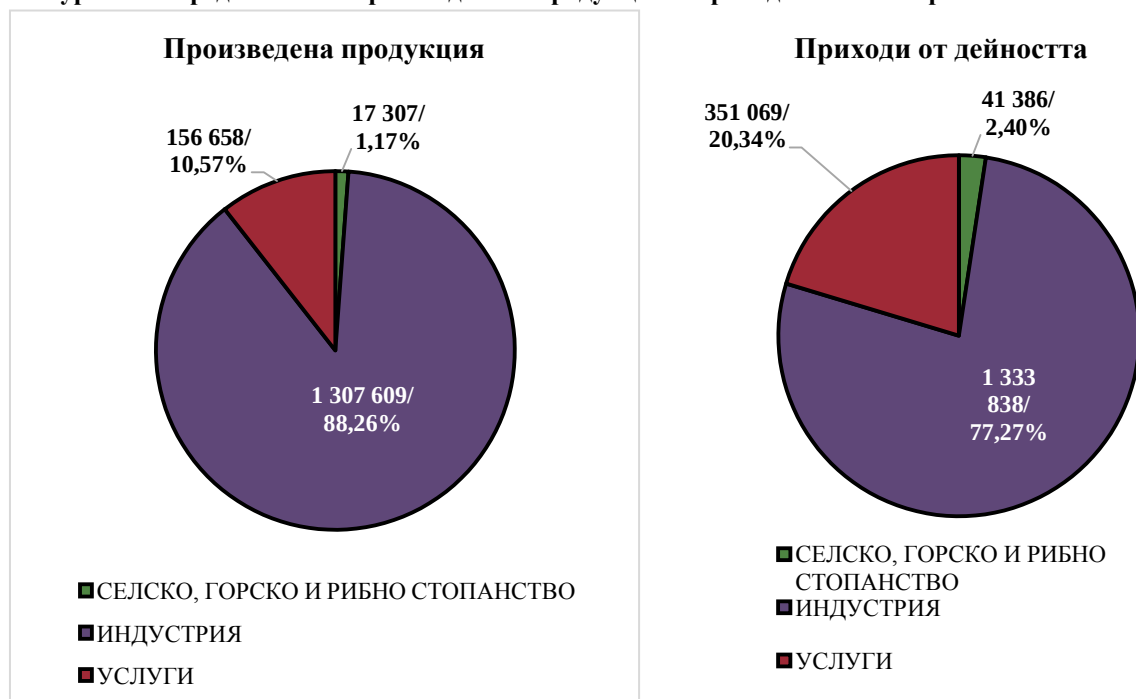
Изчисления: ИУПП

2.3.2. Отраслова структура на икономиката

Отрасловата структура на икономиката в община Ботевград разкрива кои са най-важните икономически дейности със значение за производителността, приходите и заетостта, като анализът се основава на официалната статистика на НСИ за развитието на предприятията по Класификацията на икономическите дейности (КИД-2008). Използвани са Агрегирана номенклатура А 21 (представяне на структурата на икономиката в 21 икономически дейности) и Агрегирана номенклатура А 3 (представяне на окрупнената структура на икономиката в три сектора – 1. „Селско, горско и рибно стопанство“, 2. „Индустрия“ и 3. „Услуги“).

Разбивката по трите сектора потвърждава, че в местната икономика категорично преобладава преработващата промишленост. Селското стопанство формира едва 1,17% от произведената продукция и 2,40% от приходите от дейността. Индустрията формира 88,26% от произведената продукция и 77,27% от приходите, което се дължи изцяло на преработващата промишленост, тъй като приносите на производството и разпределението на електрическа енергия и на строителството са незначителни. Относително малки остават и дяловете на сектора на услугите с 20,34% от приходите.

Фигура 5. Разпределение на произведената продукция и приходите по сектори за 2019 г. в хил. лв.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Сравнено с националното ниво, община Ботевград се отличава с икономика, много **по-силно обвързана и ориентирана към промишлеността** – потвърдено от наличните данни за нетните приходи от продажби за 2018 г. Всичко това обосновава кои са най-важните икономически дейности в рамките на общината и определя нуждата от залагането на мерки, свързани с подобряване на условията за развитие на индустрия, вкл. изграждане на необходимата **инфраструктура и материална база, но и на осигуряването на необходимите кадри**. Същевременно не трябва да се пренебрегват и мерките за **подпомагане на селското стопанство, търговията, транспорта и туризма**, така че общината икономика да има по-разнообразна и уравнена структура.

Таблица 5. Тежест на трите икономически сектора на общинско и национално ниво през 2018 г.

Обхват	Дял на селското стопанство в нетните приходи от продажби	Дял на индустрията в нетните приходи от продажби	Дял на услугите в нетните приходи от продажби
Община Ботевград	2,25%	80,74%	18,93%
България	2,54%	35,29%	62,17%

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Услугите, които включват всички търговски и обслужващи дейности, произвеждат 10,57% от продукцията и формират 20,34% от приходите. В рамките на този сектор най-голямо значение има търговията с 12,98% от общата стойност на приходите от дейността. Следват транспорта и складирането с 4,61%. За сравнение, тежестта на транспорта на национално ниво е около 5%, което показва известно изоставане на

общината от националната референтна стойност. Преминаването през общината на АМ „Хемус“ в комбинация с добре развитата промишленост и близостта до столицата София, показват по-голям потенциал за развитие на **транспортни и логистични дейности**. В този смисъл пред общината има перспективи за развитие на **интегрирани пакети от проекти** за подобряване на транспортната свързаност, връзките между производствени и складови терени с АМ „Хемус“ и останалите републикански пътища, изграждане и обновяване на индустриални зони и други.

Хотелиерството и ресторантьорството остават с едва 0,49% от приходите от дейността на всички нефинансови предприятия. Въпреки, че общината не е водеща туристическа дестинация на национално ниво, природните забележителности и даденостите за приключенски и културен туризъм, както и близостта до столицата София и нейните потребители на краткотраен (уикенд) туризъм, определят възможностите **туризмът да се развива като допълващ отрасъл** (повече информация е представена в следващите точки).

По-долу е представена детайлната отраслова структура с дейностите по класификацията А 21.

Таблица 6. Отраслова структура на икономиката през 2019 г.

Основни икономически показатели за 2019 година	Предприятия	Дял	Произведена продукция	Дял	Нетни приходи от продажби	Дял	Приходи от дейността	Дял	ДМА
Икономика - 2019 година	брой	%	хил. лв.	%	хил. лв.	%	хил. лв.	%	хил. лв.
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО									
А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	91	6,08	17 307	1,17	33 405	1,98	41 386	2,40	22 893
ИНДУСТРИЯ									
В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	..	..	..	..	..	..
С ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	132	8,82	1 274 008	85,92	1 270 689	75,49	1 294 218	74,91	373 434
Д ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	4	0,27	8 246	0,56	11 591	0,69	11 786	0,68	..
Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	..	..	..	..	..	..	1 577	0,09	..

Основни икономически показатели за 2019 година	Предприятия	Дял	Произведена продукция	Дял	Нетни приходи от продажби	Дял	Приходи от дейността	Дял	ДМА
F СТРОИТЕЛСТВО	83	5,54	25 355	1,71	25 532	1,52	26 257	1,52	4 165
УСЛУГИ									
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	572	38,2 1	38 105	2,57	218 425	12,98	220 493	12,76	22 233
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	122	8,15	75 895	5,12	77 635	4,61	80 733	4,67	24 081
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	95	6,35	4 581	0,31	8 283	0,49	8 537	0,49	3 160
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	24	1,60	7 357	0,50	7 462	0,44	7 496	0,43	669
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	43	2,87	2 778	0,19	1 921	0,11	4 545	0,26	21 583
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	89	5,95	4 134	0,28	4 168	0,25	4 324	0,25	1 092
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	23	1,54	2 331	0,16	2 323	-	2 438	0,14	..
P ОБРАЗОВАНИЕ	16	1,07	3 643	0,25	4 634	-	4 634	0,27	806
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	93	6,21	8 838	0,60	8 809	0,52	10 167	0,59	1 151
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	23	1,54	7 664	0,52	6 003	..	7 702	..	2 600
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	83	5,54	1 332	0,09	1 327	0,08	..	..	295
ОБЩО	1 497	100, 00	1 482 737	100,0 0	1 683 215	100,0 0	1 727 808	100,0 0	484 387

.. _ конфиденциални данни

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

2.3.3. Приоритетни икономически дейности

Водещите икономически отрасли в община Ботевград вече бяха разкрити, като следва по-подробното представяне на тяхната вътрешна структура и основни характеристики. По-големият дял от общинската територия (27 860,5 ха или около 53,4%) са заети от горския фонд. Земеделските земи са значително по-малко – 20 289,6 ха или около 39%.

По данни на Областна дирекция „Земеделие“ Софийска област за 2020 г., от тях общо 2628 ха (12,95%) са засети от **зърнени, технически и фуражни култури, вкл. пшеница, ечемик и слънчоглед**. Най-голям дял от тях се падат на пшеницата и слънчогледа. Прави впечатление, че засетите площи с пшеница и слънчоглед намаляват съществено след 2014 г., но в същото време добивите на декар се увеличават. Намалението на засетите площи се отразява в увеличение на ливадите от 385,3 ха през 2014 г. до 2538,3 ха през 2020 г. (9,10%). **Трайните насаждения** от своя страна формират общо 417,8 ха (2,06%). Сред тях най-много са **вишните, следвани от ябълки, сливи и малини**, като всички изброени видове бележат ръст в периода след 2014 г. Наличните данни разкриват три основни закономерности – значителен дял от земеделските територии са необработваеми към момента; засетите площи от зърнени култури намаляват; обратно, увеличават се трайните насаждения. Това очертава перспективите за насърчаване увеличаването веднъж на обработваемите земи като цяло, както и по-специално на възходящо развиващото се отглеждане на плодови дръвчета и храсти. Животновъдството е представено най-вече от **овцевъдството, говедовъдството, отглеждането на кози и птицевъдството**, а общината се характеризира от отлични предпоставки за **развитие на пчеларството**, което е съпътствано от засилен интерес през последните години.

Ключовата за общинската икономика преработваща промишленост се отличава със следната подотраслова структура:

- Електротехника с някои от най-големите работодатели в общината – проектиране и производство на електронни модули; производство и търговия на конектори за битова електроника, изчислителна техника, специална екипировка; модули за електронната промишленост; производство на електромери;
- Машиностроене и металообработване – седалки за електрокари, мотокари, автобуси, пътни и селскостопански машини; производство на малогабаритна техника и дребен земеделски инвентар; производство на ел. табла, сейфове, огнеупорни каси, валове; производство и търговия на зъботехническо и стоматологично оборудване и материали;
- Шивашка промишленост – шивашки услуги; производство на облекла;
- Хранително-вкусова промишленост – месопреработвателна дейност; производство на хляб, хлебни и сладкарски изделия; производство на подсладени млека и др.;
- Дървопреработваща промишленост с дърводобив и преработка на дървен материал.

Териториалното разпределение на индустриалните дейности е концентрирано в град Ботевград с обособени обширни промишлени зони – „Ботевград“ (обвързана с пътен възел Ботевград-Трудовец и пътната връзка към АМ „Хемус“); „Чавдар“ и „Микроелектроника“, разположени в западната част в близост до републикански път I-1. В по-големите села като Трудовец, Врачеш, Скравена и Новачене, добре обезпечени от републиканската пътна мрежа, също има изградени промишлени предприятия.

Друго предимство на местната икономика е доброто съответствие между водещите икономически отрасли и система за професионално и висше образование.

Образователните заведения подкрепят осигуряването на кадри и за тази икономическа дейност, като в допълнение може да се разчита и на работната сила на столицата София при съответните мерки за мобилност на работниците.

Предвиденият нов модел за интегрираните териториални инвестиции ще даде възможности за реализацията на пакети от проекти между общинска администрация, бизнеса и образователните институции за подобряване на икономическия потенциал в общината и региона и подсилване на връзката образование-промишленост. Възможни са партньорствата и със съседни общини за постигане на оптимален икономически ефект.

В сектора на услугите водещи са **търговията** със значителен превес над останалите, както и **транспорта със складирането**. Други по-добре представени дейности са свързани със **здравеопазването**, представено най-вече от многопрофилната болница и два медицински центъра, **както и хотелиерството и ресторантьорството**.

Фигура 6. Приходи от дейността в сектор „Услуги“ за 2019 г.

Източник на информация: НСИ

Туристическият потенциал на община Ботевград е свързан най-вече с природните дадености на Западна Стара планина и Западен Предбалкан. Красивите панорами, горските богатства, поречието на река Бебреш, както и пещерите, създават предпоставките за **природосъобразен, планински, приключенски и еко туризъм**. Предлагат се няколко основни туристически маршрута за пешеходни преходи, вкл. от село Врачеш към вр. Мургащ; от село Боженица до село Своде (община Правец); село Боженица до село Скравена; от град Ботевград до хижа „Рудината“. Възможните подобрения през следващите години са свързани с подобряване на маркировката и сигурността по маршрутите, изграждане на съоръжения за отдих на подходящи места, както и с проучването на други туристически маршрути за пешеходни преходи (например от село Литакowo и от село Краево към Ржана планина).

Общината е богата и на обекти на културното наследство, сред които се отличава Часовниковата кула на град Ботевград. Други значими обекти са паметникът-костница на Ботевите четници при село Скравена, както и килийното училище в село Боженица.

Археологическото наследство е представено от крепостта „Боженишки Урвич“, чийто най-слевен период е свързан с Второто българско царство, като през XIV век по времето на Цар Шишман е била седалище на болярина Огнен. Общината изобилства и от множество църкви, което допълва възможностите за **културен туризъм и в частност поклоннически маршрути**.

Стратегията за устойчиво развитие на туризма в община Ботевград 2019-2025 г. задава следните насоки за развитие на туризма, които най-общо включват:

- Активен маркетинг на местния туристически продукт, вкл. развитие на съществуващия туристически сайт; разработване и разпространение на рекламно-информационни материали; участие в национални и международни туристически борси; **създаване на туристически информационен център**;
- Обособяване на **туристически зони в община Ботевград** – централна туристическа зона „Ботевград“ (град Ботевград, м. „Зелин“, хижа „Рудината“, вр. Мургащ, Врачески манастир и др.); туристическа зона „Боженица“ (килийното училище, крепост „Боженишки Урвич“, каньон на река Бебреш и др.); туристическа зона „Скравена“ (манастир, крепост, паметник-костница, конна база), туристическа зона „Ржана“ със селата Рашково, Литаково и др.;
- Развитие на **общи маршрути със съседните общини** Своге, Правец, Етрополе, Горна Малина, Елин Пелин, Мездра и Роман;
- **Развитие на туристическата инфраструктура**, вкл. подобряване достъпността до обектите на интерес.

Разработването на подходящи **туристически пакети с комбинация от услуги и атракции** ще бъдат предпоставка за привличането на повече посетители, които към края на 2020 г. са регистрирали 5974 реализирани нощувки според данните на НСИ за обектите с над 10 легла. Доколкото резултатите през 2020 г. са в зависимост от въздействието на пандемията на COVID-19, то по-добра представа за развитието на туризма дава 2019 г. с малко над 11 000 нощувки. Положителен знак е ръстът от забележителните 123% в реализираните нощувки между 2014 и 2019 г. С този брой на реализираните нощувки и общият брой на легладенонощията (максималната възможна заетост на местата за настаняване в общината в рамките на активните месеци през годината), заетостта за 2019 г. е 42,65%. За съжаление този резултат спада до едва 14,32% през 2020 г. (резултат не само от спада на нощувките, но и от увеличения капацитет на местата за настаняване). Това доказва предизвикателствата пред туристическия отрасъл и нуждата от мерки за най-ефективно ползване на изградената туристическа инфраструктура, вкл. развитие на туристически продукти насочени към краткотрайния туризъм.

Таблица 7. Места за настаняване в община Ботевград към 2020 г.

Показатели	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Места за настаняване	-	-	3	3	3	3	-
Легла в места за настаняване	108	108	85	85	85	85	141

Реализирани нощувки в	4 926	5 844	6 792	6 731	6 297	11 004	5 974
местата за настаняване							
Приходи от нощувки	169 241,00	207 648	231 851,00	294 844,00	297 310,00	428 206,00	224 774,00
Легладенонощ ия в места за настаняване	33 133	33 340	20 692	24 254	24 889	25 803	41 718
Заетост на местата за настаняване	14,87	17,53	32,82	27,75	25,30	42,65	14,32

Източник на информация: НСИ

2.4. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА

2.4.1. Демографска характеристика

Демографското развитие в община Ботевград се вписва в тенденциите на национално ниво – общо намаляване на населението, отрицателен естествен и механичен прираст (с изключение на 2020 г.). Наблюдават се още неблагоприятна възрастова структура със значителен превес на населението над 40 години, рискове пред осигуряването на работна сила заради влошени съотношения между трудоспособното и нетрудоспособното население. Между 2015 и 2020 г. населението намалява с -3,51% – от 31 780 до 30 665 жители. За отчетния период след 2015 година темповете на обезлюдяване в общината са близки до тези на национално ниво, където се наблюдава спад от -3,32%. Същевременно общината се отклонява от относителното стабилизиране на областно ниво, където между 2015 и 2020 г. се наблюдава дори слабо увеличение от +0,59%. Това положително изменение обаче се дължи най-вече на механичен прираст между 2019 и 2020 г., който отразява миграционните ефекти на пандемията от COVID-19 и завръщането на редица работещи в родните места. Положителният механичен прираст за Софийска област за 2020 г. достига забележителните 63 промила. Намалението на населението в община Ботевград е по-силно изразено в съставните села, които концентрират значим демографски ресурс (38% през 2020 г. при 27% общо за страната). Намалението на градското население е -2,97%, докато при селското – -4,37%.

Положителна промяна се наблюдава при подтрудоспособното население, което нараства макар и само с 0,70%. Така през 2020 г. относителният дял на населението в подтрудоспособна възраст се равнява на 16,80% при референтна стойност от 14,39% в рамките на цялата Софийска област. Неблагоприятна е ситуацията в общината що се отнася до застаряването на населението. Към края на 2020 г. надтрудоспособната възрастова група (възрастовите граници за разпределение на населението в трите категории се определят съгласно актуалната възраст за пенсиониране през съответната година) формира общо 25,21% при 26,55% за областта. Стойностите за населението в под и над трудоспособна възраст определят стойността на коефициента на възрастовата зависимост – съотношението между броя на хората в „зависимите възрасти“ и броя на хората в активна възраст, които са част от икономическата активност. Колкото по-висок е този показател, толкова по-неблагоприятна е възрастовата структура на дадена община, тъй като броят на работещите и неработещите се изравнява. Така през 2020 г. коефициентът в община Ботевград е равен на 72,46% – по-висока стойност от тази за Софийска област – 69,32%.

Таблица 8. Основни демографски показатели за периода 2015-2020 г.

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Демография - година		2015	2020	Изменение (%)	2020	Дял от областта (%)
Население към 31.12. - общо	брой	31 780	30 665	-3,51	238 476	12,86

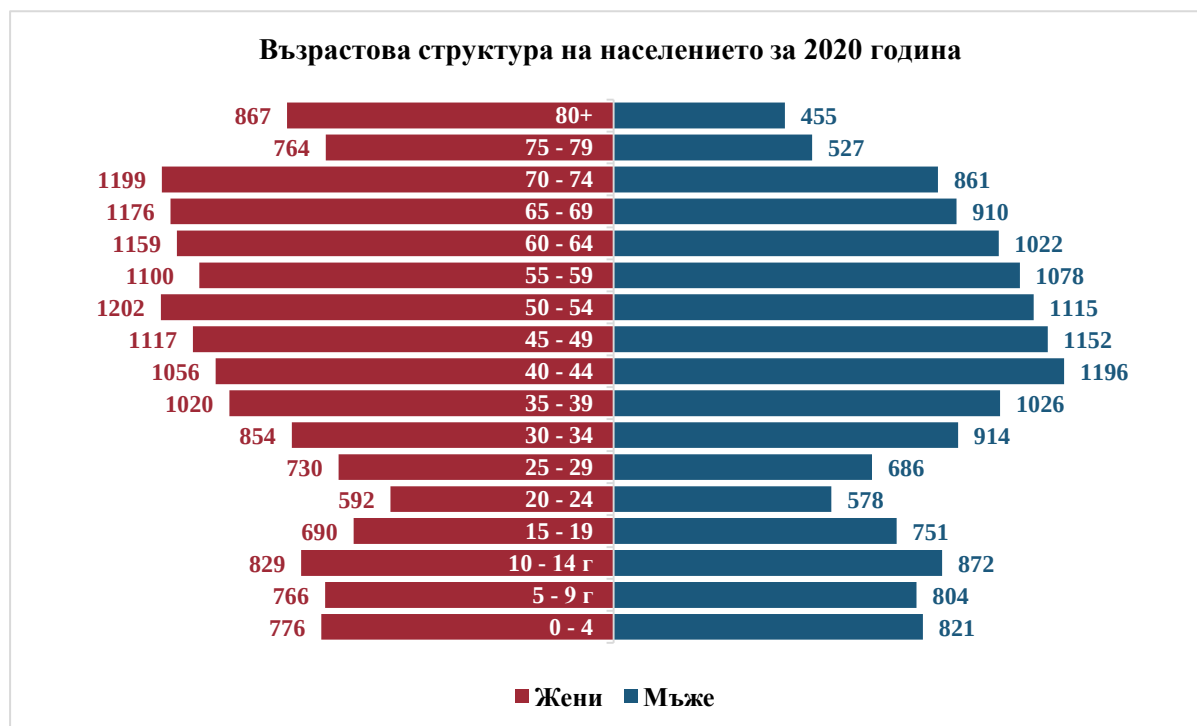
Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Демография - година		2015	2020	Изменение (%)	2020	Дял от областта (%)
Население към 31.12. - мъже	брой	15 469	14 768	-4,53	117 261	12,59
Население към 31.12. - жени	брой	16 311	15 897	-2,54	121 215	13,11
Население към 31.12. - в градовете	брой	19 594	19 012	-2,97	140 641	13,52
Население към 31.12. - в селата	брой	12 186	11 653	-4,37	97 835	11,91
Под трудоспособна възраст	брой	5 116	5 152	0,70	34 318	15,01
Трудоспособна възраст	брой	19 015	17 781	-6,49	140 841	12,62
Над трудоспособна възраст	брой	7 649	7 732	1,09	63 317	12,21
Дял на под трудоспособното население от общото население	%	16,10	16,80	-	14,39	-
Коефициент на възрастова зависимост (отношение на населението в "зависимите" възрасти (под трудоспособно и над трудоспособно население) и трудоспособното население)	%	67,13	72,46	-	69,32	-
Коефициент на демографско заместване (отношение на населението във възрастовата група 15-19 и възрастовата група 60-64) - наблюдаваните години са 2015 и 2020	%	61,05	66,07	-	61,28	-
Живородени	брой	293	276	-5,80	2 079	13,28
Коефициент на раждаемост	‰	9,15	9,01	-	8,94	-
Коефициент на смъртност	‰	15,46	20,82	-	21,18	-
Естествено движение	брой	-202,00	-362	-	-2847	-
Коефициент на естествен прираст (на 1 000 души от населението)	‰	-6,31	-11,81	-	-12,24	-
Механично движение	брой	-255	402	-	14 652	-

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Демография - година		2015	2020	Изменение (%)	2020	Дял от областта (%)
Коефициент на механичен прираст (на 1 000 души от населението)	‰	-7,97	13,12	-	63,00	-

Източник на информация: НСИ

Възрастовата структура на населението е илюстрирана от приложената демографска пирамида – моделът на разпределение на населението по възраст и по пол. Към 2020 г. в общината се наблюдава именно тенденцията за постепенно изравняване между различните възрастови групи, като в структурата на пирамидата не се наблюдава някоя от групите в подтрудоспособна, трудоспособна и надтрудоспособна възраст да преобладава с голямо предимство. Значителен е броят на населението над 64 години, но това е балансирано от броя на населението под 15 години, докато междинните и работещи възрастови групи заемат все по-малък дял. Всичко това очертава демографските перспективи пред община Ботевград – **продължаващи тенденции за застаряване на населението и намаляване на трудоспособните възрастови групи, което обаче ще бъде частично компенсирано от населението под 15 г., включващо се на пазара на труда**. През следващите години ще бъдат много важни мерките за пълноценно обхващане на младото население, вкл. от ромската етническа група (над 10% от населението) в образователната система, както и последващи мерки за осигуряване на заетост и социално-икономическа интеграция.

Фигура 1. Възрастова структура на населението в община Ботевград през 2020 г.

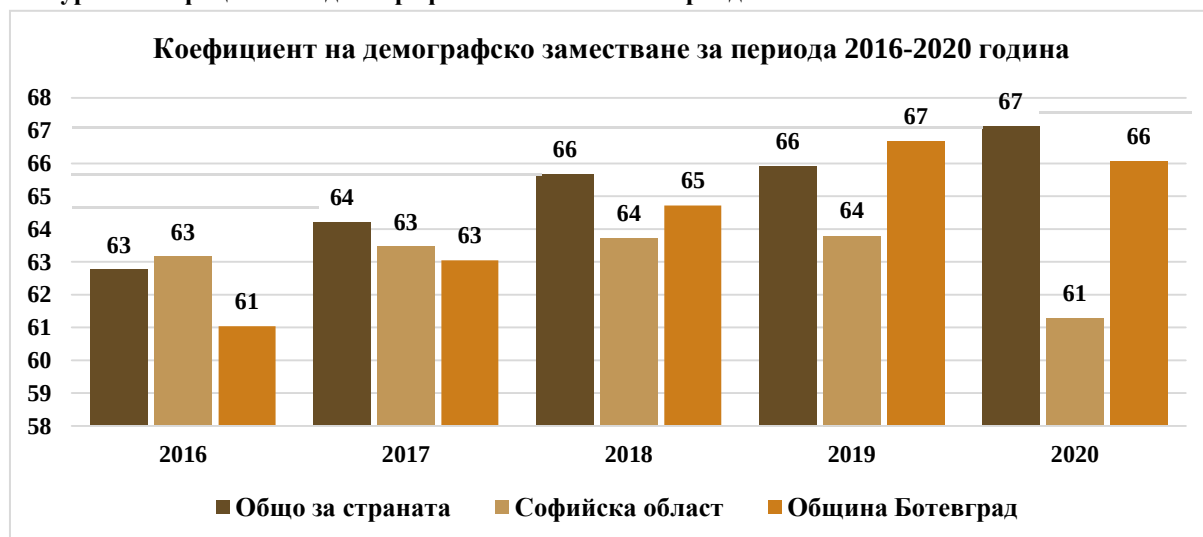

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Тенденциите за намаляване на трудоспособното население, при това с по-висок темп спрямо страната, се потвърждават и от важния коефициент за демографското заместване. Той показва съотношението между лицата във възрастовата група от 15 до 19 години и тези от 60 до 64 г. През 2020 г., 1441 души влизат (или предстои да влязат) на пазара на труда и заместват 2181 души, които преминават в пенсионна възраст. С подобно съотношение, коефициентът на демографско заместване е 66,06% – **на всеки 100 лица, напускащи пазара на труда, съответстват 66 лица, които стават част от трудоспособното население.** От 2016 до 2019 г. съотношението между започващи и свършващи работа бележи тенденция за плавно подобрене, но тази положителна тенденция свършва през 2019 г. Въпреки, че този коефициент спада от 67% през 2019 г. до 66% през 2020 г., коефициентът остава по-благоприятен, сравнено със Софийска област, където спада до 61%, както и много по-благоприятен от редица други български общини, където този коефициент спада под 50%.

Фигура 8. Коефициент на демографско заместване за периода 2016-2020 г.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Въпреки по-добрите показатели спрямо други общини в страната, предизвикателството за подsigуряването на работещи лица и кадри за ефективна местна икономика са налице, което изисква **комплекс от мерки в подкрепа на икономическата активност и заетостта:**

- Повишаване на икономическата активност на населението (работещи и търсещи работа), така че да се мобилизират наличните трудови ресурси;
- Инициативи за привличане на кадри в секторите с дефицит на специалисти;
- Инициативи за завръщане в община Ботевград на лица с висше образование;
- Подобряване на социално-икономическите условия, вкл. достъпа до здравните и образователни услуги, както и насърчаването на заетостта, така че да се ограничи трудовата емиграция на младите хора от общината. От демографската пирамида се вижда, че най-изтънялата част е в групата между 19 и 29 години.

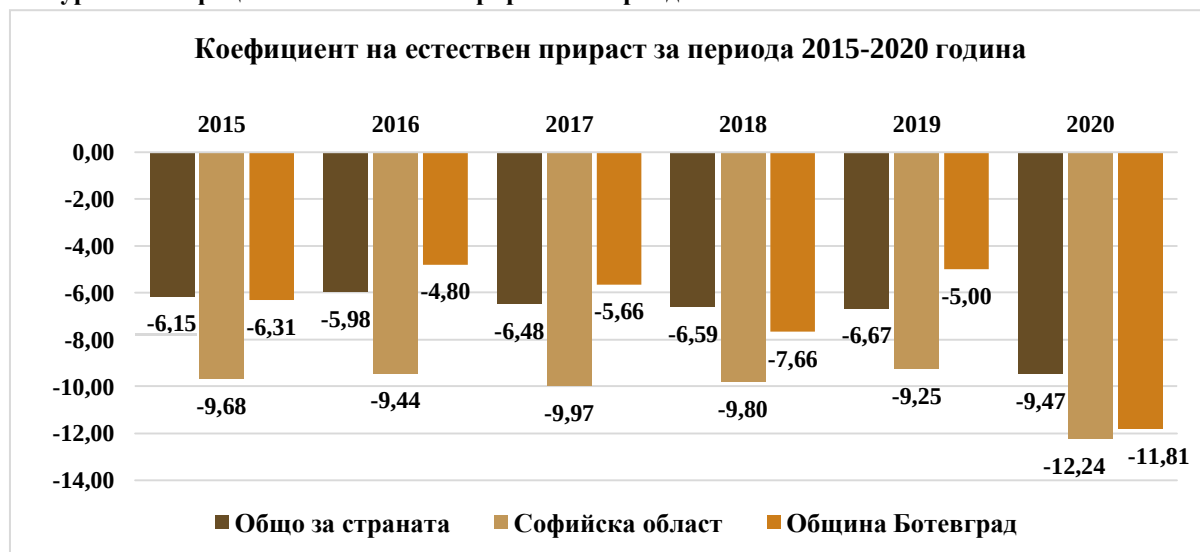
Фигура 9. Възrastови характеристики на населението за периода 2016-2020 г.

Източник на информация: НСИ

По отношение на естествения прираст, община Ботевград се доближава до националните стойности, с изключение на 2020 г., когато е отбелязана рекордна най-ниска стойност за последните шест години – -11,81 промила при -9,47 промила общо за страната. През всичките наблюдавани години общината отбелязва по-добри показания спрямо средното за Софийска област. Въпреки това естественият прираст трайно спада до под -5 промила, като изключение е 2016 г. – -4,80 промила. През 2020 г. на 1000 души от населението са се раждали по 9 лица, докато са умирали по 20/21 – коефициентът на смъртността е 20,82 промила при 21,18 на областно и 17,99 на национално ниво.

Фигура 10. Коефициент на естествен прираст за периода 2014-2019 г.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Механичният прираст в община Ботевград показва променливи стойности през наблюдавания период, вариращи между -8,24 промила през 2019 г. и +13,12 през 2020 г. Резкият скок за 2020 г. отразява общата национална характеристика за завръщане на множество работещи мигранти в резултат на пандемията от COVID-19. През 2020 г. механичният прираст за цялата страна е +4,43 промила – единствената положителна стойност след 2015 г., докато на областно ниво е отчетена рекордна стойност от +63 (поради непропорционално високата стойност, механичният прираст за Софийска област през 2020 г. не е отбелязан на приложената графика). През същата година общината регистрира положителен прираст, като увеличението е било с по 13 човека на 1000 души от населението.

Фигура 11. Коефициент на механичен прираст за периода 2015-2020 г.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

С голяма територия, но характеризирана частично от планински релеф, община Ботевград обхваща само 12 села. В тях се концентрира значителен брой население, така че степента на урбанизация за община Ботевград спада до 62% – 38% от общинското население живее в селата през 2020 г. Тази специфика обаче се дължи на пет от селата, които са многолюдни и с население над 1000 души. През 2020 г. в селата Врачеш, Трудовец, Литаково, Скравена и Новачене живеят 34,65% от всички хора в общината. Най-голямо е село Врачеш с над 3000 души (едно от 30-те най-големи села в страната), а близо до тази граница е и село Трудовец. В останалите седем села с. Гурково, с. Радотина, с. Краево, с. Липница, с. Рашково, с. Боженица и с. Елов дол общо живеят малко над 1000 души.

Териториалното разпределение на населените места е неравномерно заради смесеният характер на релефа, включващ обширната и благоприятна за застрояване Ботевградска котловина и планински ридове от Западния Предбалкан и Западна Стара планина. Освен релефа, основните структуроопределящи елементи са свързани с изградената транспортна инфраструктура – републикански път I-1 към Мездра, по който са

разположени големите села Врачеш, Скравена и Новачене, както и републикански път I-3 към Правец и Ябланица, където е разположено село Трудовец. Град Ботевград е свързан с двата първокласни републикански пътя, има и удобна връзка с АМ „Хемус“, която пресича южната част на общината.

Таблица 9. Разпределение на населението по населени места

Населено място	2015			2020		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
гр. Ботевград	19594	9470	10124	19 012	9 016	9 996
с. Врачеш	3345	1628	1717	3 137	1 526	1 611
с. Трудовец	3115	1520	1595	2 912	1 422	1 490
с. Литаково	1848	911	937	1 773	879	894
с. Скравена	1719	867	852	1 623	819	804
с. Новачене	1210	619	591	1 179	602	577
с. Гурково	258	127	131	317	159	158
с. Радотина	172	88	84	170	87	83
с. Краево	118	54	64	137	61	76
с. Липница	123	55	68	137	66	71
с. Рашково	128	56	72	118	49	69
с. Боженица	114	58	56	116	63	53
с. Елов дол	36	16	20	34	19	15
Общо	31 780	15 469	16 311	30 665	14 768	15 897

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУП

2.4.2. Пазар на труда

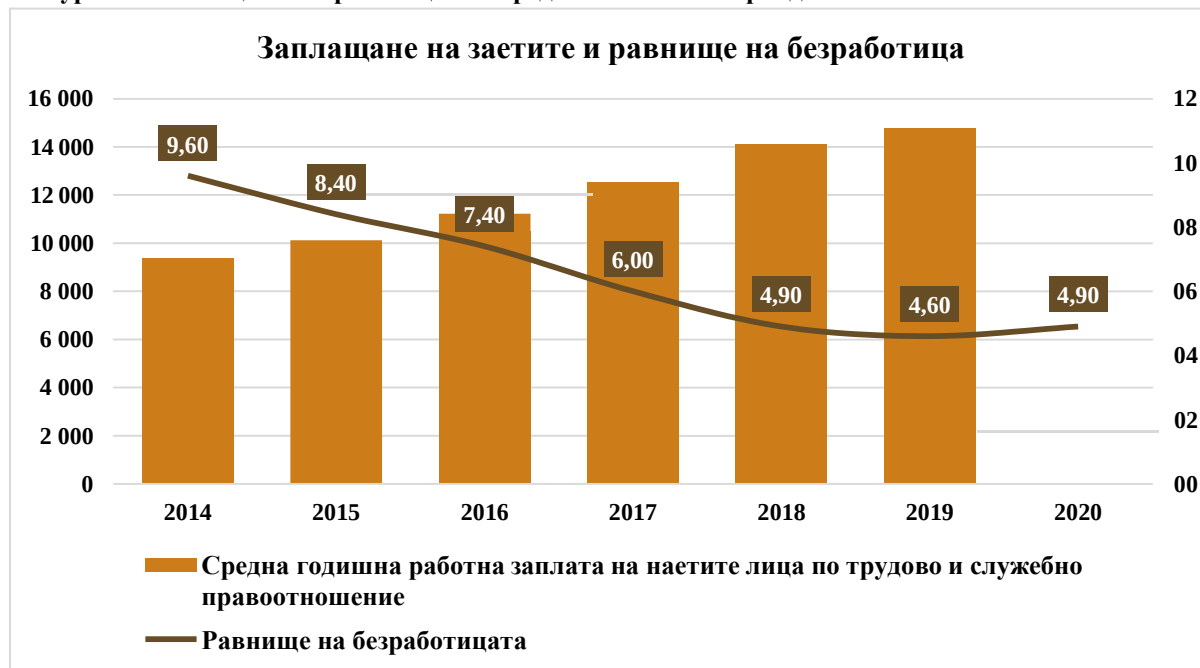
Характеристиките на пазара на труда и постигнатите равнища на икономическа активност, заетост и безработица определят и темповете на социално-икономическото развитие в община Ботевград. За анализа на местния пазар на труда са използвани следните понятия:

- Заети лица – лица на 15 и повече навършени години, които през наблюдавания едногодишен период, извършват работа, дори за един час, за което получават работна заплата или друг доход; не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради болест или други причини;
- Безработни лица – лицата на възраст 15-64 навършени години, които нямат работа през наблюдавания период; активно търсят работа; предстои да започнат до три месеца след края на наблюдавания едногодишен период; имат възможност да започнат работа до две седмици след края на наблюдавания период;
- Икономически активни лица – лицата, които са или заети или безработни и съставляват работната сила;
- Икономически неактивни лица – лицата извън работната сила, които не са нито заети, нито безработни през наблюдавания период.

Положителни са тенденциите както за равнището на безработицата, така и за средната годишна работна заплата:

- Средната годишна работна заплата се увеличава трайно от 9364 лв. през 2014 г. до 14789 лв. през 2018 г. – ръст от близо 58% (по данни на НСИ);
- Равнището на безработицата спада от 9,60% през 2014 г. до 4,90% през 2020 г., което е с минимално повишение спрямо най-ниската точка през 2019 г. (по данни на Дирекция „Бюро по труда“ в гр. Ботевград, Агенция по заетостта).

Фигура 12. Равнище на безработицата и средна заплата за периода 2014-2020 г.

Източник на информация: НСИ и ДБТ Ботевград, Агенция по заетостта

Изчисления: ИУПП

Въпреки положителното развитие по отношение на пазара на труда и икономическата активност в община Ботевград, от сравнението на работната заплата със средните стойности за България е видно, че общината все още изостава – 14 789 лв. през 2020 г. срещу 15 209 лв. Обратно, равнището на безработицата е по-благоприятно спрямо същото за страната от 5,1%.

Данните на Бюрото по труда в Ботевград показват, че регистрираните безработни през 2020 г. са били 751 лица при 1464 през 2014 – намалението от близо два пъти. Сред регистрираните безработни закономерно най-много са жителите на град Ботевград (479), с. Врачеш (94), с. Литаково (64), с. Трудовец (50). Значителен е и ръстът на разкритите нови работни места – общо 1847 през 2020 г. срещу 927 през 2014 г. Добрите резултати по отношение на заетостта са пряк резултат от целенасочената общинска политика и активното взимане на участие в национални и регионални програми за разкриване на свободни работни места, в т.ч. Програма „Красива България“, Програма „Старт на кариерата“, Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“, Национална програма „Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“, Национална програма „Помощ за пенсиониране“, Национална програма

„Активиране на неактивни лица“, Програма за обучения и заетост на продължително безработни лица, Регионална програма за заетост. Конкретните резултати по национални, регионални и общински програми са представени в следващата таблица.

Таблица 10. Заети работни места по национални, регионални и общински програми в община Ботевград за периода 2014-2019 г.

Програма	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Разкрити нови работни места – общо	927	1249	1098	1059	1385	1258	1847
Брой сключени договори с работодатели по мерките за насърчаване на заетостта, вкл. по ОПРЧР	69	86	81	57	39	35	40
Брой безработни лица, включени в заетост по мерките за насърчаване на заетостта, вкл. по ОПРЧР	230	175	172	118	77	61	74
Брой включени безработни лица в квалификационни и преквалификационни курсове, вкл. по ОПРЧР	25	0	0	-	-	-	-
Брой заети лица, възползвали се от мерки за повишаване на професионалната квалификация	Общо 94 лица за периода 2014-2020						

Източник на информация: ДБТ Ботевград

Постигнатите резултати следва да бъдат доразвити през периода на действие на ПИРО Ботевград, като приоритетни следва да бъдат проектите за **повишаване на квалификацията и адаптацията към нуждите на пазара на труда**. Мерките за осигуряване на подкрепа за заетост ще бъдат особено важни, като се имат предвид и негативните въздействия на пандемията на вируса COVID-19. Много важни са и **мерките за активиране на икономически неактивните лица** – лицата, които в продължителен период от време остават извън пазара на труда, въпреки че са в трудоспособна възраст.

През програмен период 2021-2027 ще се изпълнява моделът на интегрираните териториални инвестиции по Приоритет 2 на ПРР, като община Ботевград ще бъде основен бенефициент и ще може да инициира **съвместни проекти за заетост със съседни и близко разположени общини**. Същевременно, новопредвиденият План за възстановяване и устойчивост (ПВУ) ще подкрепя инициативи за обучение на възрастни, което ще допринесе за повишаването на икономическата активност и заетостта.

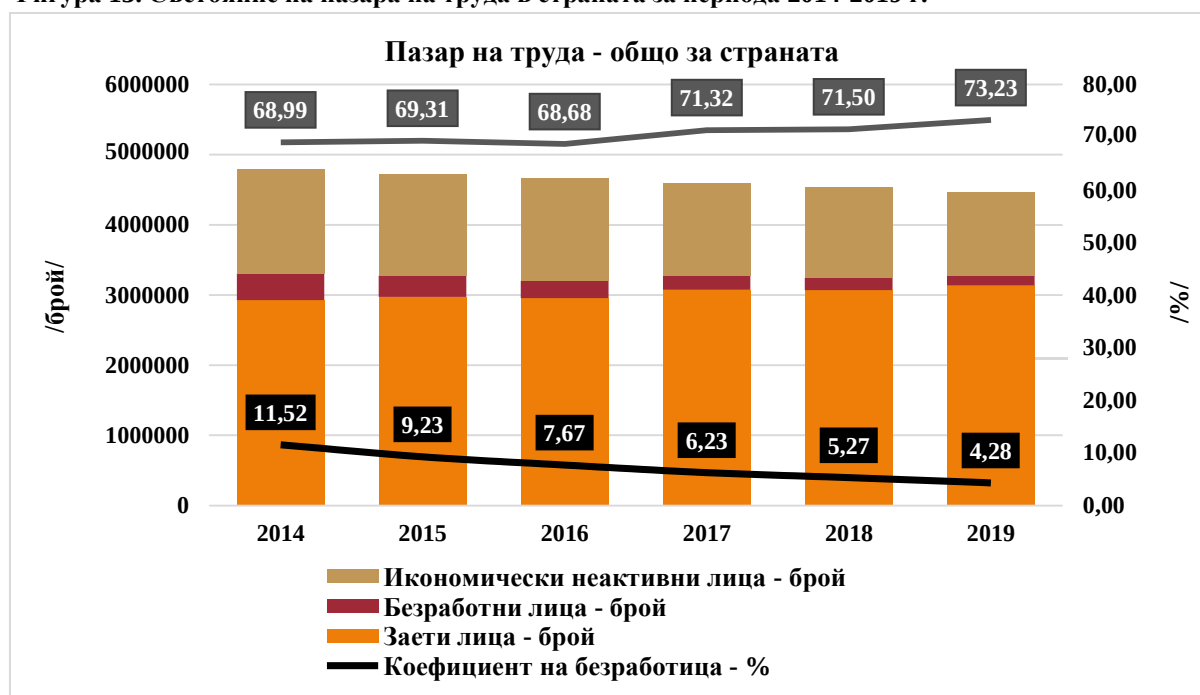
НСИ предоставя актуална статистическа информация за броя на трудоспособното население, заетите, безработните и икономически неактивните лица на 15-64 навършени години на национално ниво. Тук са изчислени референтните стойности за страната, вкл. следните коефициенти:

- Коефициент на икономическа активност – относителният дял на икономически активното население от населението на същата възраст;

- Коефициент на заетост – относителният дял на заетите лица от населението на същата възраст;
- Коефициент на безработица – относителният дял на безработните лица от икономически активното население.

От графиката става ясно, че община Ботевград изцяло следва положителните тенденции на национално ниво, без да изостава от постигнатите равнища на безработицата. На национално ниво подобрението между 2014 и 2019 г. бележи над 7 пункта – от 11,52% до 4,28%. Това подобрение се дължи основно на намалението на броя на безработните, а не на броя на икономически активното население, което също се увеличава, макар и с по-умерени темпове – коефициентът на икономическата активност за 2014 г. е 68,99%, докато през 2019 г. вече е 73,23%.

Фигура 13. Състояние на пазара на труда в страната за периода 2014-2019 г.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

2.4.3. Образование

Образователната инфраструктура в община Ботевград обхваща общо 23 заведения – 12 детски градини и 11 училища, вкл. 2 професионални гимназии. Националният статистически институт поддържа данни за основните показатели, характеризиращи степента на развитие на образователната система в общината и даващи възможност за нейното сравнение с референтните стойности на областно и национално ниво. Статистическите данни обхващат периода между учебната 2015-2016 и учебната 2020-2021 година. През наблюдавания период, неблагоприятните демографски тенденции се отразяват и върху развитието на образователната система. Постепенното и трайно намаление на броя на децата и учениците неизменно води до появата на маломерни паралелки и тяхно сливане, което води до затруднен образователен процес, а крайното

проявление на този проблем е свързан със закриването на цели училища. Именно това се е случило и в рамките на община Ботевград, където се е наложило закриването на училище поради невъзможност за формирането на паралелки. Така броят на общообразователните училища спада от 10 през учебната 2015-2016 до 9 през учебната 2020-2021, докато паралелките спадат от 130 на 125. Положително е, че въпреки тези негативни процеси, броят на учащите остава стабилен. Значителни са промените и при двете професионални гимназии (ПГТМ „Христо Ботев“ и ТПГ „Стамен Панчев“), където през наблюдавания период паралелките намаляват своя брой от 39 на 33, а учениците от 821 до 721 – сериозен спад от 12,18%. Отчетливият отлив на учащи в техническата професионална гимназия и в гимназията по техника и мениджмънт изискват набор от мерки за повишаване привлекателността на професионалното образование и привличане на ученици, което е важна предпоставка за подsigуряването на работен ресурс за местната икономика. При детските градини се наблюдава стабилност в броят на групите, които остават без изменение, докато броят на децата намалява с 3% между уч. 2015-2016 и уч. 2020-2021. Броят на педагозите се увеличава, макар и съвсем слабо.

Таблица 11. Основни показатели в сферата на образованието

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Образование - година		2015-2016	2020-2021	Изменение (%)	2020-2021	Дял от областта (%)
Детски градини	брой	12	12*	0,00	73	16,44
Групи в детските градини	брой	46	46	0,00	328	14,02
Педагози в детските градини	брой	101	103	1,98	669	15,40
В т.ч. учители	брой	95	96	1,05	622	15,43
Децата	брой	1 190	1 154	-3,03	7 418	15,56
Места на 100 деца	брой	94	103	9,57	107	-
Общообразователни училища	брой	10	9	-10,00	80	11,25
Паралелки в общообразователни училища	брой	130	125	-3,85	933	13,40
Учители в общообразователни училища	брой	178	220	23,60	1 656	13,29
Учащи в общообразователни училища	брой	2 708	2 704	-0,15	18 341	14,74
Професионални училища	брой	2	2	0,00	9	22,22
Учащи в професионални	брой	821	721	-12,18	5 561	12,97

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Образование - година		2015-2016	2020-2021	Изменение (%)	2020-2021	Дял от областта (%)
училища						
Паралелки в професионални училища	брой	39	33	-15,38	253	13,04

Източник на информация: НСИ

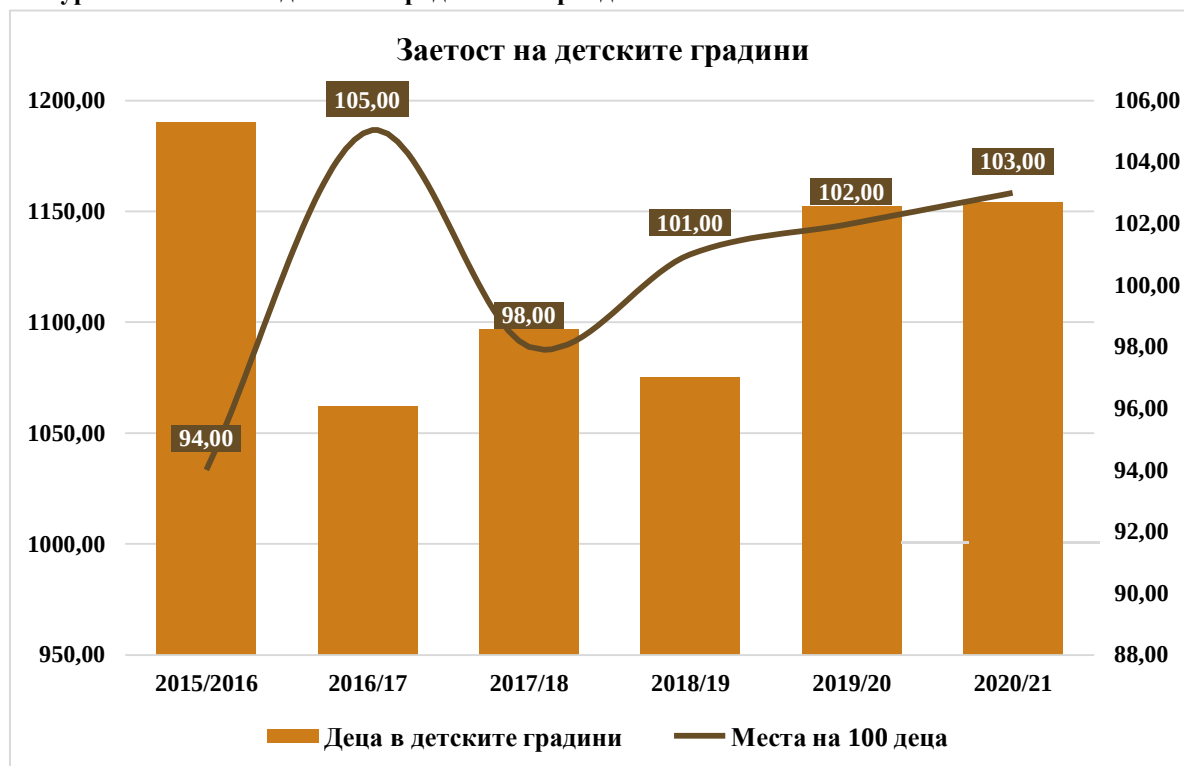
* От 01.09.2021 г. е закрыта ДГ „Саранск“ с Решение на ОбС – Ботевград поради сегрегация на институцията

Предучилищното образование в общината е представено от 11 детски градини, които естествено са съсредоточени в град Ботевград, като в по-големите села също има действащи детски заведения:

- ДГ „Кокиче“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Иглика“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Славейче“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Синчец“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Слънце“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Звънче“ в гр. Ботевград;
- ДГ „Здравец“ в с. Трудовец;
- ДГ „Детелина“ в с. Врачеш;
- ДГ „Детелина“ в с. Скравена;
- ДГ „Зора“ в с. Новачене;
- ДГ „Здравец“ в с. Литаково.

Според статистиката на НСИ, броят на децата през уч. 2020-2021 е равен на 1154 при 1190 през уч. 2015-2016. Броят на педагозите и учителите се запазва относително стабилен. Същевременно, общият брой на местата в детските градини се увеличава от 1113 до 1188. При тези параметри през учебната 2020/2021 г. на 100 деца в общината съответстват 103 свободни места. Наблюдава се и твърде променлив брой на записаните деца – през уч. 2015/2016 те са 1190, а на следващата година те са едва 1062. През следващите години са препоръчителни мерки за обхващане на всички деца във предучилищна възрастова група, вкл. сред ромската етническа група, която заема значителен дял от местното население.

Фигура 14. Заетост на детските градини за периода 2015-2021 г.

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

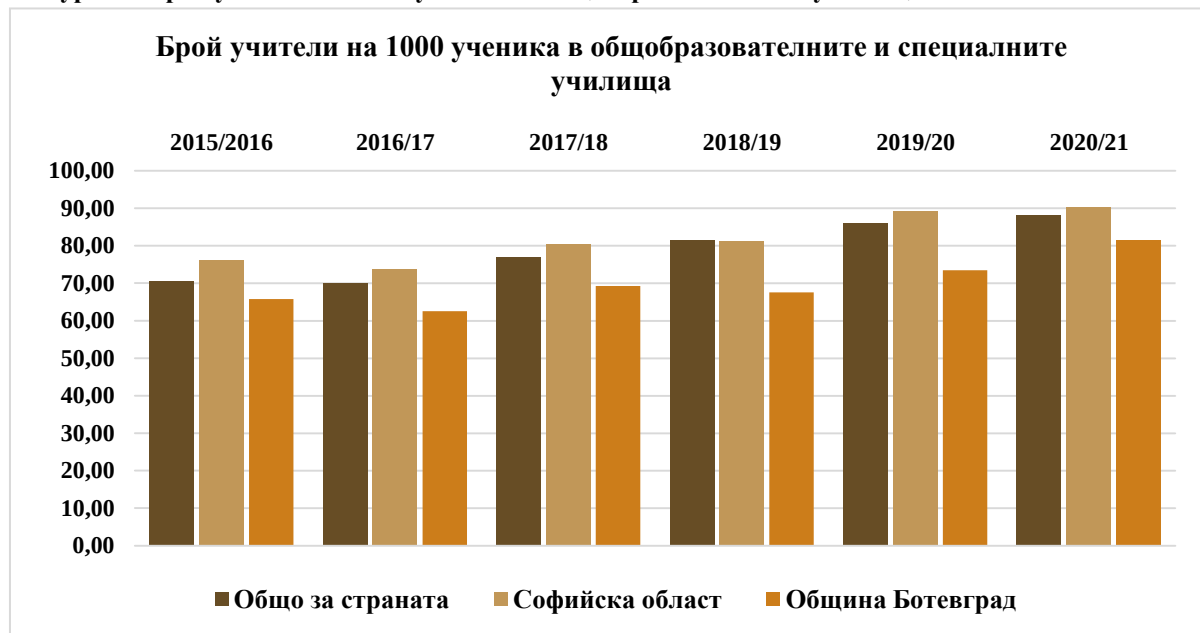
Училищното образование е представено от 9 общообразователни училища и 2 професионални гимназии – 2 от общо 9 за цялата Софийска област:

- Профилирана природо-математическата гимназия „Акад. проф. д-р Асен Златаров“ в гр. Ботевград;
- Професионална гимназия по техника и мениджмънт (ПГТМ) „Христо Ботев“ в гр. Ботевград;
- Техническа професионална гимназия (ТПГ) „Стамен Панчев“ в гр. Ботевград;
- ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ в гр. Ботевград;
- ОУ „В.Левски“ в гр. Ботевград;
- ОУ „Н.Й.Вапцаров“ в гр. Ботевград;
- ОУ „Отец Паисий“ в с. Врачеш;
- ОУ „Любен Каравелов“ в с. Трудовец;
- ОУ „В.Левски“ в с. Литаково;
- ОУ „Св.Св.Кирил и Методий“ в с. Скравена;
- ОУ „В.Левски“ в с. Новачене.

Петте големи села с население над 1000 души разполагат с действащи основни училища, докато в общинския център Ботевград са разположени 3 основни училища, една профилирана общообразователна гимназия и 2 професионални гимназии. Въпреки

демографските предизвикателства пред развитието на образователната система, броят на учителите се увеличава от 178 до 220 – ръст от 23,60%, което е показател за успешни образователни програми и проекти в община Ботевград, които са довели до привличането на квалифицирани кадри. Въпреки добрите резултати, по показател „Брой учители на 1000 ученика в общообразователните училища“, община Ботевград остава под установените стандарти за областта и за страната.

Фигура 15. Брой учители на 1000 ученика в общообразователните училища

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Община Ботевград предлага и възможности за качествено **професионално образование в две професионални гимназии** с дългогодишна традиция в подготовката на специалисти за техническите професии. ТПГ „Стамен Панчев“ предоставя обучение по специалност „Автотранспортна техника с интензивно изучаване на английски език“ с квалификация за професия-техник на транспортна техника; специалност „Телекомуникационни системи с интензивно изучаване на английски език“ с квалификация за професия техник по комуникационни системи; специалност „Машини и системи с ЦПУ с интензивно изучаване на английски език“ с квалификация професия-машинен техник, специалност „Металорежещи машини“ с квалификация професия-оператор на металорежещи машини. В ПГТМ „Христо Ботев“ се осигурява обучение по специалност „Бизнес администрация“, специалност „Икономическа информатика“, специалност „Компютърна техника и технологии“, специалност „Промислена електроника“, специалност „Автотранспортна техника“, специалност „Газова техника“. Училищната инфраструктура на ПГТМ включва 30 класни стаи, работилници и лаборатории за практическото обучение по специалностите, 5 компютърни зали с непрекъснат достъп до интернет; физкултурен салон, фитнес и тенис зали, здравен кабинет, както и с училищна библиотека.

Образователната система в общината се допълва и от институциите, предоставящи **висше образование**. Международното висше бизнес училище осъществява обучение в

професионални направления „Администрация и управление“, „Икономика“ и „Туризм“. Колежът по енергетика и електроника към Технически университет – София осигурява възможности за обучение по специалностите „Промислена топлоенергетика“, „Електроенергетика – производство и разпределение“, „Приложна електронна и компютърна техника“. Учебната база на колежа разполага с учебен корпус (вкл. четири лекционни зали; четири компютърни зали; шест лабораторни зали; зала за езиково обучение; фитнес зала; библиотека; конферентна зала) и общежитие, разположени в благоприятна градска среда, непосредствено до спортната зала на града.

Възможностите за интегриране на инвестиции в подкрепа на икономиката, образованието, осигуряването на кадри и заетостта в рамките на концепции за интегрирани териториални инвестиции са налице в община Ботевград. Приоритет следва да са реализацията на партньорски проекти между бизнеса, професионалното и висшето образование за обучителни програми, стажове и практики, откриване на нови работни места в ключовите отрасли на местната икономика.

2.4.4. Здравеопазване

Здравната система в община Ботевград обхваща МБАЛ Ботевград, филиал за спешна медицинска помощ Ботевград (част от център за спешна медицинска помощ София), 2 медицински центъра, 11 самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории - заведения, училищни кабинети както и аптеки.

„МБАЛ-Ботевград“ ЕООД е диагностична и лечебна структура с регионално значение, надхвърлящо общинските граници. Болницата има сключен договор с НЗОК по клинични пътеки и лекува здравноосигурени лица без заплащане. Капацитетът на болницата по данни на здравната институция включва 120 легла (по данни на текущата статистика на НСИ за 2020 г., броят на леглата е спаднал до 115), разделени между 9 отделения:

- Отделение по вътрешни болести с 26 легла;
- АГО с 20 легла;
- Отделение по педиатрия с 14 легла;
- Отделение по хирургия с 12 легла;
- Отделение по урология с 6 легла;
- Отделение по неврология с 16 легла;
- ОАИЛ с 6 легла;
- Отделение по офталмология с 5 легла – дейността е временно спряна;
- Отделение по ОФРМ с 5 легла;
- Отделение по диализно лечение с 8 диализни поста.

Лечебното заведение извършва болнично лечение по основни и профилни специалности, вкл. вътрешни болести, кардиология, нефрология, гастроентерология, ендокринология и болести на обмяната, клинична алергология, пневмология, детски

болести, акушерство и гинекология, хирургия, ортопедия и травматология, урология, анестезиология и интензивно лечение, неврология, офталмология, физикална и рехабилитационна медицина, образна диагностика, клинична лаборатория, микробиологична лаборатория, обща и клинична патология.

Медицински център по превантивна кардиология (МЦПК) „Свети Иван Рилски Чудотворец“ се намира в град Ботевград и допълва здравното обслужване в общината с извънболнична медицинска помощ. МЦПК „Св. Иван Рилски Чудотворец“ разполага с необходимите уреди и апаратура за диагностика и профилактика на различни заболявания. В областта на кардиологията, центърът извършва ехография на сърце; ХОЛТЕР мониториране - 24 часа - ритъм на сърце и кръвно налягане; велотестове и Тредмил тест. Специалистите в медицинския център обхващат следните области на медицината:

- кардиология, вътрешни болести;
- съдова хирургия;
- нефрология;
- ревматология;
- ортопедия и травматология;
- анестезиология и реанимация;
- вътрешни болести;
- спешна медицина;
- психиатрия.

По данни на регистъра на НЗОК, в община Ботевград има 13 аптеки, като те са съсредоточени в общинския център град Ботевград с 8 аптеки, 2 аптеки има в село Трудовец, по една действаща аптека има и в селата Врачеш, Скравена и Литаково. Липсата на аптеки в по-малките села, а и в село Новачене, което е с население над 1000 души, налага търсенето на модели, които да **улесняват закупуването на базови лекарства**, като например поставянето на вендинг автомати за лекарства.

Комплексът от здравни услуги допълва причините, община Ботевград да не попада сред 80-те български общини с близо 600 000 души население със затруднен достъп до публични услуги, определени в Националната концепция за пространствено развитие. Същевременно съседните общини Правец и Роман попадат сред проблемните общините в неблагоприятно положение що се отнася до обезпечеността с публични услуги. Този факт обуславя възможностите за развитие на **междубщински проекти за подобряване на достъпа до публични услуги с акцент върху здравеопазването**, вкл. чрез изграждане на оборудвани мобилни екипи към МБАЛ Ботевград.

Въпреки че през периода 2015-2020 г. в община Ботевград е открит нов медицински център, един от основните показатели на здравеопазването за броя на лекарите търпи негативно изменение – спад на общия брой лекари с -8,74%. Обратно, броят на

денталните лекари се увеличава. Намаление се наблюдава и в броя на леглата в МБАЛ – през 2019 г. те са намалени от 120 до 115.

Таблица 12. Основни показатели в сферата на здравеопазването

Показател	Мярка	Община Ботевград			Софийска област	Община Ботевград
Здравеопазване - година		2015	2020	Изменение (%)	2020	Дял от областта (%)
Лекари	брой	103	94	-8,74	882	10,66
В т.ч. общопрактикуващи лекари	брой	-	16	-	112	14,29
Лекари по дентална медицина	брой	16	19	18,75	128	14,84
Медицински специалисти по Здравни грижи	брой	136	131	-3,68	1 170	11,20
Аптеки, регистрирани към НЗОК	брой	-	13	-	74	17,57
Многопрофилни болници - заведения	брой	1	1	0,00	9	11,11
Многопрофилни болници - легла	брой	120	115	-4,17	1 338	8,59
Медицински центрове - заведения	брой	1	2	100,00	17	11,76
Медицински центрове - легла	брой	-	-	-	5	-
Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории - заведения	брой	10	11	10,00	30	36,67
Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории - легла	брой	-	-	-	-	-

Източник на информация: НСИ, НЗОК

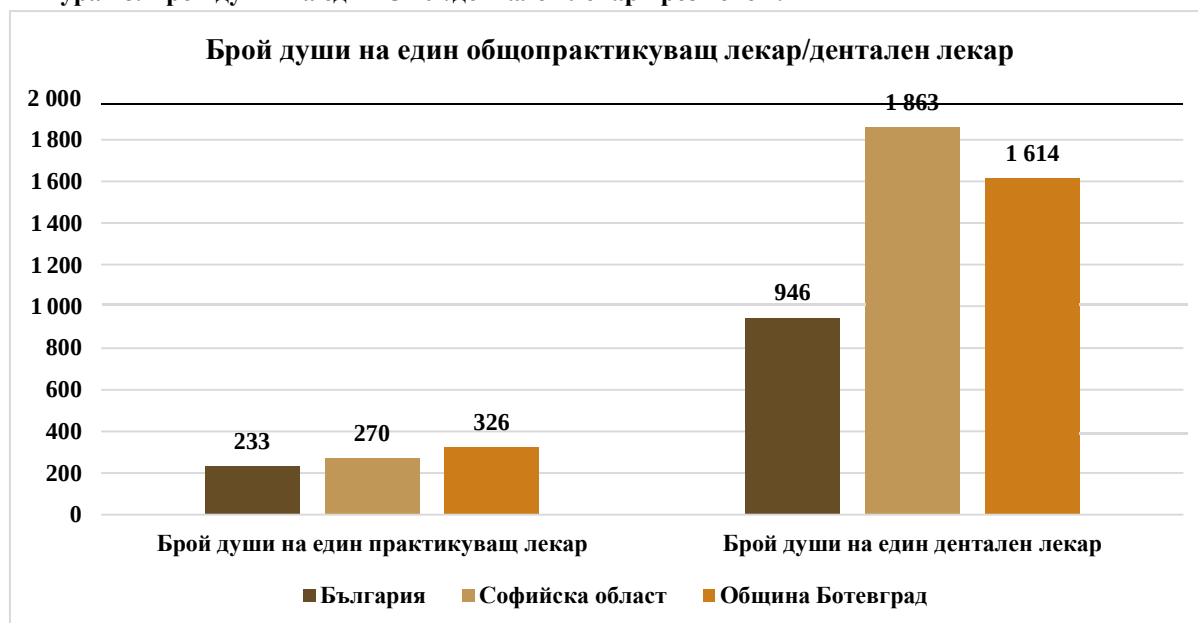
Изчисления: ИУПП

Ролята и значението на здравното обслужване в общината може да се анализира и на база мащаба и дела му спрямо цялата Софийска област. При референтен дял на населението на общината от 12,86% през 2020 г., в община Ботевград развиват дейност 10,66% от лекарите за цялата област; 14,29% от ОПЛ лекарите; 14,84% от денталните лекари; 11,20% от медицинските специалисти. през 2019 г. Изоставане се наблюдава по отношение на практикуващите лекари и медицинските специалисти, докато има сравнителна осигуреност с дентални лекари и ОПЛ лекари. Относително благоприятна е ситуацията и с аптеките, като със своите общо 13 обекта на общината се падат 17,57% от всички аптеки. Най-нисък процентен дял се наблюдава по отношение на ключовия показател за броя на болничните легла в многопрофилната болница – през 2020 г. общината разполага с 115 легла от общо 1338 за областта – 8,59%.

Това логично се отразява на изоставането на общината по показателя за брой лица от населението, които се падат на един практикуващ лекар. Обратно, показателят за брой лица на един дентален лекар е по-благоприятен спрямо областното ниво, но все пак по-неблагоприятен от националния стандарт за 2020 г. През 2020 г. се падат по 326 души на един практикуващ лекар и 1614 души на един дентален лекар, докато стойностите на национално ниво са съответно 233 и 946, а на областно ниво – 270 и 1863.

Като се имат предвид процесите по застаряване на населението, през следващите години здравеопазването следва да бъде водещ приоритет, което съвпада и с националните приоритети на Програма „Развитие на регионите“. Наличието на добре изградена здравна инфраструктура с оборудване, вкл. МБАЛ, медицински центрове и филиал за спешна помощ, е добра предпоставка за привличането и задържането на кадри, в т.ч. общопрактикуващи и дентални лекари. В този смисъл по отношение на здравеопазването следва да се комбинират **мерки за обновяване на сградния фонд, заедно с „меки“ мерки за осигуряване на кадри.**

Фигура 16. Брой души на един ОПЛ/дентален лекар през 2020 г.

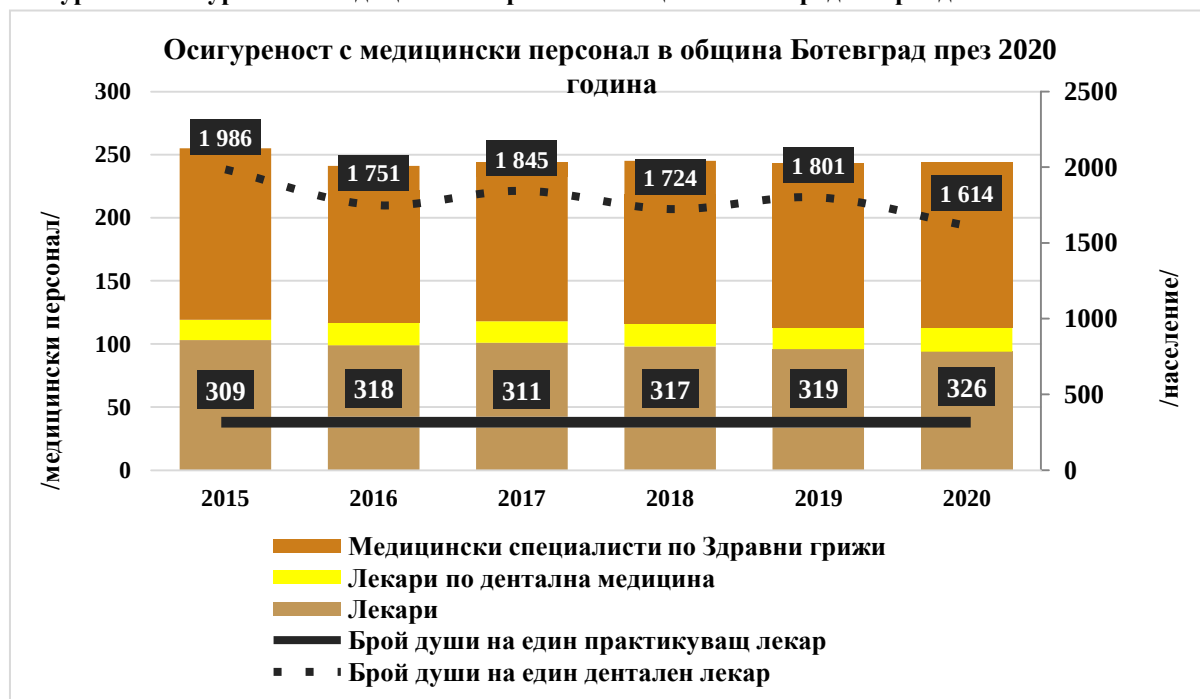

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Най-ниска стойност за съотношението между населението и лекарите е отчетена през 2015 г., когато лекарите са били общо 103 при 94 към 2020 г. През следващите години броят на лекарите намалява, с което се влошава и съотношението между населението и лекарите, но при малки темпове заради продължаващото намаление на населението. При денталните лекари най-ниската стойност е постигната през последната наблюдавана 2020 г., когато денталните лекари стават общо 19. Медицинските специалисти по здравни грижи бележат непостоянен брой като през 2015 г. са били 136, през 2017 г. спадат до 126, докато през 2020 г. се увеличават до 131 – знак за нестабилност и трудности пред дългосрочното задържане на така необходимите здравни кадри.

Фигура 17. Осигуреност с медицински персонал в община Ботевград в периода 2015-2020 г.

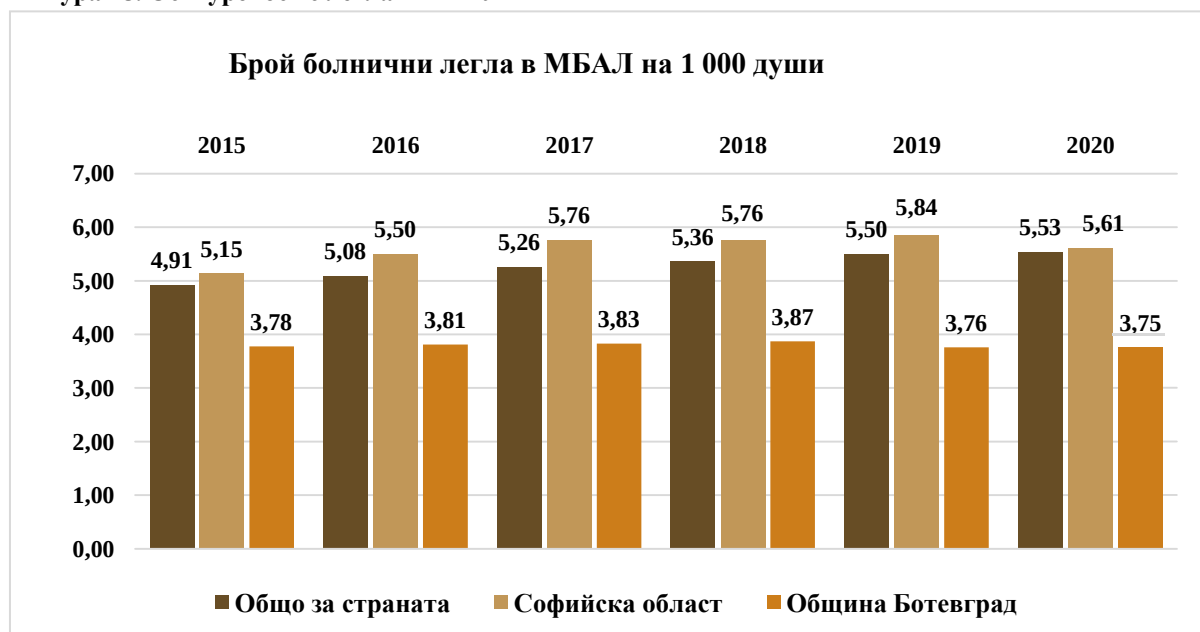

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

Най-сериозно изоставане се наблюдава по отношение на осигуреността с болнични легла на 1000 души от населението, сравнено с областта и страната. То отразява и отчетено намаление на леглата през последните години. Броят болнични легла, които се падат на 1000 души от населението през 2020 г. е 3,75, докато референтната стойност за Софийска област е 5,61, а за страната е 5,53.

Фигура 18. Осигуреност с легла в МБАЛ

Източник на информация: НСИ

Изчисления: ИУПП

През следващите години следва да се реализират проекти за обновяване на материалната база и оборудването на МБАЛ, така че здравната грижа в болницата да осигурява още по-високо качество. През новия програмен период община Ботевград ще може да участва в проекти за **подобряване на здравеопазването с надобщинско значение по модела на интегрираните териториални инвестиции.**

2.4.5. Социални услуги

Община Ботевград прилага целенасочена политика по деинституционализация на социалните грижи и осигуряването на съвременна инфраструктура за предоставяне на социални услуги в общността. Към 2021 г. в общината функционират множество социални обекти, вкл. от резидентен тип, които обхващат различни типове целеви групи – деца, младежи, семейства и родители в риск, възрастни хора с увреждания и пенсионери. Към момента остава само една специализирана социална институция – Дом за стари хора „Д-р Адриан Атанасов“, който предоставя комплекс от социални услуги за лица, навършили възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, включително онези от тях, които имат процент намалена работоспособност. Домът е с капацитет от 60 места, които са напълно запълнени към момента. Това предполага да се предприемат мерките и дейностите за изграждане на обекти от резидентен тип за възрастните хора в нужда.

Услугите в общността (деинституционализирани обекти) в община Ботевград към 2021 г. са представени от ЦСРИ (Център за социална рехабилитация и интеграция) и ДЦДМУ (Дневен център за деца и младежи с увреждания), които са със запълнен капацитет, което също предполага разширяване на социалната инфраструктура. Резидентната грижа е представена от ЦНСТДМУ (Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания), който предоставя качествена грижа, ориентирана към индивидуалните нужди на децата и младежите с увреждания. Центърът за настаняване също е със запълнен капацитет.

Разнообразието от социални услуги в община Ботевград продължава да се допълва от реализацията на проект „Предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства в община Ботевград“, подкрепен с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2014-2020“. В резултат на проекта започна функционирането на два ключови обекта за общината – ЦОП (Център за обществена подкрепа) и ДЦПДУТС (Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства).

Центърът за обществена подкрепа предлага социално и психологическо консултиране на деца и семейства в риск; оценяване на родителския капацитет, посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликти при развод/раздяла, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми, реализиране на социални програми за деца и семейства в риск. Целевите групи на услугата включват деца от 0 до 18 години в риск и техните семейства; деца в обекти от резидентен тип, както и в приемни семейства; бременни жени, родители/законни представители на дете в риск, за които е преценено, че имат нужда от специфична подкрепа или съдействие; кандидати или вече одобрени приемни семейства; кандидати или вече одобрени

осиновители; лица - бъдещи родители, родители, близки и роднини на дете, което ползва услугата ЦОП; лица, чиито потребности попадат в обхвата на подкрепата, предоставяна от ЦОП.

Дневният център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства осигурява обучителна, рехабилитационна и терапевтична дейност на деца с увреждания; развитие на техния потенциал и заложи; формиране и развитие на основни личностни и социални умения. Заложени са още консултации за родители по отношение на специалните здравни и образователни нужди на техните деца. Целевите групи на услугата включват деца с увреждания от 0 до 18 години и техните семейства.

Таблица 13. Основни социални услуги в община Ботевград през 2021 г.

Социални услуги	Капацитет	Брой ползватели
1. Специализирани институции		
1.1. ДСХ (Дом за стари хора)	60	60
2. Услуги в общността (деинституционализирани обекти)		
2.1. ЦСРИ (Център за социална рехабилитация и интеграция)	30	30
2.2. ДЦДМУ (Дневен център за деца и младежи с увреждания)	20	20
2.3. ЦОП /текущ проект/ (Център за обществена подкрепа)	100	-
2.4. ДЦПДУТС /текущ проект/ (Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства)	30	-
2.5. Патронажна грижа	95	95
3. Социални услуги от резидентен тип		
3.1. ЦНСТДМУ (Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания)	28	28
4. Други социални услуги		
4.1. Асистентска подкрепа	101	86
4.2. МЛП/личен асистент/		252
4.3. Топъл обяд/проект/	200	200

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград

Прегледът на социалните услуги в общността разкрива, че преобладават обектите, включително тези в процес на реализация, насочени към потребностите на децата и младежите. Липсва достатъчно разнообразие от услуги за възрастните хора, като към момента все още функционира и специализирана институция за възрастни хора – ДСХ. Същевременно повечето от наличните услуги с модела на деинституционализацията са със запълнен капацитет. Това показва нуждата от разкриването на нови услуги за различни групи в затруднено положение, вкл. услуги от резидентен тип за възрастни хора.

Необходими са и мерки за социална интеграция на изолирани групи от ромското население, което е над 10% от общото население. През следващите години ще могат да се използват възможностите на новите програми с финансиране от европейските

фондове, както и от План за възстановяване и устойчивост (ПВУ), за разширяването на съществуващите и изграждане на нови социални обекти.

2.4.6. Култура

Читалища

Системата на културата в община Ботевград обхваща читалищните институции и тяхната утвърдена роля за опазване и популяризиране на местните традиции, осигуряването на достъп до съвременно изкуство и подкрепата на любителското творчество сред различните възрастови групи. През 2020 г. в общината са регистрирани общо 8 читалища, които развиват активна и разнообразна дейност около участието в празници, фестивали, събори, изложби, творчески вечери, граждански инициативи, спортни занимания. В тях членуват общо 639 души (2% от населението). Последната актуална статистика на НСИ за броя на читалищните членове е от 2017 г., когато те са общо 272 797 или близо 4% от цялото население на страната. Това показва по-ниската стойност за общината по отношение на този показател, която може да се подобри чрез мерки и проекти за повишаване привлекателността на читалищните дейности, адаптирането им към потребностите на детските и младежките групи и привличането на нови членове. Същевременно новите членове само през 2020 г. са 44 или ръст от 7,39% спрямо предходната година – положителен знак за развитието на читалищата в общината, който следва да се затвърди като тенденция и през следващите години. Читалищата в селата Гурково (317 д. през 2020 г.), Краево (137 д.), Рашково (118 д.) и Боженица (117 д.) към момента не развиват дейност, докато в най-малкото село Елов дол (34 д. през 2020 г.) няма изградено читалище.

Първото читалище в общината е основано в град Ботевград (тогава още Орхание) през далечната 1884 г. от група будни учители с първоначалното име „Напредък“ в духа на стремежите за просперитет от първите години след Освобождението на България. През 1891 г. дейността на читалището се поддържа най-вече от дейната роля на първите ботевградски възпитаници на Висшето училище в София (от 1904 г. Софийски университет). Организирант се различни мероприятия като четения и беседи, като същевременно се осигурява достъп до периодичния печат. През 1921 г. се пристъпва към построяването на нова читалищна сграда, завършена за две години с доброволния труд на местните жители. В началото на 1924 г. е открито новото орханийско читалище с името „Христо Ботев“. През следващите години там се организират множество културно-просветни събития и инициативи, а през 1926 г. отново са поставени и първите кинопрожекции в района със специално инсталиран киноапарат. През 1947 г. членовете на НЧ „Христо Ботев“ достигат 705 – повече от общия брой членове във всички читалища днес. В началото на 70-те години стара сграда в сецесионов стил е заменена от по-голяма сграда, а в началото на 80-те години библиотечният фонд е преместен в отделна сграда. Днес ботевградското читалище е основна културна институция за целия район с развит любителски театър, градски хор, танцов ансамбъл, духов оркестър и още много разностранни възможности за културен живот на местната общност.

Таблица 14. Читалища в община Ботевград

Читалище	Персонал	Читалищни членове	Описание на дейността	Библиотечен фонд
„Христо Ботев 1884“ - гр. Ботевград	52	152	Клуб хоро „Варвари“ с 37 участници Подготвителна група ДТС с 42 деца до 10 год. ДЮТС "Жар" с 28 танцьори до 18 год. възраст и ТС „Жар“ над. 18 год. с 12 танцьори Клуб „Любители на поезията“ Топене и наричане на пръстени Ритуал по случай Трифон Зарезан Отбелязване на първи март, ритуал по-случай 3-ти март с програма „Пробуждане с хоро Онлайн конкурс“ Сред природата вкъщи" Маратон на четенето-онлайн Участие в онлайн фестивал в Израел „Българската душа на светата земя“ Фестивал в Созопол „Фолклорни ритми 2020“ НФФ „Златни нишки“ Периодично самодейците при читалището се включват в почистване на площадното пространство	Регистрационен библиотечен номер: 2313 Библиотечен фонд за 2020г. : Библиотечни единици: 24342 бр. Непериодични библиотечни документи: 179 бр. Абониран периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 771 бр. Други: 179 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 4 бр. За библиотечен персонал: 1 бр. Копирна техника: 1 бр.
„Събуждане -1895“ – с. Вречеш	6	85	Кръжок по театрално майсторство Кръжок по приложни изкуства Кръжок по художествено слово	Регистрационен библиотечен номер: 401 Библиотечен фонд за 2020 г.:

Читалище	Персонал	Читалищни членове	Описание на дейността	Библиотечен фонд
			Клуб по краезнание Фолклорни състави и формации Младежки танцов състав „Мургаш“ Детски танцови състави с две възрастови формации Клуб „Радост“ за народни хора Народен хор „Мургаш“ Детска вокална група Членство в Местна инициативна група- МИГ	Библиотечни единици: 22900 бр. Непериодични библиотечни документи: 4 бр. Абонирани периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 2785 бр. Други: 4 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 4 бр. За библиотечен персонал: 1 бр. Копирна техника: 1 бр.
„Никола Василев Ракитин -1890“ – с. Трудовец	6	87	Клуб хоро „Варвари“ с 37 участници Подготвителна група ДТС с 42 деца до 10 год. ДЮТС „Жар“ с 28 танцьори до 18 год. възраст и ТС „Жар“ над. 18 год. с 12 танцьори Клуб „Любители на поезията“ Топене и наричане на пръстени Ритуал по случай Трифон Зарезан Отбелязване на първи март, ритуал по-случай 3-ти март с програма „Пробуждане с хоро Онлайн конкурс“ Сред природата вкъщи" Маратон на четенето-онлайн Участие в онлайн фестивал в	Регистрационен библиотечен номер: 2313 Библиотечен фонд за 2020г. : Библиотечни единици: 24342 бр. Непериодични библиотечни документи: 179 бр. Абонирани периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 771 бр. Други: 179 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 4 бр. За библиотечен персонал: 1 бр. Копирна техника: 1 бр.

Читалище	Персонал	Читалищни членове	Описание на дейността	Библиотечен фонд
			Израел „Българската душа на светата земя“ Фестивал в Созопол „Фолклорни ритми 2020“ НФФ „Златни нишки“ Периодично самодейците при читалището се включват в почистване на площадното пространство	
„19-ти Февруари-1906“ – с. Скравена	2	62	Клуб „Шарено мънисто“ за приложни дейности Клуб „Следвай мечтата си“ Паметник костница на Ботевите четници със статут „Национално значение“ в регистър на НИНКН - отделна сграда Експозиция към паметника костница- нерегистрирана- в сградата на читалището Група за народни обичаи Естрадно-сатиричен танцов състав „Български ритми“ Състав за народни танци в две възрастови групи Състав за забавни танци Женска певческа група 5 индивидуални изпълнители Група за словесно изкуство „Родно слово“	Регистрационен библиотечен номер: 989 Библиотечен фонд за 2020г.: Библиотечни единици: 19295 бр. Непериодични библиотечни документи: 92 бр. Абонирани периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 1198 бр. Други: 92 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 4 бр. За библиотечен персонал: 1 бр. Копирна техника: 1 бр.
„Светлина-1900“ –	2	38	Фолклорна група	Регистрационен библиотечен

Читалище	Персонал	Читалищни членове	Описание на дейността	Библиотечен фонд
с. Литаково			Театрален състав ДТС „Литаковче“ ТС „Литаково“ Вокална група Духов оркестър	номер: 702 Библиотечен фонд за 2020 г.: Библиотечни единици: 17020 бр. Непериодични библиотечни документи: 95 бр. Абонирани периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 854 бр. Други: 95 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 0 бр. За библиотечен персонал: 1 бр. Копирна техника: 1 бр.
„Правда -1905“ – с. Новачене	2	42	ТС „Луди млади“ Детски танцов състав Група за модерни танци Женска певческа група Пролетни, Великденски и новогодишни празници	Регистрационен библиотечен номер: 774 Библиотечен фонд за 2019 г.: Библиотечни единици: 20008 бр. Непериодични библиотечни документи: 0 бр. Абонирани периодични издания: 0 бр. Заети библиотечни документи: Книги: 1834 бр. Други: 0 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: 2 бр. За библиотечен персонал: 1 бр.

Читалище	Персонал	Читалищни членове	Описание на дейността	Библиотечен фонд
				Копирна техника: 1 бр.
„Слънце 1929“ – с. Липница	1	59	Творческа работилница Детски клуб „Слънце“ Пенсионерски клуб „Слънце“ Музейна колекция „Назад във времето“	Регистрационен библиотечен номер: не Библиотечен фонд: Библиотечни единици: над 3 400 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: не За библиотечен персонал: не Копирна техника: не
„Трифон Христовски-1906“ – с. Радотина	6	63	Съвместна дейност с пенсионерския клуб	Регистрационен библиотечен номер: не Библиотечен фонд: Библиотечни единици: около 3000 бр. Компютъризирани работни места: За потребители: не За библиотечен персонал: не Копирна техника: не

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград

Библиотечното дело е неразделна и важна част от дейността на местните читалища, както от действащите такива само читалищата в селата Липница и Радотина нямат поддържан библиотечен фонд.

Значимата функция на читалищата се подкрепя и от общинските капиталови програми чрез инвестиции за подобряване на материалната база. През следващите години следва да продължат добрите практики за обновяване на **материалната база, вкл. чрез закупуване на оборудване и обзавеждане, с внедряване на комуникационно-информационните технологии.**

Музеи

Историческият музей в гр. Ботевград е наследник на създадената през 1937 г. музейна сбирка към местната гимназия. През 1952 г. сбирката е обявена за държавен музей. В резултат на дългогодишна събирателна работа са организирани няколко музейни експозиции последната, от които е през 2011 г. През същата година е завършена и реконструкцията на градската съдебна палата, построена по проект на знаменития архитект Пенчо Койчев (автор и на Съдебната палата в София), която се превръща в нова сграда на музея. Музейният фонд състоящ се от оригинални документи, снимки и вещи надхвърля 15 000 експоната от историята на града и околните села. Дейността на музея се поддържа от следните специализирани отдели:

- Отдел Фондове;
- Отдел Експозиционен;
- Отдел Образователни програми;
- Администрация;
- Административно-стопански;
- Връзки с обществеността;
- **Филиал-Килийно училище с. Боженица.**

2.4.7. Спорт

Спортната инфраструктура в община Ботевград е разположена основно в общинския център и включва като основни обекти Спортна зала „Арена Ботевград“, която е сред най-модерните в страната с капацитет 4000 зрители и дом на един от водещите баскетболни клубове, „Балкан“ Ботевград; Спортна зала „Георги Христов“ с капацитет 500 зрители и също с отлично състояние; Стадион „Христо Ботев“ с 3000 места, но лошо състояние и нужда от обновителни дейности.

Таблица 15. Спортна инфраструктура в община Ботевград

Вид на обекта	Населено място	Капацитет	Физическо състояние
Спортна зала „Арена Ботевград“	Гр. Ботевград	4000 места	отлично
Спортна зала „Георги Христов“	Гр. Ботевград	500 места	отлично
Стадион "Христо Ботев"	Гр. Ботевград	3000 места	лошо

Вид на обекта	Населено място	Капацитет	Физическо състояние
Стадион „Герена“	Гр. Ботевград		лошо състояние на трибуните/ добро състояние на настилката
Закрит плувен басейн Учебен спортно тренировъчен център "Васил Левски"	Гр. Ботевград		добро
Открит плувен басейн	Гр. Ботевград		лошо
Спортно-тренировъчен комплекс "Балкан" – тенис корт	Гр. Ботевград		много добро
Открити спортни площадки по баскетбол	Гр. Ботевград		много добро
Учебен спортно-тренировъчен комплекс „Балкан“- баскетбол, ледена пързалка, акробатика	Гр. Ботевград		добро
Игрища за баскетбол, волейбол и футбол	с. Скравена		лошо
Спортна площадка за футбол, волейбол и баскетбол	с. Врачеш		добро
Стадион	с. Трудовец	104 места	добро
Спортна площадка за футбол с изкуствено тревно покритие	с. Трудовец	15 места	лошо
Игрища за баскетбол, волейбол и футбол	с. Трудовец		лошо
Стрийт фитнес площадка	с. Трудовец		добро
Спортна площадка баскетбол, волейбол и футбол	с. Новачене		лошо

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград

Град Ботевград се отличава със добре изградена спортна инфраструктура, сравнено с други сходни по размер градове. Данните на общинска администрация показват, че освен посочените основни обекти, в града е наличен и закрит плувен басейн към Учебен спортно тренировъчен център „Васил Левски“ в добро състояние. Има и открит басейн, но той се характеризира с лошо състояние. Спортно-тренировъчен комплекс „Балкан“ също предлага разнообразие от възможности за спорт на местните жители. Изградени са тенис корт и площадки за баскетбол, ледена пързалка, акробатика. Градът е изпълнен и с открити спортни площадки по баскетбол с много добро състояние.

Спортна инфраструктура извън общинския център е представена от малък стадион в Трудовец спортни площадки за баскетбол, футбол и волейбол, както и фитнес, и е изградена единствено в селата Скравена, Врачеш, Трудовец и Новачене. В останалите села липсват достъпни спортни обекти, вкл. в село Литаково с население

над 1700 души към 2020 г. Оценката за състоянието на спортните площадки и игрища в Скравена, Трудовец и Новачене е лошо.

Същевременно всички училища на територията на общината имат двор с обособени игрища за баскетбол, волейбол, футбол с асфалтово покритие, но с **лоша оценка за състоянието**. Това допълва нуждите от допълнителни инвестиции както за подобряване качеството на съществуващите спортни обекти за практикуване на масов спорт, така и за изграждане на нови обекти с цел гарантиране на равностоен достъп до спортни активност в по-големите населени места на общината.

В общината към 2021 г. развиват дейност клубовете, посочени в табл. 16, като всички те са разположени в град Ботевград, с изключение футболните клубове в големите села Трудовец и Скравена. На територията на общината развиват дейност също така и клуб по кикбокс и муай-тай „Тигрите“ и клуб по художествена гимнастика „Грация“.

Таблица 16. Спортни клубове в община Ботевград

Клуб	Населено място	Спорт
ФК „Балкан 1929“	гр. Ботевград	футбол
ФК Козаро	гр. Ботевград	футбол
БК „Балкан“	гр. Ботевград	баскетбол
ДЮШ БК „Балкан“	гр. Ботевград	баскетбол
Клуб по хокей на лед „Балкан	гр. Ботевград	хокей на лед
Спортен клуб по бокс	гр. Ботевград	бокс
Спортен клуб по борба „Балкан“	гр. Ботевград	борба
Спортен клуб по фигурно пързаяне „Балкан Ботевград“	гр. Ботевград	фигурно пързаяне
Спортен клуб по лека атлетика „Балкан“	гр. Ботевград	лека атлетика
Лекоатлетически клуб „Орхание“	гр. Ботевград	лека атлетика
Спортен клуб по лека атлетика „Лъвски скок“	гр. Ботевград	лека атлетика
Спортен клуб по черлидинг и акробатика „Ботевград“	гр. Ботевград	акробатика
СК „Таекуон-до ITF „ТАЕК-КИОН“	гр. Ботевград	таекуон-до
СК „СУНГ-РИ БОТЕВГРАД“	гр. Ботевград	таекуон-до
СК „Балкан Файтърс“	гр. Ботевград	кик-бокс и муай-тай
СК „Байкмонополи“	гр. Ботевград	колхозене
ФК „Ракитин“ - Трудовец	с. Трудовец	футбол
ФК Скравена	с. Скравена	футбол

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград и публичен регистър на Министерство на младежта и спорта

2.5. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ

2.5.1. Транспортна инфраструктура

Община Ботевград е разположена на една от основните национални транспортни оси между София и Варна, между Южна и Северна България. По тази ос преминават трасето на АМ „Хемус“, както и отсечки от първокласните републикански пътища I-1 София-Враца и I-3, който започва от Ботевград и продължава към Плевен, а при Златна Панега се разклонява и в път I-4 в посока Велико Търново и Варна. Път I-1 достига до Ботевград и се отклонява към Мездра и Враца като по този начин градът е кръстопът на два републикански пътя и **две основни транспортни направления** между Северна и Южна България. През общинската територия преминава и второкласният път II-17, който се явява източния околоръстен път на Ботевград, осъществяващ връзката между I-1 и АМ „Хемус“ и представляващ един от най-късите първокласни пътища в страната. Републиканската пътна мрежа се допълва от третокласния път III-161, който е с локално значение и свързва общинския център със селата Литаково, Радотина и Рашково, след което преминава в община Мездра.

За периода 2016-2020 г. ОПУ София е извършило дейности за подобряване експлоатационното състояние на 82 км първокласна пътна мрежа и 18 км третокласна пътна мрежа (път III-161). Най-съществената инвестиция е свързана с реконструкцията на път I-6 между Ботевград и Мездра, финансиран по линия на инструмента „Стратегически пътни проекти с национално финансиране“ на АПИ. Проектът е разделен на два лота, като ЛОТ 1 попада на територията на община Ботевград (между км 174+800 до км 194+164). В резултат на инвестициите пътят ще бъде удвоен до две ленти с по две платна. Проектът е в процес на реализация.

Общата дължина на републиканската пътна мрежа в общината достига 91,75 км. Така общата гъстота на републиканската пътна мрежа (съотношението между дължината на пътищата и 100 кв. км площ) е 17,68 при усреднена стойност от 18,01 за цялата страна. По отношение на автомагистралите и първокласните пътища обаче, общината показва много по-добри показатели, което е потвърждение за добрата ѝ транспортна свързаност и достъпност.

Таблица 17. Гъстота на републиканската пътна мрежа в България и община Ботевград

	Площ кв км	АМ – км	Гъстота на 100 кв. км	Първокласн и пътища	Гъстота на 100 кв. км	Второкласни пътища	Гъстота на 100 кв. км	Третокласни пътища	Гъстота на 100 кв. км	Общо	Гъстота на 100 кв. км
България	110 372	757	0,69	2 925	2,65	4 022	3,64	12 172	11,03	19 876	18,01
Община Ботевград	518,82	16,7	3,22	44	8,48	6,75	1,30	24,3	4,68	91,75	17,68

Източник на информация: НСИ; ОПУ София

Изчисления: ИУПП

Транспортните предимства на град Ботевград, както и на село Трудовец са стратегически фактор за икономическо развитие, привличане на инвестиции и

изграждане на **модерни индустриални зони**. В тази връзка ОУПО Ботевград очертава обширните източна и западна индустриална зона на град Ботевград, предвижда нова смесено-производствена зона северно, тангираща околоръстния път, както и нова обширна индустриална зона за село Трудовец. Тези предвиждания са отчетени и подкрепени с конкретни мерки от ПИРО Ботевград.

По отношение на общинската пътна мрежа, общинските пътища осигуряват транспортния достъп за селата Боженица, Липница, Елов дол, Гурково и Краево. В процес на реализация е мащабният проект „Реконструкция и рехабилитация на съществуващи общински пътища на територията на община Ботевград“ с финансиране по ПРСР 2014-2020 на обща стойност 6 968 109,96 лв. В обхвата му попадат следните участъци:

- между Новачене, Боженица и разклона за Елов дол;
- между селата Липница и Елов дол;
- от входа на село Врачеш до спирка „Радовец“, вкл. главната улица на Врачеш – ул. „Трети март“;
- от град Ботевград до местност „Зелин“.

2.5.2. ВиК инфраструктура

Водоснабдителна мрежа

Качеството на питейната вода е определящо за качеството на живот в населените места и това прави водоснабдителната система основен инфраструктурен приоритет. Въпреки, че над 99% от населението на страната има достъп до обществено водоснабдяване (без обществено водоснабдяване към 2020 г. в община Ботевград е село Елов дол), остарелите и амортизирани мрежи са причина за големи загуби на питейна вода. „ВиК“ ЕООД София е оператор на ВиК мрежата в общината 2019 г. и по тази причина наличните данни за загубите на питейна вода са за 2019-2020 г. Общата процентна загуба на вода през 2019 г. е 60,44%, докато през 2020 г. загубите спадат до 43,28% – положителен индикатор за подобряване състоянието на водоснабдителната мрежа. За същия период ВиК дружеството е рехабилитирало общо 7,618 км.

Таблица 18. Количества подадена вода и загуби

Населено място	2019		2020	
	Количество подадена вода /куб. м на год./	Загуби /%/	Количество подадена вода /куб. м на год./	Загуби /%/
Общо за община Ботевград	2 038 900	60,44	2 056 418	43,28
Ботевград	1 400 600	63,14	1 418 118	46,20
Краево	13 300	56,72	13 300	44,26
Врачеш	190 000	57,07	190 000	43,43
Боженица	11 826	45,69	11 826	30,42
Трудовец	118 260	36,79	118 260	17,40
Новачене	94 608	71,27	94 608	56,37
Рашково	16 500	63,47	16 500	51,08
Литаково	95 000	56,81	95 000	43,13

Населено място	2019		2020	
	Количество подадена вода /куб. м на год./	Загуби /%/	Количество подадена вода /куб. м на год./	Загуби /%/
Гурково	16 556	43,94	16 556	23,09
Липница	6000	53,28	6000	38,73
Скравена	62 000	54,39	62 000	16,19
Радотина	14 250	49,02	14 250	22,80

Източник на информация: „ВиК“ ЕООД София

През 2020 г. най-големи загуби на вода са отчетени в село Новачене (56,37%) и Рашково (51,08%), докато във всички останали населени места загубите са под 50%. За сравнение, през предходната година най-високата стойност е отново в Новачене, но този път с 71,27%, докато още 7 населени места надхвърлят прага от 50%. В град Ботевград загубите спадат от 60,44% до 46,20%. Данните показват много сериозно подобрение в ефективността на водоснабдяването. Въпреки това през следващите години усилията за обновяване на водоснабдителната мрежа следва да продължат. За 2021 г. ВиК операторът е предвидил следните инвестиции:

- Водопровод ДГ „Слънце“ – 30 м;
- Водопровод м. „Крушов рът“, с. Гурково – 900 м;
- Водопровод м. „Зелин“ – 300 м;
- Водопровод в.з. „Лозята“ – 300 м;
- Довеждащ водопровод село Новачене – 1000 м;
- Водопровод село Литакowo, от резервоар до селото – 200 м;
- Довеждащ водопровод село Боженица – 150 м;
- Изграждане на нов вход-вода от яз. „Бебреш“ до модулна ПСПВ „Чеканица 1“ с дебит 50/60 л/сек – 300 м;
- Разделяне на резервоари в с. Липница;
- Датчици за налягане в селата Врачеш, Новачене, Скравена, Литакowo, Рашково, Радотина, Гурково, Краево, местност „Зелин“;
- Ремонт на припомпваща станция за промивки на ПСПВ „Чеканица 1“.

Качеството на питейната вода се подsigурява от 8 изградени и действащи **пречиствателни станции за питейна вода (ПСПВ):**

- ПСПВ „Чеканица 1“ в град Ботевград с дебит 80 л/сек, ремонтирана през 2010 г.;
- ПСПВ „Чеканица 2“ в град Ботевград с дебит 80 л/сек;
- ПСПВ „Литакowo“ с дебит 20 л/сек, изградена през 2010 г.;
- ПСПВ „Трудовец“;
- ПСПВ „Радотина“, изградена през 2015 г.;
- ПСПВ „Гурково“, изградена през 2015 г.;

- ПСПВ „Скравена“, изградена през 2015 г.;
- ПСПВ „Осеница“ в село Врачеш с дебит 15 л/сек, изградена през 2007 г.

Канализационна мрежа

В община Ботевград е изградена канализационна мрежа с обхват град Ботевград със 100% изграденост, както частична изграденост има в селата Врачеш, Скравена, Новачене, Гурково, Радотина, Литаково, Боженица и в.з. „Зелин“. Преобладава смесеният тип на мрежите, изграждани в периода на 60-те до 80-те години. След 1990 г. е изградена канализационната мрежа във Врачеш, Гурково и Новачене. Общата дължина на инфраструктурата за събиране и отвеждане на отпадни води е 76,968 км. Над 70 км са изградени с бетонови тръби, 5,5 км са от полиетилен с висока плътност, а по-малко от километър е от PVC. Остарелите тръби и шахти са със силно влошено качество, с нарушени връзки и уплътнения, което позволява да се просмукват външни количества от водопроводните течови и подпочвените води. Този процес на разреждане на битовите отпадни води компрометира тяхното последващо пречистване в ПСОВ Ботевград. Същевременно има опасност и от обратния процес на замърсяване на почвата и подпочвените води.

По данни на „ВиК“ ЕООД София, за периода 2019-2020 г. са рехабилитирани едва 150 м (0,19%) от канализационната мрежа. През следващите години следва да се потърсят нужните финансови ресурси за обновяване на ВиК мрежите. Фактът, че след 2019 г. община Ботевград попада в регион с консолидиран ВиК оператор – „ВиК“ ЕООД София, общината е допустима за финансиране на проекти за подобряване на водния сектор по ОПОС 2021-2027 г. Съгласно проекта на ОПОС, инвестициите във ВиК инфраструктурата през новия програмен период ще се определят от предварително изготвен финансов план. Те ще съответстват на водната реформа и изпълнението им ще бъде на принципа „една обособена ВиК територия – един консолидиран ВиК оператор – едно Регионално прединвестиционно проучване (РПИП) – един проект“. Съгласно изискванията на Директива 91/271/ЕИО като основен приоритет се подкрепят агломерациите с над 10 000 екв.ж. (по-специално за обособени ВиК територии). В програмата се планира да започнат инвестиции в консолидирани региони, вкл. София-област.

2.6. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛИЩНАТА МРЕЖА И ЖИЛИЩНИЯ СЕКТОР

2.6.1. Селищна мрежа

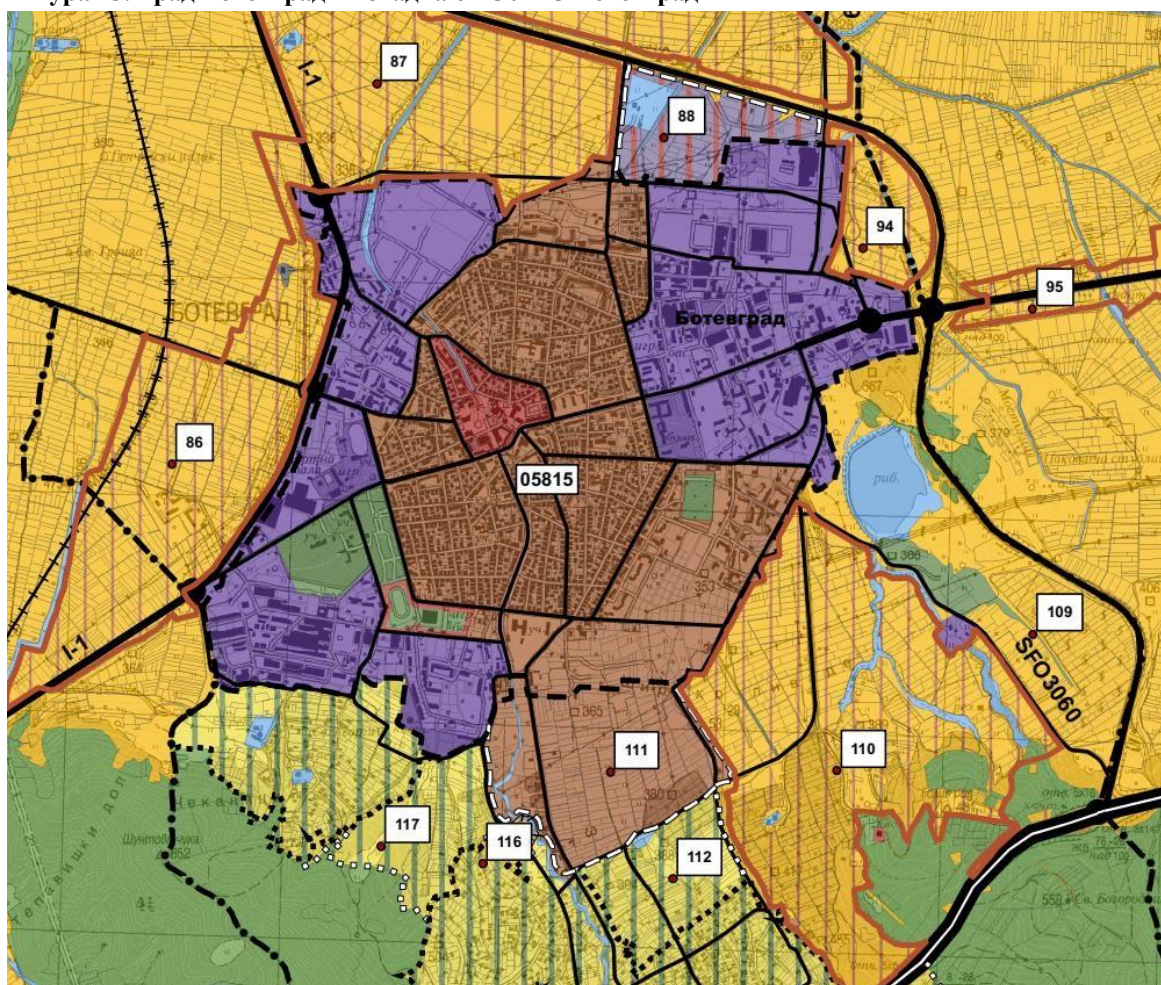
Функционално-пространствената структура на община Ботевград е определена от наличните природо-географски характеристики. Елементите на селищната мрежа са териториално разпределени в обширната Ботевградска котловина, където исторически са се развили най-големите населени места и е концентриран демографският ресурс на общината. Направлението югозапад-североизток от София към градовете северно от Стара планина е исторически път още от Средновековието, като през османската епоха е един от основните старопланински проходи, защитаван от дервентджии. Сред просторната котловина с площ от около 150 кв. км са разположени град Ботевград, Врачеш, Трудовец, Скравена, Новачене, Литакowo, Радотина и Гурково, които са дом на общо 27 211 души или над 88%. Липница, Боженица и Елов дол се намират в красивия предбалкански рид Гола глава на изток, докато Рашково и Краево са разположени на склоновете на Ржана планина на запад. **Най-значимата урбанистична концентрация** се намира в южната част на котловината, където от запад на изток се подреждат трите най-големи населени места Врачеш, Ботевград и Трудовец с общо население от 25 061 души. Трите населени места са разгърнати по основното транспортно направление, маркирано от АМ „Хемус“ и продължаващо към съседната община Правец, където в непосредствена близост до общинската граница са село Разлив и град Правец. Те от своя страна формират селищен ареал с население от над 4000 души. Така петте населени места може да се разглеждат и като част от една **обща урбанистична ос с общ демографски ресурс от близо 30 000 души**. Посочената урбанистична ос притежава потенциал за активно междуобщинско сътрудничество в изпълнението на общи проекти и инициативи, свързани с транспорта, промишлеността, образованието, здравеопазването и заетостта.

Други съществени **селищни концентрации** се наблюдават по протежението на първокласен път I-1, където са селата Скравена и Новачене, които заедно са с население от близо 3000 души. В същото направление от град Ботевград на северозапад към границата с община Мездра преминава и третокласният път III-161. По него са разположени селата Литакowo, Радотина и Рашково. Между I-1 и III-161 се намира село Гурково, докато Краево е разположено в по-високите склонове на Ржана планина. Останалите три села Боженица, Липница и Елов дол заемат североизточния край на общината където се простира предбалканския рид Гола глава.

Най-значимата урбанистична структура е общинският център Ботевград, който се утвърждава като околийски център още в средата на XIX век с името Орхание. През следващите десетилетия се развиват занаятчийски и търговски функции, като градът се утвърждава като пазарно средище. Още от края на XIX век Орхание се утвърждава като производствен център с различни фабрики, което се е запазило като отличителна черта и до днес. Закономерно функционално-пространствената структура на града се характеризира от **обширни индустриални зони** – зона „Ботевград“ в непосредствена близост до околовръстния път на североизток, зона „Чавдар“ на мястото на бившия

завод за автобуси „Чавдар“ в северозападната част, както и зона „Микроелектроника“. Цялата територия между зоните „Чавдар“ и „Микроелектроника“ е заета от индустриални терени, с което се формира непрекъсната промишлена територия, която обхваща града от северозападната му част до югоизточната. Зоните „Чавдар“ и „Микроелектроника“ са унаследени от индустриалното минало на социалистическия период, но след реструктурирането на собствеността и успешното привличане на инвестиции в общината те отново имат ключово значение за града. Зона „Микроелектроника“ вече е среда за редица предприятия в сферата на автомобилната индустрия, електрониката, текстилната, химическата, медицинската и др. Зона „Чавдар“ е предвидена за изграждането на индустриален парк – „Чавдар парк Ботевград“, в който да са застъпени логистични и складови дейности, лека индустрия и търговия на едро и дребно. За зона „Ботевград“ съгласно общия устройствен план на общината (ОУПО) се предвижда разширение в незастроените терени в северна посока до околновръстния път. Заложено е разполагането на обслужващи и производствени дейности. ОУПО отрежда бившето военно поделение в югоизточната част на града също да бъде с предназначение за производствени дейности. По този начин индустриалните зони заемат по-голямата част от периферните територии на града, като изключението е в южна посока, където е разположена вилна зона „Зелин“.

Фигура 19. Град Ботевград – извадка от ОУПО Ботевград

Комуникационно-транспортната структура на града се базира на основните направления югозапад-североизток с булевардите „България“ и „Цар Освободител“, както и перпендикулярното направление на бул. „Трети март“. Булевард „България“ се явява продължение на път I-1, докато булевард „Цар Освободител“ – на път I-3. Третият основен булевард „Трети март“ е пресечен от добре обособения **пешеходен център на града**, където са разположени сградите на общинска администрация, историческия музей, читалище „Христо Ботев“ и емблематичната за Ботевград часовникова кула. В архитектурната рамка на пешеходната зона са запазени няколко ценни сгради от 20-те и 30-те години, докато останалите са изградени ансамблово през 70-те години.

Териториалната структура на останалите селища е свързана най-вече с еднофамилното обитаване в къщи с двор. ОУПО Ботевград предвижда бившите стопански дворове в по-големите села като Трудовец, Скравена, Литаково и Новачене да се трансформират в съвременни индустриални зони. Най-обширни територии за производство са предвидени в село Трудовец заради неговото стратегическо местоположение.

2.6.2. Жилищен сектор

Жилищните територии в община Ботевград са представени от моделите на еднофамилното и многофамилното обитаване, като еднофамилните или къщите с малък брой семейства преобладават. Многофамилните жилищни сгради се срещат в строителните граници на град Ботевград, където са обособени два жилищни комплекса – „Саранск“ в северната периферия и „Васил Левски“ в югоизточната част. Жк „Васил Левски“ е поделен на две части като едната е разгърната по протежението на улица „Иван Вазов“, където са разположени многофамилни сгради със средна височина от 4 етажа. Другата част на комплекса източно от улица „Адриан Атанасов“ е заета от сгради с по-голяма етажност, достигаща до 8 етажа. Жилищен комплекс „Саранск“ се отличава с по-големи секционни многофамилни сгради с височина от 8 етажа. Освен в двата комплекса, многофамилни сгради се срещат като компактно застроени групи по булевард „България“ и около пешеходната зона на града.

През 2019 година жилищният фонд в община Ботевград включва общо 18 845 жилища с обща жилищна площ от 1 213 224 кв. м – средната площ на едно жилище в общината се равнява на 64,38 кв. м. Жилищата в общината са по-големи спрямо средния стандарт за цялата Софийска област, който е 59,18 кв. м. В общината са разположени 10,52% от всички жилища в областта при дял на общинското население от 12,86% – жителите в общината разполагат с по-малка жилищна площ. Това се потвърждава от показателя жилищна площ на един жител, който за областта се равнява на 46,74 кв. м, докато в общината спада до 39,62 кв. м. През 2019 г. средният брой лица на едно жилище се равнява на 1,63 човека, при средна стойност за страната от 1,75 – степента на заетост на жилищата е малко-ниска от националните тенденции, като общината не попада в групата общини с много висок дял на необитаемите жилища, разположени основно в планинските и периферните райони.

В периода 2014-2019 г. са построени общо 89 нови жилища, които представляват 7,04% от новото строителство в областта.

Фигура 20. Жилищен фонд в Софийска област в периода 2014-2019

Община	Брой жилища		Жилищна площ /кв. м/		Средна площ на жилищата, построени между 2014 и 2019 г.
	2014	2019	2014	2019	
Божурище	7 067	7 353	404 355	477 211	255
Ботевград	18 756	18 845	1 036 347	1 213 224	1 987
Годеч	6 152	6 182	284 620	336 059	1 715
Горна Малина	7 219	7 280	411 504	467 912	925
Драгоман	6 127	6 127	291 575	327 282	-
Елин Пелин	14 534	14 737	817 130	961 157	709
Етрополе	7 317	7 343	405 664	473 651	2 615
Ихтиман	11 374	11 426	583 888	670 485	1 665
Копревщица	1 575	1 576	86 010	100 795	14 785
Костенец	7 311	7 321	379 133	439 196	6 006
Костинброд	12 363	12 587	650 169	764 790	512
Правец	6 889	6 921	329 566	377 457	1 497
Самоков	23 338	23 466	1 245 295	1 452 830	1 621
Своге	26 752	26 806	1 110 603	1 239 864	2 394
Сливница	6 703	6 717	356 921	412 679	3 983
Златица	3 152	3 154	167 560	195 398	13 919
Антон	843	846	44 382	52 278	2 632
Пирдоп	3 713	3 735	211 206	247 398	1 645
Мирково	2 768	2 778	120 620	144 735	2 412
Чавдар	832	832	52 056	56 363	-
Челопеч	997	999	51 162	58 160	3 499
Долна баня	1 978	1 993	104 703	125 796	1 406

Източник: НСИ

Изчисления: ИУПП

С оглед подобряване състоянието на жилищния фонд и повишаване на жизнения стандарт, Общинска администрация Ботевград и сдруженията на собствениците в града проявяват много висока активност във връзка с внедряването на мерки за енергийна ефективност в многофамилните сгради. През предходния програмен период са изпълнени общо 10 проекта за жилищно обновление по приоритетна ос 2 „Подкрепа за енергийната ефективност в опорни центрове в периферните райони“ на Оперативна програма „Региони в растеж“, в т.ч.:

- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сгради от жилищната инфраструктура на гр. Ботевград, етап I“ – Жилищен блок „Христо Ботев“, находящ се на бул. „Трети Март“ № 81, Жилищен блок, находящ се в ж.к. „Васил Левски“, бл. 51, вх. А и Жилищен блок, находящ се на ул. „Стефан Караджа“;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сгради от жилищната инфраструктура на гр. Ботевград, етап II“ – Жилищен блок „Любен Каравелов“, находящ се на ул. „Любен Каравелов“ №50, Жилищен блок „Лопянска гора“, находящ се в ж.к. „Васил Левски“, бл. 7, вх. А, Б, В, Жилищен блок „Извор“ и

„Ленин“, находящ се на бул. „Трети март“ №55, вх.Б и В, Жилищен блок „Бенковска“, находящ се на ул. „Бенковска“ №17 и Жилищен блок „Домът“, находящ се на ул. „17-ти ноември“ №57;

- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сгради от жилищната инфраструктура на гр. Ботевград, етап III“ – Жилищен блок „Преслав 12“, находящ се на ул. „Преслав“ №12, Жилищен блок „Славейков 21-23“, на ул. „Славейков“ №21 и №23“, Жилищен блок „Блок 23“, в ж.к. „Васил Левски“ бл.23, вх.А,Б,В, Жилищен блок „Елица“, в ж.к. „Васил Левски“ бл.22, вх.А, Б, Жилищен блок „Бреза“, на ул. „Божко Божилов“ №7“ и Жилищен блок „Рила 2“, на ул. „Цар Иван Шишман“ №28;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сгради от жилищната инфраструктура на гр. Ботевград, етап IV“ – Жилищен блок „Орхание“, находящ се в ж.к. „Васил Левски“, бл.1, Жилищен блок „Хармония“, находящ се на ул. „Васил Левски“, №3, Жилищен блок „Боженишки урвич“, находящ се на бул. „Боженишки урвич“ №2, вх.А, Б и В, Жилищен блок „Дружба“, находящ се на бул. „България“ №16 и Жилищен блок „Слънце“, находящ се в ж.к. „Васил Левски“, бл.21;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 1“ – „Славейков 20“, кв. 39, ул. „Славейков“ № 20, вх. А, Б; „Янтра“, ул. „Янтра“ № 4, „Зелин“, ул. „Стефан Караджа“ № 2, „Александрови“, ул. „Стара планина“ № 16;
- "Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 2" – "Синчец", ул. "17-ти ноември" № 7, "Зора", ул. "Бенковска" № 26, вх. А, ул. "Г. С. Раковски" № 25, вх. Б, "Урвич", Ботевград, бул. "България" № 4;
- "Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 3" – "Космос", бул. "Цар Освободител" № 18, "Явор", бул. "Трети март" № 83;
- "Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 4" – "Венец", Ботевград, бул. "България" № 8 и "ЖСК Стара планина", Ботевград, ул. "Стара планина" № 18, вх. А, Б;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 5“ – „Детелина“, Ботевград, ул. „Александър Стамболийски“ № 39, вх. А, Б и „Хоризонт“, Ботевград, ул. „Патриарх Евтимий“ № 70, вх. А, Б, В;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 6“ – "Гурко", ул. "Гурко" № 11, "Звезда", бул. "Цар Освободител" № 20, "Златна панега", ж. к. "Васил Левски", бл. 24, "Трети март", бул. "Трети март" № 73.

По данни на МРРБ, обновените сгради в общината по Националната програма за енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради са 12 – потвърждение за добрите резултати в подобряването на жилищния сектор при намаляване на разходите за енергия и подобряване на екологичните характеристики. През следващите години следва да се надградят постигнатите резултати и да се продължат мерките за **обновяване на жилищните територии**, като обновлението на сградите се съчетава с благоустрояване на междублоковите пространства като се **изпълняват интегрирани пакети от отделни проекти за градската среда**.

2.7. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

2.7.1. Качество на атмосферния въздух (КАВ)

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) е определящ фактор за екологичното състояние и поради тази причина е основен фокус на националния екологичен мониторинг. Националната система за мониторинг на околната среда извършва оценка на качеството на атмосферния въздух върху територията на страната, разделена на 6 Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, като община Ботевград попада в рамките на район „Столичен“. Мониторингът на качеството на атмосферния въздух се осъществява от 48 стационарни пункта, в т.ч. 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции (АИС), 5 автоматични ДОАС системи (работещи на оптичен принцип), както и 4 АИС – нито един от тези пунктове не е разположен на територията на общината. Тя **не попада в обхвата на специфичен район**, за който е необходимо да се изготвят общински програми за **намаляване нивата на замърсителите**, заради нивата на прах във въздуха, които надвишават допустимите норми – индикатор за доброто качество на атмосферния въздух. Съседните общини на Ботевград също не попадат в такива райони.

Според данните от годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ София за периода 2015-2020 г. в община Ботевград **не са посочени превишения на установените показатели характеризиращи КАВ**, като през 2016 г. в град Ботевград е проведено специално имисионно изследване.

Обичайно основният източник на замърсяване в населените места е битовото отопление, заради използването на дърва и въглища. В тази връзка в община Ботевград е осъществена битова газификация, което е допълнителна предпоставка за намалени нива на емисиите на прах и серни оксиди. След това като източник на замърсяване се нарежда автомобилният транспорт. Въпреки че е с по-слабо влияние, този тип замърсяване е с целогодишен характер, което изисква нужните ограничителни мерки. Замърсяването с прах и PM_{10} е пряк резултат от влошеното състояние на пътните настилки, водещо да натрупването на пътен нанос и вторично разпрашаване.

2.7.2. Водни тела и отпадни води

Поддържането на качеството на водите е в пряка зависимост от степента на изграденост на инфраструктурата за събиране, отвеждане и пречистване на отпадните води. Водните тела в общината попадат в Дунавския район за управление на водите.

Планът за управление на речните басейни (ПУРБ) на района за периода 2016-2021 г. обхваща няколко водни тела в общината, но за част от тях липсват данни относно качеството на екологичното и химичното състояние.

Таблица 19. Повърхностни водни тела в община Ботевград

Код и име на водното тяло	Обхват	Поречие	Дължина	Водосборна площ	Екологично състояние	Химично състояние
BG1IS200R1542	Приток на река Бебреш от Ботевград до Скравена	Искър	4,9 км	18,2 км ²	Няма данни	Няма данни
BG1IS200R1622	РВ „Стубленска“; РВ „Ечемишка“ – Стара калница; РВ „Буканин дол“; РВ „Мечата долина“; Ботевград	Искър	9 км	23,4 км ²	Добро	Добро
BG1IS200R1642	Приток на река Бебреш след РВ „Стубленска“; РВ „Ечемишка“ – Стара калница; РВ „Буканин дол“; РВ „Мечата долина“; Ботевград	Искър	6,2 км	11,5 км ²	Няма данни	Няма данни
BG1IS200R1342	Река Бебреш от вливане на приток при Врачеш до вливане на приток при Новачене	Искър	7,3	37,9	Няма данни	Няма данни
BG1IS200R1442	Река Бебреш от язовир Бебреш до вливане на приток при Врачеш	Искър	7,4	15,2	Няма данни	Няма данни
BG1IS200R1522	РВ „Черешовица“; РВ „Осеница“; Врачеш	Искър	12,8	49	Добро	Добро
BG1IS200R1422	РВ „Занога“; РВ „Репец“; РВ „Помашкото“; Литаково	Искър	6,3	31,6	Добро	Добро

Източник: План за управление на речните басейни в Дунавски район

За посочените повърхностни водни тела не са посочени конкретно приложими мерки към раздела с Кратък преглед на програми от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда към ПУРБ 2016-2021. Подходящи са някои общоприложими мерки като:

- Контрол на качеството и количеството на производствените отпадъчни води, зауствани към канализационните мрежи;
- Модернизация на производствени ПСОВ;
- Намаляване на водовземането чрез внедряване на водоспестяващи технологии;
- Намаляване на водовземането чрез мерки по водопроводната мрежа с цел намаляване физическите загуби на вода;
- Обезвреждане на негодни, излезли от употреба пестициди;
- Осигуряване на пречистване на отпадъчни води от населени места с под 2000 е.ж.;
- Дейности за защита на речните брегове и корита от ерозия, вкл. биологично укрепване;
- Спазване на изискванията за оползотворяване на утайките от пречиствателните станции.

Третирането на отпадните води в общината се осъществява от ГПСОВ, която се намира в имот №036152, местност „Калница“, землището на гр. Ботевград. Пречистването на водите става чрез механично, биологично и третино пречистване.

Таблица 20. Технология на пречистване в ГПСОВ Ботевград

Вид пречистване	Обхват
Механично пречистване	- Стъпало за хидравличен подем, изпълнено с локална и входна помпена станция с груба решетка и потопени канални помпи; - Стъпало за механично пречистване, изпълнено с компактна станция за механично пречистване, интегрирана автоматична финна решетка, аеруем пясъкозадържател и аеруем мазниноуловител
Биологично пречистване	- Стъпалото за биологично пречистване с активна утайка „Нитро-денитро” е изпълнено с четири SB реактора, всеки с по две разбъркващи и аерационни системи и с по два декантера за пречистена вода
Третино пречистване	- Обеззаразяване на пречистената вода чрез инсталация за дезинфекция с озон. Изградени са 12 броя озонатори, които обеззаразяват отпадъчната вода след биологичното стъпало. Така обеззаразена водата се зауства след ПСОВ, в река Калница

Източник: ОУПО Ботевград

Отпадъчните водни количества на вход ПСОВ са със следните характеристики:

- Средно денонощно количество: 12 865 м³/дн;
- Средно часово количество: 536 м³/ч;
- Максимално часово количество: 221 л/сек; 795 м³/ч;
- Максимално часово при дъжд: 1 590 м³/ч.

През 2015 г. е въведена в експлоатация припомпваща станция на канализационната система на община Ботевград, непосредствено разположена преди новата ПСОВ. Чрез нея се припомпват отпадъчните води от с. Трудовец, след което се пречистват в ПСОВ.

По данни на РИОСВ София, при проведения емисионен контрол на ПСОВ през периода 2018-2020 г. са отчетени превишения на индивидуални емисионни ограничения (ИЕО), за което са съставени административно нарушение (АУАН) от РИОСВ София. Установено е превишение по показатели БКП5, неразтворени вещества и общ фосфор. От тези констатации е видно, че има нужда от повишаване ефективността по пречистването на отпадъчните води, постъпващи в повърхностните водни обекти.

2.7.3. Отпадъци

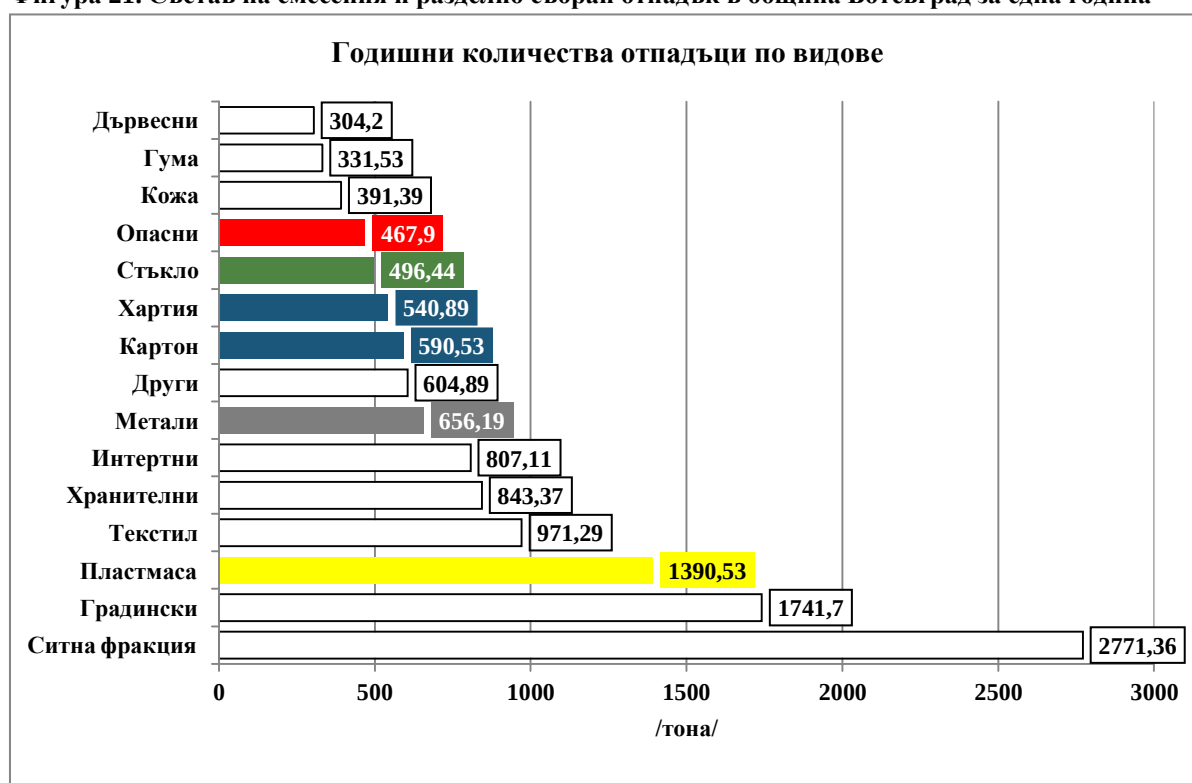
Всички населени места и 100% от местното население са обхванати от системата за организирано събиране и извозване на битови отпадъци. Община Ботевград е част от регионално сдружение за управление на отпадъците – РСУО „Ботевград“ с обхват общините Ботевград, Правец и Етрополе. В процес на реализация е мащабният проект „Изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за нуждите на РСУО-Регион Ботевград“. Проектът се финансира от ОПОС 2014-2020 и е на обща стойност от 9 600 617,51 лв. В резултат регионалната система за управление на отпадъците ще бъде усъвършенствана чрез осигуряване на допълнителен капацитет за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци и за разделно събиране и рециклиране чрез компостиране на зелени и биоразградими отпадъци. Инсталациите за компостиране на зелени и биоразградими отпадъци и за предварително третиране ще бъдат разположени на терен, публична общинска собственост в местността „Темуша“. Предвидено е капацитетът на инсталацията да бъде от 2770 т/год. Капацитетът на инсталацията за предварително третиране на смесени битови отпадъци е до 9000 т/год, като се включва сортиране и отделяне на рециклируемите фракции и модул за стабилизиране на подситовата фракция.

Системата за сметосъбиране и сметоизвозване най-общо включва:

- Извозване на битови отпадъци – транспортирането им до регионалното депо се осъществява от Общинско предприятие „Благоустройство и комунално стопанство“;
- Разделно събиране на хартия, картон, метал, пластмаса, стъкло – осъществява се от Екопак България АД – „Пецитрейд“ ЕООД;
- Третиране на отпадъците – осъществява се в РСУО „Ботевград“.

Към момента на разработване на ПИРО в общината липсва актуален анализ на морфологичния състав на битовите отпадъци, като последният е изготвен през 2016 г. Необходимо е **възлагане и изготвяне на актуален морфологичен анализ** на битовите отпадъци като отправна точка за политиката по управление на сектора през следващите години. Същевременно, актуални данни за морфологичния състав са достъпни от друг източник на информация – **Обобщения доклад за Проучване на морфологичния състав на битовите отпадъци в България**. Докладът е изготвен през 2019 г., като определя годишните количества на отпадъците, заедно с тяхната структура на база **пробовземания през четирите годишни сезона**. Според доклада, най-голям дял от отпадъците в общината са тип ситна фракция (21,47%), следвани от градинските (13,49%). На трето място се нареждат пластмасовите отпадъци – 10,77%, докато картоната и хартията са съответно 4,57% и 4,19%. В общ план разбивката на отпадъците по видове в общината отговаря на положението в страната. По данни на МОСВ за 2019 г. най-голям дял от отпадъците са тип ситна фракция (28%), след което са градинските (13%), пластмасата (11%) и хранителните 10%. Нормата на натрупване на отпадъците на човек от населението достига 411,11 кг. За сравнение, в съседните общини Своге, нормата на натрупване е 366,15 кг; в Правец – 337,87 кг; в Етрополе – 318,75 кг.

Фигура 21. Състав на смесения и разделно събран отпадък в община Ботевград за една година

Източник на информация: Обобщен доклад за Проучване на морфологичния състав на битовите отпадъци в България от 2019 г.

2.7.4. Защитени територии и зони

В границите на община Ботевград се срещат следните защитени територии и защитени зони съгласно Публичния регистър на ИАОС:

Таблица 21. Защитени територии и зони в община Ботевград

Наименование	Основни характеристики	Режим на дейности
Защитени територии		
Вековна букова гора в м. Рудината	Категория: Природна забележителност Площ: 37.0 хектара Местоположение: 1. Област: София, Община: Ботевград, Населено място: гр. Ботевград 2. Област: София, Община: Етрополе, Населено място: с. Бойковец	1. Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни и отгледни 2. Забранява се пашата на домашен добитък 3. Забранява се извършването на минно-геоложки и други дейности, с които се нарушава естествения облик на района 4. Забранява се събирането на билки и бране на цветя 5. Забранява се ловуването
Висока могила	Категория: Защитена местност Площ: 164.3 хектара Местоположение: 1. Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Боженица, с. Скравена 2. Област: София, Община: Правец, Населено място: с. Калугерово, с. Правешка Лакавица	1. Забранява се строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; 2. Забранява се разкриване на кариери, изменянето на водния режим, замърсяването с химически вещества, промишлени и битови отпадъци; 3. Забранява се лагеруване и палене на огън извън определените места; 4. Забранява се ловуване; 5. Забранява се залесяването с неприсъщи за района дървесни видове; 6. Разрешава се извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение; 7. Разрешава се провеждане на ловностопански мероприятия; 8. Разрешава се паша на домашни животни /без кози/ в определените площи; 9. Разрешава се косене на сено и селскостопанска дейност традиционно провеждана в района.
Дренето	Категория: Защитена местност Площ: 33.0 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Литаково Цели на обявяване: 1. Опазване местообитанията и гнездата на сиви чапли и бели щъркели	1. Забранява се отсичането на дъбовете 2. Забранява се разораване на ливадите 3. Забранява се всякакво строителство 4. Забранява се преследването на дивите животни и птиците и нарушаване на местообитанията им 5. Забранява се унищожаване на яйцата и гнездата на птиците 6. Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се изменя ландшафта 7. Забранява се залесяването 8. Разрешава се ливадите да се ползват за паша и добив на сено
Елака	Категория: Природна забележителност Площ: 87.5 хектара Местоположение:	1. Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни и отгледни 2. Забранява се пашата на домашен добитък 3. Забранява се извършването на минно-

Наименование	Основни характеристики	Режим на дейности
	Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Врачеш Цели на обявяване: 1. скални образувания и вековни гори	геоложки и други дейности, с които се нарушава естествения облик на района 4. Забранява се събирането на билки и бране на цветя 5. Забранява се ловуването
Мухалница	Категория: Защитена местност Площ: 1.9 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: гр. Ботевград Цели на обявяване: 1. Опазване на блато и прилежащите територии - местообитание на планинска жаба	1. Забранява се строителство, разкриване на кариери и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността 2. Забранява се внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове 3. Забранява се голи сечи и реконструкции 4. Забранява се бране на цветя за букети и събиране на билки 5. Забранява се строителството на масивни прегради, които пречат на миграциите на жабите 6. Забранява се пресушаване на блатото Мухалница и нарушаване на водния режим
Пещерата в местността Водната пещ	Категория: Природна забележителност Площ: 0.3 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Липница	1. Забранява се да се сечат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения 2. Забранява се пашата на какъвто и да е добитък и през всяко време 3. Забранява се да се преследването на дивите животни, птиците и техните малки и развалянето на гнездата и леговищата им 4. Забранява се да се разкриват кариери за камъни, пясък и пръст, с което се провежда и изменя естествения облик на местността и включително водните течения 5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин, сталактити, сталагмити и други скални образувания в пещерите 6. Забранява се извеждането на интензивни и голи главни сечи 7. Забранява се всякакво строителство 8. Разрешава се воденето на санитарна сеч и изваждане престарелите дървета с влошени декоративни качества
Романия	Категория: Защитена местност Площ: 0.1 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Рашково Цели на обявяване: 1. Опазване на територия с характерен ландшафт, който е резултат на	1. Забранява се сеченето, кастренето и повреждането на дърветата, а също така и изкореняването на всякакви растения; 2. Забранява се пашата на добитък през всяко време; 3. Забранява се преследването на дивни животни, птици и техните малки и развалянето на гнездата или леговищата им; 4. Забранява се разкриването на кариери за всякакви инертни и други материали, увреждането или изменението на естествения

Наименование	Основни характеристики	Режим на дейности
	хармонично съжителство на човека и природата.	облик на местността, включително и на водните течения; 5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите; 6. Забранява се извеждането на интензивни и голи главни сечи; 7. Забранява се всякакво строителство; 8. Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета;
Урвич	Категория: Защитена местност Площ: 93.3 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Боженица Цели на обявяване: Опазване на семенни дъбови гори.	1. Забранява се откриването на кариери и копаенето на камъни; 2. Забранява се извършването на разкопки и рушене на крепостната стена; 3. Забранява се пашата на добитък, ловуването, както и всякакви действия, които рушат или заличават запазилите се до наши дни останки от крепостта
Училищна гора (вековна дъбова гора)	Категория: Поддържан резерват Площ: 134.68 хектара Местоположение: Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Боженица	1. До утвърждаване на план за управление в поддържания резерват се разрешава извършване на следните дейности: 1. Извеждане на санитарни сечи при съхнене на повече от 5% от дървостоя; 2. Поддържащи и възстановителни мероприятия; 3. Използване на биологични средства за растителна защита
Защитени зони		
Бебреш	Категория: 33 по директивата за местообитанията Площ: 6821.91 хектара Местоположение: 1. Област: Враца, Община: Роман, Населено място: с. Караш, с. Средни рът, с. Хубавене 2. Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Боженица, с. Липница, с. Новачене, с. Скравена, с. Трудовец 3. Област: София, Община: Правец, Населено място: с. Видраре, с. Калугерово, с. Правешка Лакавица, с. Своде	
Етрополе - Байлово	Категория: 33 по директивата за местообитанията Площ: 27448.25 хектара Местоположение: 1. Област: София, Община: Ботевград, Населено място: гр. Ботевград, с. Врачеш 2. Област: София, Община: Горна Малина, Населено място: с. Байлово, с. Белопопци, с. Горно Камарци, с. Долно Камарци, с. Макоцево, с. Осоица, с. Саранци, с. Стъргел, с. Чеканчево 3. Област: София, Община: Елин Пелин, Населено място: с. Голема Раковица, с. Огняново 4. Област: София, Община: Етрополе, Населено място: гр. Етрополе, с.	

Наименование	Основни характеристики	Режим на дейности
	Бойковец 5. Област: София, Община: Ихтиман, Населено място: с. Бърдо 6. Област: София, Община: Мирково, Населено място: с. Буново, с. Каменица, с. Мирково, с. Смолско	
Искърски пролом - Ржана	Категория: 33 по директивата за местообитанията Площ: 22693.26 хектара Местоположение: 1. Област: Враца, Община: Мездра, Населено място: с. Елисейна, с. Зверино, с. Злидол, с. Игнатица, с. Лютиброд, с. Лютидол, с. Оселна 2. Област: София, Община: Ботевград, Населено място: с. Гурково, с. Краево, с. Литаково, с. Радотина, с. Рашково 3. Област: София, Община: Своге, Населено място: с. Бов, с. Брезовдол, с. Буковец, с. Габровница, с. Еленов дол, с. Желен, с. Лакатник, с. Лесковдол, с. Оплетня, с. Осеновлаг	

Източник на информация: ИАОС

2.8. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

2.8.1. Обща характеристика на общинската администрация

Общинската администрация в Община Ботевград осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на Общинския съвет, подпомага кмета на Общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му, подпомага Общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица. Общинската администрация, при осъществяване на своята дейност, се ръководи от принципите, разписани във **Вътрешните правила за организация на административното обслужване** в община Ботевград:

- **Законност** – при предоставяне на административните услуги длъжностните лица следва да действат в съответствие със закона;
- **Откритост и достъпност** – администрацията е длъжна да осигури откритост, достоверност и пълнота на информацията;
- **Отговорност и отчетност** – при вземането на решения общинската администрация носи отговорност за качеството и срочното изпълнение на своите задължения и е длъжна периодично да отчита дейността си пред обществото;
- **Ефективност** – при условията, посочени в закона, общината е длъжна да търси оптимално съотношение между използваните ресурси и постигнатия резултат от дейността си;
- **Субординация и координация** – съгласуваност между йерархичните звена при вземане на решения от административния орган;
- **Предвидимост** – длъжностните лица се съобразяват със законните очаквания, които членовете на обществеността е логично да имат, с оглед на дейността на общинска администрация до момента. Общината е длъжна да уведомява гражданина или организацията за евентуални грешки в документите и им дава възможност да нанесат необходимите поправки;
- **Обективност и безпристрастност** – длъжностните лица трябва да са независими и безпристрастни при упражняване на своите функции.

В допълнение са определени и следните цели пред дейностите по извършване на административни услуги:

- Своевременно и качествено обслужване на гражданите;
- Внимателно отношение на служителите към гражданите;
- Подобряване на отношението на служителите към собствената работа;
- Приложение на концепциите за съвременно управление и стремеж към повишаване на административния капацитет и качеството на услугите;
- Постигане на ангажираност на персонала;
- Подобряване и повишаване на управленската култура в цялата организация;

- Развитие на комуникационните канали и подобряване на комуникацията в общината;
- Определяне на ключовите процеси в работата на общината и формиране на по-ясна представа за това, какво се прави, какво не трябва да се прави, как трябва да се прави и какво трябва да се постигне;
- Реализиране на приоритетите за развитие на общината;
- Формиране и поддържане на организационна култура.

Административното обслужване в община Ботевград се осъществява чрез **Центъра на информационно обслужване на гражданите** в сградата на община Ботевград и дирекция МДТ. Функциите на служителите в ЦИОГ са свързани с организацията и движението на служебните преписки. Те имат следните специфични права, задължения и отговорности:

- Осигуряват информация за административните услуги и спазването на сроковете за изпълнението на преписките;
- Отговарят на запитвания от общ характер и насочват въпросите по компетентност до звената в администрацията, както и към други административни органи, компетентни по съответния въпрос;
- Разясняват изискванията, на които трябва да отговаря заявлението/искането за осъществяването на административната услуга по установения ред;
- Приемат заявления/искания;
- Приемат заявления/искания и регистрират с протокол устни запитвания по Закона за достъп до обществена информация;
- Проверяват пълнотата на документацията за всяка административна услуга;
- Проверяват пълнотата на данните от заявлението/искането. В случай на констатирани непълноти, издават бланка-отказ за непредоставяне на услугата;
- Дават информация за хода на работата по преписката;
- Осъществяват връзката с останалите звена от администрацията по повод осъществяване на административното обслужване;
- Изготвят отчети;
- Предоставят за закупуване и регистрират тръжна документация;
- С изтичане на календарната година предават на съхранение в архив на община
- Ботевград архивните единици от ЦИОГ/Деловодството;
- Предоставя исканите документи.

2.8.2. Административна структура и организация на общинската администрация

Дейността и организацията на общинска администрация Ботевград, както и задълженията на различните структурни звена се определят с **Устройствения правилник на общинска администрация – Ботевград**.

Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове в съответствие с одобрената структура на общинската администрация. Съгласно действащата структурата при осъществяване на своята дейност кметът на община Ботевград се подпомага от трима заместник-кметове, които заедно със секретаря ръководят съответни звена от общата и специализираната администрации, посочени по-долу в органиграмата на административната структура.

Кметът на общината пряко отговаря за дейността на заместник-кметовете, секретаря, главния архитект, звено „Вътрешен одит“, звено „ОТО на ОбС“, Главен експерт „Протокол и връзки с обществеността“, както и на Отдел „Контрол по сигурността и обществения ред“.

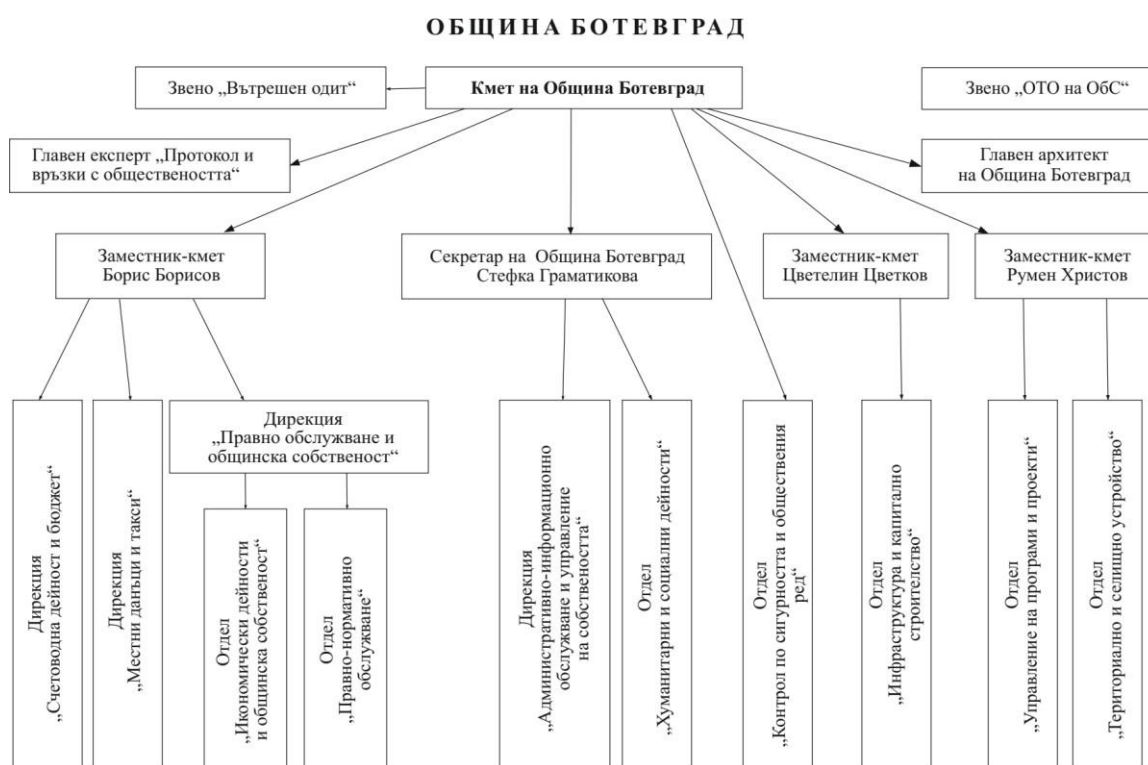
Заместник-кметовете ръководят и осъществяват цялостен контрол върху дейността на подчинените им структури, както и по изпълнение на задачите, произтичащи от функционалната им компетентност.

Единият заместник-кмет отговаря за ресор, свързан с общинската собственост, общински бюджет, местни приходи и проекти – Дирекция „Счетоводна дейност и бюджет“, Дирекция „Местни данъци и такси“, Дирекция „Правно обслужване и общинска собственост“, Отдел „Икономически дейности и общинска собственост“, Отдел „Правно-нормативно обслужване“.

Вторият заместник-кмет отговаря за Отдел „Инфраструктура и капитално строителство“, докато третият заместник – за Отдел „Управление на програми и проекти“ и Отдел „Териториално и селищно устройство“.

Секретарят на общината координира дейността на Отдел „Хуманитарни и социални дейности“ и Дирекция „Административно-информационно обслужване и управление на собствеността“.

Фигура 22. Структура на Общинска администрация – Ботевград

Източник на информация: Общинска администрация Ботевград

Анализът на административната структура показва, че така изградените елементи на структурата разполагат с относителна адаптивност към измененията на външната среда и позволяват различна степен на гъвкавост при оперативното управление в зависимост от това дали процесът на вземане на решения е свързан с обичайни операции или проектна дейност.

Човешки ресурси

Действащият устройствен правилник на общинска администрация Ботевград е утвърден със заповед на кмета на общината през април 2020 г. Според функциите, които изпълняват, длъжностите в общинска администрация са ръководни, експертни и технически, а според вида на правоотношението се заемат от държавни служители и служители по трудово правоотношение.

Структурата и организацията на работа в Община Ботевград е обезпечена в кадрово отношение, като служителите отговарят на съответните образователни и квалификационни изисквания за заеманата от тях длъжност. Наличният човешки ресурс количествено отговаря на структурата на общинската администрация, което създава предпоставка за обезпечаване на всички работни процеси.

Таблица 22. Кадрова осигуреност на Община Ботевград в периода 2014-2020 г.

Показатели	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо служители	121	116	117	128	129	125	138
Служебно правоотношение	15	15	15	15	16	14	14
Трудово правоотношение	0	0	0	0	0	0	0
По служебно правоотношение на ръководни длъжности	5	10	10	10	11	10	10
По служебно правоотношение – експертен	6	5	5	5	5	4	4
По трудово правоотношение на ръководни длъжности	15	16	16	16	16	16	16
Експертен и технически състав по трудово правоотношение	80	70	71	82	81	81	94
Временна заетост и стажове							
Общо	-	-	-	6	3	1	-
Стажанти				6	3	1	
Временно наети лица							

Източник на информация: Общинска администрация

В община Ботевград се полагат последователни усилия за професионалното и служебно развитие чрез осигуряване на възможности за включване в разнообразни форми на обучение – въвеждащо, специализирано, езиково, компютърно, развитие на лидерски качества и умения и др.

Таблица 23. Проведени обучения в периода 2016-2020 г.

Показател	2016	2017	2018	2019	2020
Годишен брой обучения на служители	10	11	15	16	10
Годишен брой обучени	18	18	23	47	12
Годишен обем на разходите за обучения - лева	7 200	7 250	6 740	6 093	3 496

Източник на информация: Общинска администрация

Наличният брой компютри и периферни устройства – настолни компютри, преносими компютри, сървъри, мрежови принтери, принтери, скенери и др. е:

- Компютри – 87 бр.;
- Лаптопи – 10 бр.;
- Принтери – 51 броя (11 мрежови);
- Сървъри – 3.

Всички служители на Община Ботевград, вкл. кметствата и кметските наместничества, имат достъп до интернет. Съществува вътрешна мрежа.

Действащи наредби, правилници и вътрешни правила

Дейността на общинската администрация и достъпа до административни услуги от страна на гражданите се регламентират от пълен набор общински наредби, правилници и вътрешни правила, като тези документи са публично достъпни на интернет сайта на община Ботевград:

- 1. Устройствен правилник – заповед ОА – 383/23.04.2020 г.;
- 2. Етичен кодекс – заповед ОА – 415/13.05.2020;
- 3. Вътрешни правила за финансово управление и контрол в Община Ботевград;
- 4. Вътрешни правила за управление на човешките ресурси;
- 5. Стратегия за управление на риска;
- 6. Единна счетоводна политика на Община Ботевград, в сила от 01.01.2017;
- 7. Вътрешни правила за счетоводния документооборот;
- 8. Вътрешни правила за полагане на двоен подпис в Община Ботевград;
- 9. Вътрешни правила за извършване на инвентаризация в Община Ботевград;
- 10. Амортизационна политика на Община Ботевград;
- 11. Вътрешни правила за осъществяване на предварителен контрол за законосъобразност;
- 12. Вътрешни правила за защита на личните данни в Община Ботевград;
- - Технически и организационни мерки за защита на личните данни в Община Ботевград;
- 13. Вътрешни правила за обработване, съхранение и защита на лични данни при видеонаблюдение в сградата на Община Ботевград и видеонаблюдение на обществени места на територията на община Ботевград;
- 14. Вътрешни правила за информационните системи в администрацията на Община Ботевград;
- 15. Политика за мрежова и информационна сигурност Община Ботевград – заповед ОА – 41/20.01.2020 г. – и включва организационни, технологични и технически мерки. Със заповед ОА – 120/28.02.2020 г. е определено лицето, отговорно за мрежовата и информационната сигурност в Община Ботевград – зам. Кмет Борис Борисов;
- 16. Вътрешни правила за оборот на електронни документи и документи на хартиен носител в Община Ботевград – заповед ОА – 141/11.03.2020 г. – имат за цел да уредят организацията и технологията за осъществяване на оборота на документи на

хартиен и електронен носител, организацията на запазване и архивиране на документи в Община Ботевград;

- 17. Вътрешни правила за дейността на учредения архив в общинска администрация – Ботевград – заповед ОА – 30/13.01.2017 г.;
- 18. Вътрешни правила за организация на административното обслужване в Община Ботевград (от 27.06.2016 г.);
- 19. Вътрешни правила за деловодната дейност в община Ботевград – заповед ОА – 341/21.07.2016 г. – регламентират организацията и дейността по регистриране, обработване, издаване и съхраняване на документи в община Ботевград и приемането, издаването и съхраняването на електронни документи, подписани с универсален електронен подпис;
- 20. Правила за работа в системата за електронен обмен на съобщения в общинска администрация Ботевград – заповед ОА – 506/02.11.2018 г.;
- 21. Вътрешни правила при осъществяване на дейностите по получаване и изпращане на съобщения, документи и електронни административни услуги чрез Системата за сигурно електронно връчване на Община Ботевград – заповед ОА – 678/04.09.2019 г.;
- 22. Инstrukция за печатите в Община Ботевград;
- 23. Харта на клиента – заповед ОА – 456/05.06.2020;

2.8.3. Капацитет за реализация на проекти

За да се подsigури административният капацитет за подготовката и управлението на общественостначими проекти в рамките на структурата на общинска администрация е обособен отдел, пряко ангажиран с подготовката и управлението на проекти – „Управление на проекти и програми“ с численост 5 щатни бройки. При подготовката и управлението на проектите участват и служители от други отдели на общинска администрация, като е определен среден брой от 15 служители, ангажирани в процеса на подготовка и управление на проекти. За периода 2016-2020 г. са били привлечени 5 външни експерти за подготовка и управление на проекти.

Прегледът на данните показва, че Община Ботевград демонстрира много добър капацитет за реализация на проекти. Общият брой реализирани и успешно отчетени проекти в общината расте. През изминалия програмен период общинска администрация успешно се е възползвала от възможностите за привличане на средства по Приоритетна ос 2 на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020, като ресурсите са разпределени за повишаване на енергийната ефективност в различни по вид и предназначение сгради, вкл.:

- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради в гр. Ботевград – етап 1“ – 806 796.71 лв.;

- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сграда от държавната инфраструктура на гр. Ботевград“ – сградата, ползвана от Районна служба „Пожарна безопасност и защита на населението“, гр. Ботевград – 357 387.50 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сгради от образователната инфраструктура на гр. Ботевград“ – Професионална математическа гимназия – Акад. Проф. Д-р Асен Златаров, физкултурен салон към нея и филиал „Детелина“ към ОДЗ „Иглика“ – 1 387 413.98 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сграда от културната инфраструктура на гр. Ботевград“ – Читалище „Христо Ботев 1884“ – 1 281 910.21 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в административната сграда на Община Ботевград“ – 1 839 306.34 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради в гр. Ботевград – етап 4“ – 1 057 537.80 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради в гр. Ботевград – етап 2“ – 1 389 063.19 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради в гр. Ботевград – етап 3“ – 1 518 915.66 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 5“ – Физкултурен салон на ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – 1 102 262.88 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 1“ – РУ на МВР, ул. „Свобода“ № 11 – 1 121 903.78 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 2“ – Сграда „Военен клуб“ – 1 127 862.10 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 4“ – ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, кв. 178, ул. „Адриан Атанасов“ № 8 – 1 137 064.66 лв.;
- „Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 6“ – 1 115 700.20 лв.;
- Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени и многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград – етап 3 “ – ДГ „Кокиче“, кв. 169, ул. „Адриан Атанасов“ – № 10 1 154 690.18 лв.

Отчетите за изпълнението на капиталовите програми показват, че в периода 2015-2019 г. Община Ботевград успешно е направила инвестиции за подобряване на публични сгради, технически инфраструктури и обществени пространства на обща стойност от 38 673 004 лв., вкл. 24 149 729 лв. привлечени европейски средства. Разбивката на

капиталовите разходи по години и финансови източници е представена в прилежащата таблица.

Таблица 24. Обобщен отчет за капиталовите разходи на общината по източници на финансиране в периода 2015-2019

Източник на финансиране	2015	2016	2017	2018	2019	Общо за периода 2015-2019	Дял от общата стойност за периода 2015-2019
Предоставени целеви субсидии и трансфери от държавния бюджет и трансфери от други бюджетни организации	833 474,00	743 311,00	736 353,00	502 982,00	1 408 296,00	4 224 416,00	10,92
Преходен остатък по бюджета с източник целеви субсидии и трансфери от държавния бюджет и от други бюджетни организации	0,00	122 832,00	383 598,00	335 407,00	568 717,00	1 410 554,00	3,65
Собствени средства, вкл. преходен остатък	1 716 824,00	709 218,00	1 480 501,00	1 818 571,00	2 507 626,00	8 232 740,00	21,29
Други източници за финансиране - (дарения, ПУДООС, заеми, други), вкл. преходен остатък	180 317,00	318 598,00	12 856,00	11 178,00	132 616,00	655 565,00	1,70
Европейски средства, със съответното съфинансиране	13 009 110,00	798 720,00	270 135,00	6 207 179,00	3 864 585,00	24 149 729,00	62,45
Общо	15 739 725,00	2 692 679,00	2 883 443,00	8 875 317,00	8 481 840,00	38 673 004,00	100,00

Източник на информация: Общинска администрация

Изчисления: ИУПП

2.9. ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ

Основен източник на достоверна информация за влиянието на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на община Ботевград, Софийска област или Югозападния район от ниво 2, които пряко или косвено могат да дадат отражение в социално-икономическото, екологическото и пространственото развитие на общината, е **Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападния район от ниво 2.**

В рамките на Приоритет 1: „Насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход“; Специфична цел 1.2. „Повишаване на инвестиционната активност, вкл. чрез изграждане на нови индустриални зони“ е предвидено изграждане на големи по площ индустриални зони в северните райони на столицата – „Кремиковци“, „Нови Искър“, „Връбница“. Изграждането на зоните в София е подходящо да се подкрепи чрез **интегрирани териториални инвестиции** при обвързване на различни отделни проекти на различни партньори и с различни източници на финансиране. В този смисъл примерна интегрирана териториална инвестиция може да включва група общини, които да развиват свои индустриални и логистични зони по един общ икономически коридор (АМ „Хемус“).

В рамките на Приоритет 2: „Съхранение и развитие на човешкия капитал чрез осигуряване на достъп до качествени услуги“; Специфична цел 2.1 „Образование и обучение за квалифицирана работна сила“, значителна част от мерките ще се реализират чрез подхода на интегрираните териториални инвестиции (ИТИ). Не се предвижда голям инфраструктурен проект. Във връзка със специфична цел 2.2.

„Осигуряване на равен достъп до качествени здравни и социални услуги“, системата на здравеопазването в ЮЗР е сравнително най-добре развита в страната и покрива нуждите от здравна помощ на региона. Във вътрешнорегионален план голяма част от здравната мрежа се концентрира в София (където здравните заведения имат не само регионални, но и национални функции). Като важен проект се залага изграждането на модерна многопрофилна детска болница в София, което ще има значение за община Ботевград, тъй като тя е в непосредствено съседство със Столичната община с много добра транспортна свързаност.

В рамките на Приоритет 3: „По-добре свързан и устойчив регион“; Специфична цел 3.1 „Подобряване на свързаността на региона в национален и международен план и на вътрешнорегионалната достъпност“ важните инфраструктурни проекти заложи в ИТСРЮЗР, които оказват пряко влияние върху развитието на община Ботевград са: доизграждане на АМ „Хемус“ и АМ „Европа“ и реализацията на скоростен път по направление Дупница–Самоков–Ихтиман–Вакарел–Елин Пелин–АМ „Хемус“.

2.10. МЕЖДУОБЩИНСКИ ВРЪЗКИ

Тази част на плана анализира и предлага възможности за съвместни действия със съседни общини. Две и повече съседни общини с различно големи територии, икономики и население могат да планират заедно, да приоритизират заедно и да правят

съвместни проекти на базата на взаимния интерес. Те могат да увеличат общо и поотделно своя потенциал, ако си партнират. Всяка от тях има своя бранд, но обединени заедно в целенасочени политики могат да решат много конкретни свои проблеми. Именно междуобщинското сътрудничество ще бъде сред основните характеристики на интегрираните териториални инвестиции, при които ще се реализират **пакети от проекти с различни източници на финансиране, обединени от обща цел за подобряване на дадена територия.**

Възможностите за съвместни инициативи на община Ботевград със съседни общини са принципно очертани в ИТСП на Югозападен район и отразяват разположението на общината в рамките на региона, като **град Ботевград се явява обслужващ център за по-малките съседни общини от областта като Правец и Етрополе.** Освен това община Ботевград има общи граници с общините Етрополе, Правец и Роман на изток; Мездра на север; Своге, Столична община и Елин Пелин на запад и Горна малина на юг. Това са потенциалните партньори на общината в разработването и кандидатстването със **съвместни концепции за**

- **подобряване на качеството и достъпа до публични услуги** – здравеопазване, образование, социални услуги и други обслужващи функции. В тази връзка подходящи партньори на община Ботевград са Правец и Етрополе, за които Ботевград има функциите на обслужващ център;
- **икономическо развитие**, вкл. обновяване и изграждане на индустриални и логистични зони и паркове; подобряване на достъпността; осигуряване на квалифицирана работна ръка;
- **развитие на интегрирани туристически продукти.**

В допълнение, община Ботевград попада по една от четирите основни национални оси за стимулирано развитие и подкрепа за икономическия растеж, определени от Националната концепция за регионално и пространствено развитие и отразени в ИТСП на Югозападен район – **I. Главна Западна урбанистична ос – северен клон – „Видин – Монтана – Враца“.** Предвидено е развитие на транспортния коридор по това направление с успоредна подкрепа за модернизирването на урбанистичните центрове по него. В този смисъл община Ботевград може да участва и общи проекти с общините от направление Мездра-Видин.

2.11. ВЗАИМОВРЪЗКИ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Анализът на социално-икономическото развитие на регионите в България е изготвен от Националния център за териториално развитие през 2019 г., за да подпомага изготвянето на оперативните програми и секторни политики за програмен период 2021-2027. Конкретните цели са да се обобщят проблемите, потенциалите и тенденциите на шестте района за планиране, областите и общините в България, както и регионалните промени през периода 2014-2020.

Анализът има за цел и да предложи цялостен преглед на текущото състояние и тенденциите относно социалните, икономическите и екологичните сектори в контекста на териториалното развитие. Документът обхваща всички аспекти на развитието, които са важни за подготовката на регионални или секторни стратегически документи в България, вкл. за подготовката на определящите Национална концепция за пространствено планиране (НКПР) и Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР). Най-общо, комплексният анализ обобщава основния национален проблем за **дисбаланса между регионите и нарастващата липса на хора и квалифицирана работна сила, обществени услуги и инвестиции в някои региони и особено в периферните общини.**

Анализът предоставя детайлна информация за всички различни сектори на регионалното развитие, включително демография, икономика, образование, здравеопазване, социални услуги, спорт, култура и културно наследство, транспорт и техническа инфраструктура. Обхванати са набор от различни показатели със статистически данни, но също така и много описателни анализи, обхващащи цялата национална територия, регионите от ниво 2, областите и общините.

Анализът е разделен на три основни части:

- 1. Териториален анализ по тематични направления;
- 2. Регионални различия и тенденции. Тази част се отнася до основните демографски и социално-икономически показатели за регионите;
- 3. Интегриран национален профил. Това е кратка информация за регионалното развитие в България с най-важните тенденции и прогнози.

Първата част от анализа представя териториалната структура на страната, различните видове територии, специфичните територии с концентрация на проблеми, йерархията от населени места и агломерационните ареали, както и осите на развитие за страната. На практика този анализ представлява информационната основа за разработването на НКПР и ИТСР.

Община Ботевград е дефинирана като една от 95-те средноурбанизирани (междинни) общини в страната, тъй като покрива условието административният център да бъде с население над 5000 души. Анализът посочва още, че **град Ботевград има частична роля да бъде вторичен център в рамките на Софийска област, където се наблюдава голяма централизация спрямо столицата.** Ботевград, заедно със Самоков, са посочени като градове, които имат потенциала да се развиват като урбанистични центрове и така да допринесат за постигането на модел „умерен полицентризм“ (по-равномерно разпределение на населението и икономическите дейности) в рамките на Софийска област.

Освен това, за община Ботевград са поместени следните факти:

- Град Ботевград се намира на транспортната ос Западна ос – Видин – Враца – София – Благоевград – Кулата - Солун, (по направлението на коридора от основната ТЕМ-Т мрежа „Ориент/ИзточноСредиземноморски“), което е приоритет на ЕС и на

Интегрираната транспортна стратегия в периода до 2030 г. Посочено е още, че изграждането на четирилентов скоростен път от Ботевград до Видин е приоритет, който е нужен за да се оптимизира ефектът на построения втори мост на Дунав при Видин;

- Община Ботевград се нарежда сред най-активните български общи по отношение на броя реализирани проекти през периода 2014-2020 г.;
- По отношение на териториално разпределение на проектите по ПО2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони, към 15 февруари 2019 община Ботевград се нарежда на 5-то място от 28 общини по абсолютна стойност на привлечените средства и на 2-ро място според процента на усвояване на предварително определения финансов ресурс за общината;
- Анализът посочва ниска активност на бизнеса в община Ботевград, що се отнася до изпълнението на проекти по ОПИК 2014-2020. Общината е наредена сред общините, в които следва да се насърчава участието на бизнеса в програми.

Втората част на анализа е фокусирана върху социално-икономическото и инфраструктурното развитие на регионите. Различните раздели дават информативен и изчерпателен преглед на текущото състояние и тенденции за демографското, социалното и икономическото развитие на страната. Както и в първата част, за основни предизвикателства пред българските региони са определени демографските проблеми – обезлюдяването и застаряването са най-тежки в периферните територии, където липсват основни здравни, образователни и социални услуги. Потвърдено е предизвикателството за **осигуряването на достатъчно работна сила за икономическите дейности и привличане на повече инвестиции.**

Анализът посочва, че община Ботевград се нарежда на първите места по показателя „Разходи за придобиване на ДМА“ измежду общините в областите от Югозападен район.

Третата и последна част от анализа синтезира предишните две части. Целта е да се подчертаят най-важните изводи за регионалното развитие на страната. Част от тях са директно обвързани с резултатите от анализа на ПИРО Ботевград и показват ясна проекция на основните национални тенденции на местно ниво, вкл.:

- Продължаващо намаляване и застаряване на населението;
- Намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност;
- Отрицателен естествен и механичен прираст;
- Постоянна емиграция на млади хора в активна възраст;
- Засилване на контраста между център и периферия в националната територия;
- Намаляване на училищата и учениците;
- Недостиг на медицински сестри в здравните заведения;
- Недостиг на медицински специалисти в някои области и общини;

- Нисък дял на общопрактикуващи лекари;
- Емиграция на лекари и медицински сестри;
- Голям брой НКЦ, трудни за картотекиране и поддържане;
- Липса на дигитален архив на културното наследство;
- Ограничено финансиране за проучване на недвижими културни ценности, в т.ч. археологически обекти;
- По-малко инвестиции там, където са очертани демографски проблеми;
- Недостиг на човешки ресурси с подходяща квалификация и мотивация в сферата на туризма;
- Неоползотворени туристически ресурси;
- Липса на единна информационна система, непълна информация за анализ на туристическата индустрия;
- Изключително високо ниво на загуби на вода, сред най-високите в Европа;
- Сериозно изоставане в пречистването на отпадъчните води и постигане на съответствие с изискванията;
- Продължаващ недостиг на финансови средства за подновяване на амортизираната водопроводна мрежа и нарастване на загубите;
- Степен на материално рециклиране на битовите отпадъци в България - под средното равнище за ЕС.

2.12. SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Обща характеристика Обширни горски и земеделски територии формират териториалния ресурс на общината и предпоставки за развитие на първичния сектор на икономиката; Конкурентоспособно местоположение между Южна и Северна България по едно от основните транспортни направления за страната (София-Варна/София-Плевен); Достъп до обслужващите функции и трудовия пазар на столицата София; Великолепните природни дадености на Западна Стара планина, Западен Предбалкан и река Бебреш – предпоставка за туристически дейности; Почвено и растително многообразие; Наличие на села, разположени в живописна природна среда и с културно наследство; История и културно наследство Значими обекти на културното наследство, вкл. крепостта „Боженишки Урвич“, килийното училище в Боженица, поредица от църкви образци на възрожденската архитектура; Икономика Утвърдени традиции на град Ботевград като важен промишлен	Обща характеристика Климатичните особености включват температурни инверсии през зимния сезон, когато се наблюдава задържането на замърсителите на въздуха в приземния слой на атмосферата – негативно явление, което се подсилва от битовото отопление с дърва и въглища и влошава качеството на живота; По-големият брой от населените места остават с незначителен демографски ресурс към 2020 г. – в 7 от населените места живеят едва 10% от населението; Липсват проучвания на биоразнообразието История и културно наследство Липса на актуализиран списък на обектите на културното наследство, вкл. оценка на актуалното състояние, които да бъдат основата за провеждане на ефективна и последователна политика; Обекти с културно-исторически потенциал без статут на културна ценност – липса на достатъчно процедури за издирване, обявяване и поставяне под защита на обекти; Недостиг на средства за консервационно-реставрационни работи; Икономика По-малка роля на малките и средните предприятия в общинската икономика – по-малко от 25% от произведената

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
център с производство на машини, резервни части, електротехнически изделия, дървопреработване и хранително-вкусова промишленост; Повишена предприемаческа активност – увеличение на броя на предприятията с 10% и на заетите с 29% за периода 2014-2019 г.; Отчетлив икономически растеж след 2014 г. с повишение за всички показатели; По-висока производителност на един зает спрямо областното и националното ниво; Близко два пъти по-голям темп на нарастване на произведената продукция и на нетните приходи от продажби след 2014 г.; Ясна тенденция за ръст на преките чуждестранни инвестиции; Добро съответствие между водещите икономически отрасли и система за професионално и висше образование; Демография Слабо нарастване на подтрудоспособното население с 0,70% между 2015 и 2020 г.; Сравнително по-благоприятно съотношение между започващите работа и пенсиониращите се лица спрямо Софийска област; Пазар на труда	продукция се генерира от фирмите с под 250 заети лица; Отчетлив спад от 25% в произведената продукция в сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ за периода 2014-2019 г. – индикатор, че са необходими мерки за стимулиране на земеделските дейности; Тенденция за увеличаване тежестта на преработващата промишленост в местната икономика и към намаляване на нейния многоотраслов характер – през 2019 г. над 77% от приходите от дейността са генерирани от предприятията в преработващата промишленост; Незначителен дял на селското стопанство, въпреки благоприятните условия за трайни насаждения, пчеларство, зърнени култури – едва 2,40% от приходите от дейността; Ненапълно усвоен потенциал за развитие на транспортни и логистични дейности; Значителен дял от земеделските територии са необработваеми към 2020 г.; Ниска заетост на туристическата леглова база в общината – през 2019 г. е 42,65%, докато през 2020 г. спада до едва 14,32%; Демография Комплекс от демографски проблеми – общо намаляване на населението, отрицателен естествен и механичен прираст (с изключение на 2020 г.), неблагоприятна възрастова структура

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Трайно увеличение на средната работна заплата от 58% и спад на безработицата от 9,60% до 4,90% между 2014 и 2018 г.; Образование Добра изграденост на образователната система в общината с възможности за висше и професионално образование в професионални направления, свързани с местната икономика; Запазване на стабилност в броя на учениците в общообразователните училища между уч. 2015-2016 и уч. 2020-2021; Здравеопазване Здравната инфраструктура обхваща заведения за болнична и извънболнична помощ със значение и за съседните общини, както и сравнително добре развита аптечна мрежа – 17,57% от всички аптеки в областта; Социални услуги Осигуреност с разнообразни социални услуги за подпомагане на деца и младежи в нужда и техните семейства; Култура Концентрация на културни ценности и обекти на културата в град Ботевград, вкл. Часовниковата кула, Читалище „Христо Ботев“, Историческия музей и др.; Богат културен календар, поддържан от активната дейност на	със значителен превес на населението над 40 години; Съществуващи рискове пред осигуряването на работна сила заради влошени съотношения между трудоспособното и нетрудоспособното население; По-висок темп на намаляване на трудоспособното население спрямо страната; Образование Сериозно намаление на броя ученици в професионалните гимназии – 12,18% между уч. 2015-2016 и уч. 2020-2021; Липса на аптеки в по-малките села, както и в Новачене с население над 1000 души; Здравеопазване Спад в броя на лекарите и медицинските специалисти между 2015-2020 г.; Изоставане по отношение на осигуреността с болнични легла в МБАЛ на 1000 души от населението; Социални услуги Незавършен процес по деинституционализация на социалните грижи и необходимост от изграждане на обекти от резидентен тип за възрастните хора в нужда – липсва достатъчно разнообразие от услуги за възрастните хора; Култура

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
общинските читалища; Спорт Добре изградена спортна инфраструктура в град Ботевград, вкл. една от най-модерните спортни зали, използвана от БК „Ботевград“ – шампион на България за 2019 г.; Транспорт Отлична транспортна свързаност, като общината е със значително по-висока гъстота на първокласните пътища спрямо страната, а град Ботевград е кръстопът на I-1 и I-3; ВиК инфраструктура Сериозно подобрение в ефективността на водоснабдяването като загубите на вода драстично спадат от 60,44% през 2019 г. до 43,28% през 2020 г.; Селищна мрежа и жилищен сектор Общинският център Ботевград е значим градски център с икономическо, социално и културно значение за по-малките съседни общини; Наличие на големи и жизнени села с демографски ресурс и добра транспортна свързаност; Добре обособена урбанистична концентрация с трите най-големи населени места Врачеш, Ботевград и Трудовец с общо население от 25 061 души;	Нисък дял на хората в общината, които са членове на местните читалища; Спорт Недостатъчен брой на спортните съоръжения в общинските села, характеризирани от лошо състояние и нужда от реконструкция; Лошо състояние на училищните спортни съоръжения; Транспорт Недостатъчно средства и ресурси за рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа ВиК инфраструктура Остарелите и амортизирани водопроводни мрежи са причина за големи загуби на питейна вода – 43,8% през 2020 г.; Неизградена канализационна мрежа в селата и лошо състояние на изградените участъци, което създава рискове за състоянието на почвите и подпочвените води; Превишения на емисионни ограничения на ПСОВ по някои показатели, показващи нужда от повишаване ефективността по пречистването на отпадъчните води, постъпващи в повърхностните водни обекти; Околна среда Липса на актуален анализ на морфологичния състав на

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Обширни индустриални зони в град Ботевград с добра транспортна свързаност, перспективи за нови индустриални зони в общината съгласно ОУПО; Голям брой многофамилни жилищни сгради, както и обществени сгради, с внедрени мерки за енергийна ефективност; Околна среда Община Ботевград се характеризира от добро качество на атмосферния въздух, изградена е битова газификация; Добре развита регионална система за управление на отпадъците с център Ботевград, в процес на изграждане е компостираща инсталация; Административен капацитет Отличен административен капацитет за подготовка и реализация на проекти от община Ботевград, като общината се нарежда сред най-активните в работата по програми с европейско финансиране;	битовите отпадъци, който да бъде база за политиката по управление на отпадъците, вкл. намаляване количествата им, разделно събиране и рециклиране; Административен капацитет Ниска активност на местния бизнес в участието по подкрепящата бизнеса ОПИК 2014-2020

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
Възможностите за рестартиране на икономиката след последиците на пандемията на вируса COVID-19 чрез инструмента за възстановяване „Следващо поколение ЕС“, вкл.	Разпространението на пандемията на вируса COVID-19 и очакваното негативно въздействие върху икономиката и пазара на труда, респективно върху доходите и заетостта;

механизма за възстановяване и устойчивост; Внедряване на мерки за „зелен“ и „дигитален“ преход на предприятията, произлизащи от новата финансова рамка на ЕС за 2021-2027 г.; Възможности за изпълнение на интегрирани териториални инвестиции по Програмата за Развитие на регионите 2021-2027, комбиниращи различни компоненти, партньори и ресурси, съсредоточени в определена територия с конкретни цели за развитие – община Ботевград ще бъде бенефициент и водещ партньор по Приоритет 2 на програмата; Богато културно наследство в целия старопланински регион, което предпоставя успешни модели за създаване и маркетинг на интегрирани регионални туристически продукти между група общини; Строителството на АМ „Хемус“ и на направление София-Ботевград-Мездра-Враца-Монтана-Видин; Осигуряване на нови възможности за финансиране на разнообразни инициативи и проекти по новите програми на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за програмен период 2021-2027; Наличие на голям опит на община Ботевград в изпълнението на проекти и програми с финансиране от програмите в рамката на ЕСИФ (Европейските структурни и инвестиционни фондове).	Прогнозен очакван спад от над 10% на световната икономика заради пандемията на вируса COVID-19 – нужда от последователни местни инициативи за развитие на икономиката, осигуряване на публични инвестиции в подкрепа на нови частни инвестиции в преработващата промишленост, оползотворяване на земеделските ресурси, предлагане на качествен туристически продукт и др.; Продължаващи негативни демографски тенденции за цялата страна и бързо намаляване на населението в трудоспособна възраст, респективно на трудовите ресурси за икономиката; Липсата на балансирана полицентрична селищна мрежа и наличие на слаборазвити периферни територии с недостиг на публични услуги; Забавяне в планирането и стартирането на новите финансиращи програми на ЕСИФ за програмен период 2021-2027; Несъответствия между заложените приоритети и проекти в интегрираните планове за развитие на българските общини и новите програми от рамката на ЕС; Липса на административен капацитет на регионално и общинско ниво в разработването, оценката и изпълнението на концепции за интегрирани териториални инвестиции съгласно Програмата за Развитие на регионите 2021-2027; Липса на организационен опит в изпълнението на междуобщински проекти;
---	---

3. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

3.1. ОБОСНОВКА НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ

Целите и приоритетите за развитие на община Ботевград разкриват от една страна **какво е желаното бъдещо състояние на общината**, а от друга – **къде трябва да бъдат насочени интервенциите и инвестициите** в подкрепа на местното развитие.

В съответствие с Методическите указания за разработване на ПИРО, стратегическата част на плана е съставена от визия, цели и приоритети, като отделните приоритети са привързани към отделна цел. Приоритетите трябва да конкретизират съответната цел, както и да обединяват в общ тематичен пакет мерките за реализация. Наборът от мерки прави връзката между приоритетите и Програмата за реализация на ПИРО, която включва отделни дейности, проекти и финансови ресурси и посочва как ще бъдат постигнати приоритетите, целите и визията за общината в перспектива до 2027 година.

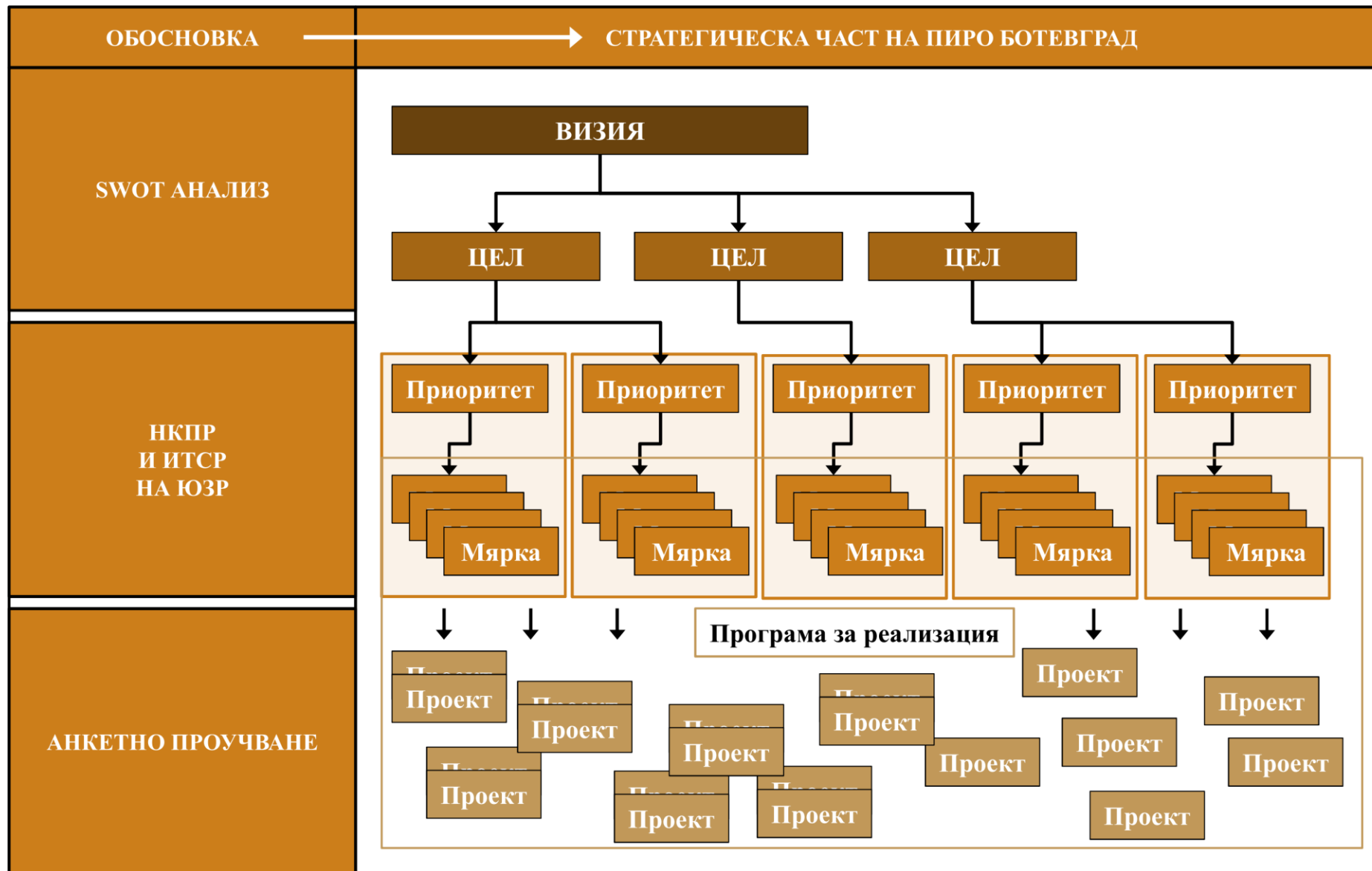
Методическите указания въвеждат четири насоки за избора на целите и приоритетите на ПИРО:

- Отразяване на целите и приоритетите от по-високите нива на планиране;
- Отразяване на местните проблеми, потенциали и предимства, така както са представени в анализа на ПИРО;
- Прилагане на интегриран подход при формулирането на приоритетите, така че да се постигне допълняемост между териториалното и секторното развитие, както и между отделните приоритетни области;
- Формулиране на ограничен брой цели и приоритети, за да се постигне фокус и концентрация на общинските политики и инвестиции.

Стратегическата част на ПИРО Ботевград е разработена в пълно съответствие с посочените принципи, а специфичната йерархия от визия, цели, приоритети, мерки и проекти отразява:

- **SWOT анализа** на ПИРО Ботевград със систематизираните положителни и отрицателни характеристики на общината и региона;
- Стратегическата рамка на **ИТСР на Югозападен район**;
- Обобщените насоки от проведеното **анкетно проучване (Приложение: Доклад с резултати от проведено анкетно проучване за разработването на ПИРО Ботевград 2021-2027 г.)**.

Фигура 23. Модел на стратегическата част на ПИРО Ботевград

В допълнение към изводите от SWOT анализа, за целите на ПИРО Ботевград са анализирани и синтезирани най-важните области за развитие в ИТСП на Югозападен район. ИТСП през новия програмен период ще бъдат стратегическа рамка за подбор на операции по подхода на интегрираните териториални инвестиции (ИТИ). Община Ботевград е една от 40 градски общини, които ще бъдат бенефициенти по Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 за изпълнението на интегрирани териториални инвестиции. Задължително условие за допустимостта на ИТИ ще бъде съответствието с териториалните стратегии на съответния регион. Ето защо е необходимо оптимално съответствие между ИТСП и ПИРО, така че мерките на община Ботевград да отговарят на регионалните приоритети – постигнато чрез изведените ключови области за развитие в ИТСП на ЮИР, приложими на общинско ниво:

В областта на икономиката:

- R&D инфраструктура - подкрепа за научноизследователски и развойни дейности и тяхното внедряване в икономиката; развитие на центрове за върхови постижения, особено в София;
- Стимулирано развитие на МСП;
- Индустриални зони - развитие на модерни индустриални зони и територии с подходящо местоположение, транспортни връзки, квалифицирана работна сила, опростени административни процедури; изграждане на образователни и обучителни центрове, иновационни центрове и спортни и социални обекти в зоните;
- Туризъм - разработване на интегрирани продукти; защита на културното наследство;
- Устойчиво земеделие;

В областта на социалното развитие:

- Образование - комплексно развитие на общото и професионалното образование; въвеждане на дуалното образование; подобряване на условията за учене през целия живот, обучения и образование за възрастни; подкрепа за обучение на маргинализирани социални групи;
- Здравни грижи и социални услуги - Продължаваща модернизация на здравните заведения; разработване на система от мобилни екипи за здравеопазване; центрове за рехабилитация; социални услуги за по-добра интеграция на уязвими групи;

В областта на териториалното развитие:

- Транспортна инфраструктура - разширяване и обновяване на транспортните елементи на TEN-T; подобряване на транспортния достъп в южната периферия и в планинските райони; подкрепа за устойчива градска мобилност и по-добри връзки между основните градски центрове и населените места в тяхната зона;
- Интернет - комбинация от инвестиции за по-голям обхват и по-голяма скорост на интернет; развитие на електронно управление и електронни услуги;

- Екологични инфраструктури - интервенции, свързани с вода, отпадъци, биоразнообразие;
- Обновяване на градовете от ниво 4 и 5 - инвестиции, създаващи условия за икономическа диверсификация; обновяване на публичната инфраструктура;
- Мерки и дейности за адаптиране към изменението на климата и за намаляване на риска от природни бедствия.

В рамките на ИТСР са описани и препоръчителните мерки за обновяване на градовете от ниво 4 като Ботевград, така че тяхната роля за съседните селски общини да се засили в подкрепа на по-балансирано регионално развитие:

- Развитие на образователната инфраструктура;
- Подобряване на услугите;
- Подкрепа за развитието на цифровите умения;
- Активизиране на бизнеса чрез насърчаването на предприемачество;
- Създаване на предпоставки за диверсифициране на икономическите активности;
- Изграждане на свързващата инфраструктура, с което да се подобри достъпа до услуги, качеството на живот и капацитета на територията;
- Развитие на туристическия профил като бъде акцентирано и върху културно-историческия, алтернативния и познавателен туризъм;
- Дейности за модернизиране на селското стопанство, биоземеделие, изграждане на напоителни системи, въвеждане на иновации и др.

Не на последно място, при формулирането на стратегическата част на ПИРО Ботевград са отчетени и обществените нагласи спрямо основните проблеми и нужди пред развитието на общината. Неразделна част от подготовката на ПИРО Ботевград е **проведеното анкетно проучване** (Приложение: Доклад с резултати от проведено анкетно проучване за разработването на ПИРО Ботевград 2021-2027 г.). Респондентите посочват като най-силно изразени проблеми, от една страна състоянието на техническата инфраструктура и по-точно на **уличната мрежа в населените места, както и на ВиК системата**, а от друга – качеството на обслужващите инфраструктури в сферата на **здравеопазването и образованието**. Тези констатации потвърждават и идентифицираните дефицити в рамките на анализа на ПИРО. Отговорите на въпроса относно най-необходимите мерки за подобряване на състоянието в общината напълно отразяват идентифицираните проблеми и са свързани с обновление на различните видове техническа инфраструктура, подобряване на секторите на здравеопазването и образованието. Останалите мерки се оценяват с приблизително еднаква тежест, което определя нуждата от комплексен и интегриран подход за развитие на общината, приложен в рамките на следващите стратегически предложения.

Фигура 24. Резултати от анкетно проучване – приоритетни мерки

Основните насоки, произлизащи от анализа на община Ботевград, от стратегическата рамка за развитие на целия регион, както и от нуждите и очакванията на обществеността, разкриват кои са най-важните теми за развитие през следващите

години. На база на тези ключови теми са формулирани визията, целите, приоритетите и мерките на ПИРО Ботевград.

В сферата на икономическото развитие, стратегията за развитие на Югозападен район (ИТСР на ЮЗР) поставя категоричен акцент върху развитието на **модерни и ефективни индустриални зони и паркове**. Град Ботевград се характеризира от дългогодишни традиции в производствените дейности, вкл. такива с висока добавена стойност, които са териториално разгърнати в три обособени зони, подчертани в ОУПО. ИТСР изтъква нуждата от **насърчаването на малките и средните предприятия**, докато анализът разкри ограничаваната роля на МСП във формирането на продукцията и приходите на местната икономика и нуждата от тяхното насърчаване. Водещата преработващата промишленост може да се обвърже с **внедряването на иновации**, което е приоритетно направление за целия Югозападен район. Същевременно анкетиранияте граждани определят нуждата от инвестиции в подкрепа на икономиката и създаване на допълнителни възможности за заетост. Проблемите и потенциалите в сферата на туризма, представени в SWOT анализа, предполагат общи мерки и подходи за развитие на **разнообразен туристически продукт, базиран на местното културно наследство и природни забележителности**. Това от своя страна изисква последователни инициативи за опазване, популяризиране и социализиране. ИТСР дава насоките за създаване на **интегрирани проекти** между групи общини, за което има дадености в района на Западна Стара планина и Западен Предбалкан.

По отношение на социалното развитие, мненията на хората в общината посочват нужда от подобряване на **здравната и образователната система** – точно това са основните акценти на ИТСР в социалната сфера. Град Ботевград, въпреки че е малък град, предлага възможности за висше и професионално образование. ИТСР подчертава значението на **професионалното образование и дуалното обучение** за осигуряване на кадри за икономиката. Същевременно през последните години се наблюдава спад на учениците в двете професионални гимназии. По отношение на здравната грижа, и изведените статистически данни и мненията на гражданите извеждат нуждата от мерки за привличане на медицински кадри и обновяване на инфраструктурата.

По отношение на териториалното развитие, състоянието на инфраструктурата е посочено като основен проблем от гражданите, респективно нейното обновление – приоритетна мярка. Тук се присъединяват основно **общинските пътища, уличната мрежа и обществените паркинги в населените места, както и ВиК инфраструктурата**, чиито дефицити са представени в анализа. Тези мерки са дефинирани и в ИТСР като приоритетни за градовете от 4-то ниво като Ботевград, така че да се подсили тяхната **роля на обслужващи центрове** за съседните общини – безспорен потенциал на Ботевград. Състоянието на **градската среда** както в центъра, така и периферията на Ботевград, осигуряването на повече възможности за спорт в селата са посочени в анкетите на хората.

3.2. ВИЗИЯ И ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОТЕВГРАД

Обобщените стратегически насоки позволяват да се търси интегрираният подход в избора на приоритети, мерки и конкретни проекти, както по отношение на териториалната интеграция (концентрация на инвестициите в обхвата на зони за въздействие), така и по отношение на секторната интеграция (постигане на допълняемост и синергия между различни типове интервенции – за икономическо развитие и образование; за обновяване на сграден фонд и предоставяне на публични услуги; за развитие на туризъм и опазване на културното наследство; за развитие на бизнеса и развитие на човешките ресурси и др.). Това разкрива потенциала на ПИРО Ботевград да комбинира различни типове интервенции, източници на финансиране и партньори в търсене на единни решения за общите проблеми на сектори и територии в общината.

Освен това, целите и приоритетите на община Ботевград за периода 2021-2027 г. ще отчитат стратегическата рамка за периода 2014-2020, така че да се гарантира приемственост в местното развитие и допълняем ефект между инвестициите от 2014 до 2027 година. Същевременно стратегията ще има нова структура, формулировки и по-ясен фокус.

Визия за развитие на ПИРО Ботевград 2027:

Община Ботевград – просперираща община в полите на Стара планина и Предбалкана, със съхранени природни и културни богатства, с добре благоустроена жизнена среда, постигнала траен икономически растеж на база модерна индустрия и допълващи конкурентоспособни отрасли

В търсенето на йерархична обвързаност с ИТСП за Югозападен район, визията на ПИРО Ботевград е разгърната в три стратегически цели, насочени към икономическо, социално и териториално развитие:

Цел 1. „Конкурентоспособни икономически отрасли с осигурени инвестиции и квалифицирани кадри“

Цел 2. „Повишено качество и подобрена достъпност на обществените инфраструктури и услуги“

Цел 3: „Благоустроени и привлекателни населени места в екологично чист район“

Трите цели са разделени в пет приоритета, чиито съдържателен обхват са специфичните мерки за развитие – съвкупността от дейности, която ще бъде предмет на проекти и инвестиции през следващите години.

Фигура 25. Визия, цели и приоритети за развитие на община Ботевград за периода 2021-2027

3.3. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ В ОБЩИНА БОТЕВГРАД

Приоритет 1.1. „Подобряване на условията за развитие на водещата преработваща промишленост и на логистиката“

Мярка 1.1.1. „Обновяване и разширяване на индустриални и складови зони с осигурена транспортна свързаност и техническа изграденост“

Анализът на ПИРО Ботевград определи ролята и значението на преработващата промишленост в местната икономика. На нея се падат $\frac{3}{4}$ от всички приходи от дейността на всички действащи нефинансови предприятия. Същевременно ИТСП на Югозападен район определя развитието на модерни индустриални зони/паркове като водещ инвестиционен приоритет в подкрепа на икономическия растеж. Този приоритет ще се реализира чрез конкретни проекти в рамката на интегрираните териториални инвестиции по Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 – Община Ботевград ще бъде един от 40-те бенефициента по тази програма. За да се използват ефективно предвидените ресурси, общината ще трябва да подготвя интегрирани пакети от проекти с положително икономическо въздействие. Концепциите за ИТИ следва да включват **набор от проекти и партньори**, вкл. бизнеса и други общински администрации, така че инвестициите да имат **надобщинско значение** в рамките на **Югозападния район и приоритетите на неговата ИТСП**. По модела на ИТИ ще могат да се реализират и обхватни инициативи между групи общини, като цялостни индустриално-логистични коридори, например по протежението на АМ „Хемус“ и в партньорство със съседни общини като Плевен.

ОУПО Ботевград осигурява **устройствените предпоставки** за разширение на индустриалните зони в град Ботевград, както и оформяне на обширна индустриална зона в село Трудовец. След нужното подробното устройствено планиране следва и изграждането на **довеждаща инфраструктура, вкл. улична мрежа, паркинги, озеленени площи за публичен достъп, ВиК и др.**, което може да бъде предмет на концепция за ИТИ и други приложими източници на публично финансиране.

Мярка 1.1.2. „Повишаване на ресурсната и енергийната ефективност в преработващата промишленост“

За да се постигне допълняемост между отделните типове инвестиции, освен проектите с публично финансиране за планиране, изграждане и развитие на индустриалните зони, така че те да бъдат привлекателни за бизнеса, ще бъдат необходими и проекти на предприятията за повишаване на техния потенциал. Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 ще подкрепя **мерки за енергийна ефективност** в МСП на база обследване за енергийна ефективност. Енергийната ефективност в предприятията ще бъде допустима дейност и в Плана за възстановяване и устойчивост.

ПКИП 2021-2027 ще финансира и дейности в подкрепа на прехода към „кръгова икономика“, вкл. **модернизиране на производствените процеси** във връзка с намаляване на използването на **първични суровини** или увеличаване на използването на **вторични суровини**; повторна употреба и рециклиране на използваните продукти.

Проекти за повишаване на ресурсната ефективност на предприятията ще могат да се осъществяват и като част от 10% участие на ПК ИП в подхода на **интегрираните териториални инвестиции** – като партньори на община Ботевград, която ще реализира инвестиции за публична инфраструктура в индустриалните зони.

Мярка 1.1.3. „Развитие на научно-изследователската и развойна дейност и внедряване на иновации в преработващата промишленост“

Преработващата промишленост в община Ботевград е традиционно свързана с технологични производства с висока добавена стойност. Привлечените чуждестранни инвестиции и икономическият растеж през последните години също е свързан с отрасли, подходящи за внедряването на иновативни модели и подходи. Същевременно местният бизнес в общината изостава по отношение на своето участие по проекти с европейско финансиране. Това може да бъде коригирано чрез популяризиране на възможностите на ПК ИП през периода 2021-2027 г., вкл. по модела на интегрираните териториални инвестиции. Общинска администрация може да участва с проект за публична инфраструктура в производствените зони, а предприятията да се включат със собствени проекти за НИРД и иновации. Подобни синергични проекти ще се ползват с предимство при подбора на проекти през новия програмен период.

Мярката комбинира различни подходи в подкрепа на „икономика на знанието“, вкл. чрез партньорства и формиране на клъстери между различни предприятия и научни организации, за което има предпоставки в град Ботевград. Развитие на НИРД и иновациите може успешно да се обвърже и с търсенето на решения за енергийна и ресурсна ефективност – предмет на предходната мярка. Необходимо е да се изградят мрежи и центрове за ефективен трансфер на технологии и приложение на иновациите в икономиката, като Програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2021-2027 ще бъде подходящ източник на финансиране.

Приоритет 1.2. „Подкрепа за балансирана местна икономика и развитие на работната сила“

Мярка 1.2.1. „Модернизация на земеделските стопанства и техните материални активи“

Селското стопанство формира пренебрежително малък дял от продукцията и приходите на местната икономика – едва 2,40% от приходите от дейността през 2019 г. Същевременно през последните години се наблюдава спад в количеството произведена продукция. Всички тези данни са на фона на факта, че 39% от общинската територия (една от най-големите в Софийска област) е заета от земеделски земи с дадености за отглеждане на зърнени култури и трайни насаждения, развитие на животновъдство, вкл. пчеларство. В тази връзка в общината има нужда да се популяризират възможностите за изпълнение на проекти за развитие на **земеделските стопанства**. Земеделските производители ще могат да разчитат на финансовата подкрепа по новата ПРСР за периода 2021-2027. Програмата ще осигурява инвестиции в подкрепа на стопанствата, вкл. за **модернизация и механизация**, пряко свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността; за **подобряване на енергийната ефективност**; и за производство на **енергия от възобновяеми**

енергийни източници за нуждите на стопанствата. Допустими инвестиции ще бъдат тези за **засаждане или презасаждане на трайни насаждения**. Ще бъдат достъпни средства и за повишаване на предприемаческата инициатива в отрасъла, чрез стартиране на млади земеделски стопани. Стремехът за увеличаване на добивите, в съчетание с нуждите за пестене на водните ресурси, налагат и реализацията на проекти за реконструкция на **напоителни съоръжения и оборудване**, включително кладенци и съоръжения за съхранение на вода за напояване. Освен малки по мащаб проекти във връзка с напояването, следва да се инициират по-обхватни проекти за възстановяване на напоителните канали, които към момента не функционират.

Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“

Община Ботевград притежава различни по вид обекти на културното наследство, сред които по своята историческа стойност и туристически потенциал изпъкват средновековната крепост „Боженишки Урвич“ край село Боженица, Часовниковата кула в град Ботевград, поредица от храмове и манастири като Враческия манастир „Св. Четиридесет мъченици“. В село Скравена се намира мавзолей-костница, посветен на Ботевите четници. Селата на общината, някои от които разположени сред живописните старопланински и предбалкански ридове, също пазят ценни храмове от възрожденската епоха, както и отделни архитектурни образци от различни периоди. Всички тези културни богатства са важен фактор за развитие на туризма и по този начин за разнообразяване на икономическата структура и в частност на сектор „услуги“.

За тази цел първа необходима дейност остава **цялостната актуализация на списъка с културни ценности**, тяхното картографиране и оценка на актуалното състояние. След това, на база приоритизиране, вкл. определяне на **териториални концентрации на обекти**, в съответствие с туристическите зони в Стратегията за устойчиво развитие на туризма в община Ботевград 2019-2025 г., следва изготвянето на **консервационно-реставрационни дейности**.

Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическа обслужваща инфраструктура“

Развитието на туристическия отрасъл изисква допълване между инвестициите за обекти на културното наследство с тези за **изграждане на обслужващи туристически зони**. Приложими дейности по мярката са **изграждане на екотуристическа инфраструктура**, което е заложено в туристическата стратегия на общината, обособяването на туристически пътеки, изграждането на **дребномащабна инфраструктура около атракциите** като озеленени площи и паркинги; приходягенериращи обекти като **заведения за хранене и места за настаняване**. Подобни дейности ще допълват дейностите по консервацията и реставрацията на културните ценности; развитието на културни и спортни обекти и ще допълват създаването на завършени туристически продукти.

Мярката е подходяща за изпълнение в партньорство с частния сектор, вкл. като част от концепции за **интегрирани териториални инвестиции**.

Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“

Природните дадености и културните ценности в община Ботевград определят възможностите за:

- Екотуризм, планински пешеходен туризъм;
- приключенски и екстремен туризъм, със скално катерене и др.;
- културен туризъм, вкл. със специална тема, посветена на манастирите и църквите;
- спортен, бизнес и конгресен туризъм, свързан с модерната арена „Ботевград“.
- селски туризъм, особено в по-малките села със живописно разположение по склоновете на Западна Стара планина и Западен Предбалкан, съхранили традиционен бит и исторически места – село Боженица, село Рашково и др.

В допълнение на мерките и дейностите за опазване и социализиране на конкретни атракции и за изграждане на туристическа инфраструктура, ще бъде необходим и набор от неинфраструктурни дейности за развитието на **местния (регионалния) туристически продукт**. Тук се включват туристически и **пазарни проучвания, изготвяне на маркетингови стратегии и изпълнение на рекламни кампании**. Конкретните насоки са очертани в туристическата стратегия на община Ботевград – развитие на съществуващия туристически сайт; разработване и разпространение на **рекламно-информационни материали**; участие в **национални и международни туристически борси**. Друга потенциална и подходяща дейност е свързана с провеждането на **тематични исторически фестивали и празници и др. събития**. Отделните компоненти като атракции и услуги следва да се комбинират по подходящи начини в общи посетителски пакети, така че да се осигурява допълване между възможностите за различните видове туризъм в община Ботевград.

Развитието на местните туристически продукти следва да надхвърля границите на общината и да бъде част от **развитието на регионални туристически продукти**, вкл. по модела на интегрираните териториални инвестиции (ИТИ). Община Ботевград ще има възможност да финансира обекти на културното наследство по Приоритет 2 на ПРР 2021-2027, заедно с участието на съседни общини. Културното и природното наследство на старопланинския и предбалканския край надхвърля административните граници на отделните общини и и изисква тяхното активно партньорство за **създаване, развитие и популяризиране на съвместни туристически маршрути**. Примерни партньори на община Ботевград могат да бъдат съседните общини Своге, Правец, Етрополе, Горна Малина, Елин Пелин, Мездра и Роман, както и туристически и природозащитни организации, местни предприемачи и др. заинтересовани лица.

Мярка 1.2.5. „Интегрирани дейности за повишаване на икономическата активност и заетостта“

Мярката е насочена към активирането на хората, които не работят и търсят работа към момента, както и към разкриването на нови работни места. Специална целева група следва да бъде ромската етническа група, която формира над 10% от населението и значителна част от младото население, което следва да бъде успешно включено в

пазара на труда. Необходимо ще бъде да се комбинират всички възможни източници на финансиране, вкл. по новата Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027, национални и регионални програми за заетост. Пакетът от дейности включва:

- **Чиракуване и стажуване** за безработни младежи;
- Идентифициране и стимулиране на неактивни лица за **включване на пазара на труда** и регистрация в бюрото по труда;
- Трудово **консултиране и професионално ориентиране** на младежи и безработни лица;
- Обучения за придобиване на **професионална квалификация/преквалификация** за безработни и неактивни лица;
- Обучения за придобиване на **ключови умения и компетентности**;
- Осигуряване на **стимули за работодателите да разкриват работни места** за младежи и безработни.

Мярка 1.2.6. „Привличане на кадри в местната икономика и обществените услуги“

Тази мярка е за привличане на квалифицирани кадри за местната икономика и публичните услуги. Детайлният демографски и социално-икономически анализ на ПИРО Ботевград разкри трайното намаляване на демографския ресурс в трудоспособна възраст. Бяха разкрити и неблагоприятни показания по отношение на осигуреността с кадри и специалисти в ключови обслужващи дейности. За тази цел са нужни подходящи пакети от дейности, свързани с привличането на квалифицирана трудова сила, вкл.

- Осигуряване **стимули за завръщане от чужбина** и започване на работа в община Ботевград;
- Подкрепа за **развитие на предприемаческа дейност за завръщане** в малките населени места;
- Осигуряване на **трудова мобилност, включително транспорт** за живеещи в други населени места.

Тези дейности имат добри предпоставки за реализация и постигане на резултати, доколкото общината има отлична транспортна свързаност със София, което е предпоставка за трудова мобилност на кадри от пазара на труда в столицата към общината при осигуряването на подходящите стимули.

Приоритет 2.1. „Модернизиране на здравната, образователната и социалната инфраструктура и оптимизиране на общественото обслужване“

Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“

Дейността на МБАЛ Ботевград определя ролята на здравен център с надобщинско значение за град Ботевград. Това се допълва от двата медицински центъра в общинския

център. Въпреки изградената инфраструктура, общината изостава по показателя за „Брой болнични легла в МБАЛ на 1000 души“ от данните за страната и областта. Неблагоприятни са стойностите и по отношение на обезпечеността с лекари. Тези характеристики определят нуждата от инвестиции за **обновяване и модернизация на материално-техническата база, вкл. повишена енергийна ефективност** на здравната инфраструктура. Второто инвестиционно направление е свързано с доставка на **ново обзавеждане и медицинска апаратура**. Комплексното обновяване на МБАЛ е необходимо, за да се подобри качеството на здравните грижи, а също така, за да се подобрят **условията за работа на здравните специалисти**. То е определено и като приоритетна мярка от гражданите на общината в рамките на проведеното анкетно проучване към ПИРО. Потенциалните източници на финансиране ще бъдат по линия на интегрираните териториални инвестиции, както и по новия План за възстановяване и устойчивост (ПВУ), вкл. привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването в определени райони на страната по ПВУ.

В допълнение, за подобрене на здравните услуги следва да се потърсят партньорства с бизнеса за **поставянето на вендинг автомати за основните лекарства** в малките населени места. Друго възможно направление е **изграждането и оборудването на групови и индивидуални практики, вкл. мобилни кабинети**, за лекари и дентални лекари в по-големите села, за да се осигури по-голям обхват на здравните грижи.

Мярка 2.1.2. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на образователната инфраструктура“

Община Ботевград провежда последователна политика за подобряване на условията за образование и през програмния период 2014-2020 са реализирани проекти за енергийна ефективност на Професионална математическа гимназия „Акад. Проф. Д-р Асен Златаров“, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Физкултурен салон на ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ДГ „Кокиче“ и ДГ „Детелина“. През новия програмен период 2021-2027 следва да се постави акцент върху обновяването на дворните пространства, спортните площадки и физкултурните салони в обектите с вече повишена енергийна ефективност, както и изпълнение на интегрирани проекти за комплексно обновяване на останалите заведения.

Те следва да включват обновяване на основните **корпуси и прилежащи сгради**, при изпълнение на енергоспестяващи мерки от съответните обследвания за енергийна ефективност; благоустрояване на **прилежащите дворни пространства, вкл. спортни площадки** според съвременните стандарти; **осъвременяване на обзавеждането и оборудването** с цел въвеждане на модерни методи за обучение.

Мярка 2.1.3. „Развитие на професионалното образование и дуалното обучение“

Община Ботевград предоставя възможностите за получаване на професионално образование в съответствие с приоритетните отрасли в местната икономика. В допълнение, че в общината е представено и висшето образование с важни за местната икономика професионални направления, налице са условията за дуалното обучение – подходът „учене чрез работа“. Образователните функции с различни равнища са и

важна част от надобщинската обслужваща роля на общината, която може да се затвърди допълнително не само чрез инфраструктурни инвестиции в сградите, но и чрез мерки за подобряване на по-добра последваща реализация. Развитието на професионалното образование и повишаването на неговата привлекателност е предпоставка за осигуряване на кадри в условия на засилващи се демографски предизвикателства. Поради тези причини в ПИРО Ботевград са заложиени:

- **Квалификация на педагогическите специалисти и учителите;**
- Изграждане на дигитални платформи за осъществяване на **връзка между пазара на труда и образованието** – в подкрепа на стажове и практики, за ориентиране към определени професии; адаптиране на учебните програми и др.;
- Дуално обучение на учениците и студентите чрез допълнителни практики в реална работна среда от ТПП „Стамен Панчев“, ПГТМ „Христо Ботев“, Международното висше бизнес училище и Колежът по енергетика и електроника към Технически университет – София.

Подобни дейности ще се финансират по Програма „Образование“ 2021-2027, а заделеният ресурс от 10% на програмата за участие в концепции за ИТИ ще може да се използва за развитие на дуалното обучение. В този смисъл в община Ботевград има потенциал за изпълнение на **концепции за ИТИ**, които да комбинират инвестиции за развитие на **индустриалните зони** и на **професионалното/дуалното обучение** на свързаните с тях професии.

Мярка 2.1.4. „Продължаваща деинституционализация и развитие на социални услуги в общността“

През следващите години следва да продължи последователната политика за деинституционализация на социалните грижи в община Ботевград, с акцент **разкриване на нови услуги от резидентен тип** и съпътстващото предоставяне на подходящи **услуги в подкрепа на пълноценния живот на възрастните хора**, най-вече актуалните ползватели на последната действаща специализирана институция в общината – Домът за стари хора.

Подобряването на материалната база на съществуващите центрове, вкл. техните дворни и прилежащи пространства, както и разширяване на капацитета им при необходимост, също следва да залегнат в капиталовите програми на общината.

Мярка 2.1.5. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на културната инфраструктура“

През изминалия програмен период успешно е реализиран проект за обновяване на читалище „Христо Ботев 1884 г.“ в град Ботевград, вкл. основен ремонт на сградата с изпълнение на мерки за енергийна ефективност. Историческият музей на град Ботевград също е разположен в реконструираната сграда на бившата Съдебна палата. Така приоритетите в културната сфера следва да се насочат към ремонт по-малките читалища в селата, както и за продължаващо подобряване на наличното обзавеждане и оборудване във всички обекти на културата. Капиталовите програми на общината

следва да включват дейности за **реконструкция, ремонт и закупуване на оборудване и обзавеждане**, така че да се подобрят условията за разнообразни културно-просветни дейности и събития на територията на цялата община. Към това трябва да се добави и **обновлението на библиотеките**, вкл. доставка на оборудване за информационно-комуникационните технологии и предоставяне на улеснен достъп до информационни масиви, комуникации, електронни услуги и др.

Мярка 2.1.6. „Електронно управление и дигитализация в общинска администрация Ботевград“

Мярката предвижда дейности за оптимизиране на управлението и административното обслужване, което е важен компонент на качествено обществено обслужване и привличането на нови инвеститори:

- Развитие на **електронните услуги и подобряване на административното обслужване** – въвеждане на максимален брой онлайн услуги и електронни разплащания;
- **Дигитализация на регистрите** и въвеждане на изцяло електронен вътрешен документооборот;
- **Повишаване на административния капацитет** в общинска администрация Ботевград.

Мярка 2.1.7. „Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование и повишаване качеството на образование на уязвими и маргинализирани групи“

В сферата на образованието Община Ботевград има за цел да гарантира правото на равен достъп до качествено образование на представители на уязвими и маргинализирани групи. Община Ботевград провежда последователна политика, насочена към обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици от уязвими и маргинализирани групи в задължителна предучилищна и училищна възраст, както и към осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда. На база идентифицираните общностни проблеми на населението от маргинализираните групи в ПИРО са заложили:

- Утвърждаване на образователните медиатори в системата на предучилищното и училищното образование;
- Осигуряване на условия за максимален обхват и ранна адаптация в системата на предучилищното и училищното образование на деца от уязвими и маргинализирани групи;
- Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца, застрашени от отпадане от образователната система или за отпаднали, с цел тяхната реинтеграция;
- Създаване на възможности за общуване между деца от различен етнически произход, вкл. чрез организиране на разнообразни спортни, културни и

образователни събития;

- Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни представители на малцинствени групи;
- Осигуряване на подкрепяща среда и диференцирана грижа, вкл. чрез обучения за работа в интеркултурна среда;
- Приобщаване на родители на деца и ученици от малцинствени групи към образователния процес.

Дейностите следва да бъдат заложени в планове за действие за подкрепа на интеграционните политики.

Мярка 2.1.8. „Интеграция на уязвими групи чрез образователни и социални дейности и дейности в сферата на здравеопазването“

Мярката предвижда дейности за интеграция на изолирани групи от ромското население в социалната сфера, както и в сферата на здравеопазването:

- Развиване на здравното медиаторство и осигуряване на посредничество между здравни и социални работници и ромската общност;
- Повишаване на здравните знания и осигуряване на достъп до здравна информация и обслужване, вкл. чрез провеждане на кампании, беседи и обучителни мероприятия на здравна тематика;
- Създаване на майчини центрове в населените места в концентрация на ромско население;
- Повишаване на ефективността на системата за социално подпомагане чрез повишаване на квалификацията на социалните работници, вкл. и за работа в мултиетническа среда.

Дейностите следва да бъдат заложени в планове за действие за подкрепа на интеграционните политики.

Приоритет 3.1. „Опазване на околната среда и обновяване на техническите инфраструктури“

Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“

Въпреки, че ПИРО Ботевград констатира подобренията във водния сектор през последните години, все още са налице проблемни места както по отношение на водоснабдителната мрежа и загубите на вода, така и във връзка със събирането и отвеждането на отпадните води. Община Ботевград ще може да бъде бенефициент по проект за **реконструкция, рехабилитация и доизграждане на ВиК мрежи и съоръжения** по Програма „Околна среда“ 2021-2027, която определя като основен приоритет ВиК инфраструктурата в агломерациите с над 10 000 екв.ж. (по-специално за обособени ВиК територии). В програмата се планира да започнат инвестиции в консолидирани региони, вкл. София-област, където попада община Ботевград. В допълнение, **ВиК инфраструктурата в индустриалните зони** ще бъде предмет на

финансиране и по модела на ИТИ като част от цялостни концепции за реновиране на производствените територии, докато Планът за възстановяване и устойчивост ще изпълнява програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж.

Мярка 3.1.2. „Развитие и разширяване обхвата на системата за управление на отпадъците“

Дейностите по отношение на отпадъците включват:

- Довършване реализацията на мащабния проект за **изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци**;
- Разширяване капацитета на депото за отпадъци;
- Изготвяне на актуален **морфологичен анализ** на отпадъците в общината;
- Осигуряването на допълнителни съдове за **системата за разделно събиране на битови отпадъци, вкл. биоразградими** (градински, хранителни и други);
- Провеждане на **информационни кампании** сред обществеността и въвеждане на **система за контрол на количествата генерирани отпадъци**.

Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“

Повече от половината от територията на община Ботевград е заета от горите на Стара планина и Предбалкана, което определя и приоритетната позиция на горския сектор. Планираните сечи и залесявания, както и противопожарната инфраструктура, за опазване на горските ресурси могат да се финансират чрез отредените подмерки на ПРСР. Предвидените примерни мероприятия за управление на горите обхващат:

- **Планирани сечи** за премахване на увредени дървета, спиране разпространението на вредители, подобряване на видовото разнообразие и др.;
- Възобновяване и **планирано залесяване** с подходящи видове;
- **Изграждане на противопожарната инфраструктура**, вкл. бариерни и лесокултурни прегради; минерализовани ивици; предупредителни табели и плакати; санитарни мероприятия край пътища; устройство на места за паркиране и палене на огън; водоизточници за противопожарни нужди и др.

Територията на общината е изключително богата и на различни видове защитени територии и защитени зони по Натура 2000. В тази посока са приложими дейности за проучване на биоразнообразието, за опазването на видовото разнообразие и хабитатите, вкл. **изготвяне на планове за действие** с предмет защитени видове, последвани от **мерки за подобряване състоянието на хабитатите**. Програма „Околна среда“ 2021-2027 ще подкрепя подобни инициативи. Възможност ще бъде и моделът на интегрираните териториални инвестиции за разработването на общи концепции за развитие на мрежата от защитени зони по Натура 2000 от страна на група общини.

Другият тип дейности за обектите на природното наследство е развитието им като туристически атракции в пълно съответствие с режимите по тяхното опазване. Примерни дейности са **подобряването на пешеходната и велосипедната достъпност**,

трасиране и маркиране на **екопътеки**, монтиране на подходящи дървени **информационни табели, беседки, пейки, кошчета и др.** Тези дейности могат да бъдат интегрирани с мерките за културното наследство и туристическата инфраструктура като част от общи концепции за развитие на туристически продукти.

Мярка 3.1.4. „Дейности за управление на природни рискове“

Мярката обхваща нужните превантивни и възстановителни дейности, свързани с управлението на природните рискове и недопускане на негативни въздействия върху здравето на хората, опазването на природните ресурси и стопанското развитие. Сред примерните дейности се присъединяват:

- **Мероприятия за предотвратяване на наводнения;**
- **Намаляване или недопускане на отрицателните въздействия върху повърхностните и подземните водни тела;**
- **Корекция, укрепване и почистване на речните корита и зоните на водосбор;**
- **Поддържане на язовири;**
- **Укрепване на свлачища.**

Приоритет 3.2. „Подобряване на транспортната свързаност и обновяване на населените места“

Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“

Мярката включва два компонента:

- **реконструкция и рехабилитация на пътища извън населените места;**
- **реконструкция и рехабилитация уличната мрежа в урбанизираните територии.**

ИТСР на Югозападен район определя по-добрата транспортна свързаност като базово условие за развитие на икономиката, привличането на нови инвестиции, улесняване мобилността на населението и достъпа до услуги. По-специален акцент е поставен върху подобряването на връзките между малките населени места и градове, центрове на обществени услуги, точно както е Ботевград.

За уличните мрежи в населените места следва да се направи приоритизиране на база натовареност и състояние, а проектите да включват подмяна на **пътните и тротоарните настилки, изграждане на енергоспестяващо улично осветление.** Всички инвестиции в транспортна инфраструктура ще доведат до намаляване на запрашаването на въздуха и повишаване на неговото качество.

Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“

Благоустрояването на жизнената среда в населените места изисква дейности и проекти за обновяване на публични пространства като площади и пешеходни зони, вкл. **подмяна на настилки, поставяне на елементи на градското обзавеждане** като пейки, беседки, паметници и декоративни елементи, както и изграждане на **система за видеонаблюдение.** В обхвата на мярката попада и подходящото **развитие на зелената система** чрез залесителни мероприятия, паркоустройство на озеленените площи и улично озеленяване, които също като предходната мярка ще имат пряк принос към

повишаване качеството на въздуха в населените места.

Мярка 3.2.3. „Обновяване и енергийна ефективност на обществени сгради“

Община Ботевград се отличава с много голям брой реализирани проекти за обновяване сградния фонд на административни сгради, финансирани по Приоритетна ос 2 на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020. През следващите години остава да се обхванат и останалите сгради, вкл. тези които са разположени в населените места извън общинския център. Критерият за подбор следва да се основава на степента на значимост на сградата за обслужването на населението и бизнеса. При проектите за обществените сгради могат да се комбинират инвестиции **за ремонт на сградния фонд, повишаване на енергийната ефективност, подмяна на старото обзавеждане и оборудване, вкл. за улесняване на административните услуги и електронното управление.**

Мярка 3.2.4. „Обновяване на жилищните сгради и благоустрояване на прилежащите им пространства“

По подобие на предходната мярка, общинска администрация Ботевград съвместно със сдружения на собствениците в многофамилни жилищни сгради постигат високи резултати в привличането на средства за обновяване на жилищния фонд. Енергийната ефективност ще продължи да бъде приоритет и през новия програмен период както по Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027, така и във финансовата рамка на Плана за възстановяване и устойчивост. Примерните дейности са внедряване на **мерки за енергийна ефективност – подмяна на дограма; ремонт на покриви и външни фасади; подмяна на отоплителни инсталации; съпътстващи конструктивни подобрения и обновяване на общите части на сградите.** Допълваща дейност могат да бъдат ремонтите на **междублоковите пространства** с подходящо изпълнение на **благоустройствени дейности, озеленяване и осигуряване на условия за отдих на жителите.** По отношение обновяването на жилищните сгради могат да се изпълняват и дейности за подобряване състоянието и разширяване на общинския жилищен фонд.

Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“

Необходимо е изграждането на още **спортни и детски площадки,** които да са равномерно териториално разпределени в съответствие с броя на населението и възрастовата структура в отделните населени места, както и с нуждите на различни обслужващи обекти. **Спортните площадки** следва да са за различни типове спорт, докато **детските площадки** да са за различни възрастови групи съгласно съвременните стандарти за качество и безопасност. Повечето възможности за спорт и отдих ще допринесат за по-висок здравен статус на населението, и за по-привлекателна жизнена среда. Неразделна част от проектите по мярката са подходящото **благоустройство, градско и парково обзавеждане, както и изграждане на енергоспестяващо осветление.**

4. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД

4.1. ОБОСНОВКА НА ОПРЕДЕЛЕНИТЕ ЗОНИ

Зоните за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие) в ПИРО имат за цел да осигурят териториална концентрация на мерките, проектите и финансовите ресурси за развитието на общината в перспектива до 2027 г. Определените зони следва да допълват секторните цели и приоритети на ПИРО като по същество представляват териториални приоритети за развитие – определяне на териториите с най-голямо значение за развитието на общината. Зоните за интегриран подход предполагат териториална близост и интеграция между отделни проекти. По този начин между тях се създава допълняемост и синергичен ефект, който надхвърля добавената стойност от изпълнението на единичните проекти и създава комплексно обновяване на дадена територия.

Зоните за въздействие следва да осигурят ясен фокус на инвестициите, като са добре обособени и покриват отделни части на общината, вместо да са с голям обхват и да разделят цялата общинска територия. Необходимо е зоните да се позовават на определени сходни характеристики, вкл. общо функционално предназначение, специфични общи проблеми или потенциали. Съгласно Методическите указания за ПИРО, зоните за интегриран подход могат да бъдат два вида – 1. градски зони (обособени територии в рамките на строителните граници на града) или 2. други зони със специфични характеристики, като градски зони се определят само за градовете от 1-во, 2-ро и 3-то ниво. Административният център на община Ботевград е град от 4-то ниво на националната урбанистична йерархия, а в съседство и в близост на град Ботевград са разположени две от най-големите села, като трите населени места формират ясно обособена селищна концентрация. Поради тези фактори не е целесъобразно да се определят малки градски зони в рамките на града, а да се търсят по-обхватните връзки в селищната мрежа.

Природо-географските особености и развитието на транспортната и селищната мрежа определят **функционално-пространствената структура** на община Ботевград. Старопланинските и предбалканските ридове ограждат обширната Ботевградска котловина, в която са концентрирани по-големите населени места. Планинският и полупланинският релеф на Мургаш и Било планина от южната страна; на Голема и Ржана планина от запад; на Гола глава на североизток и Лакавица на изток определят ниска гъстота на транспортната мрежа в тези части, където са шестте най-малки села – с. Радотина, с. Краево, с. Липница, с. Рашково, с. Боженица и с. Елов дол. Тяхното общо население е едва 1029 души, които се равняват на 3,36%. В западната част на общината, по склоновете на Ржана планина са разположени Радотина, Рашково и Краево, които предлагат отлични условия за планински и приключенски туризъм. Радотина и Рашково са свързани с по-голямото село Литаково чрез третокласния път III-161. Краево е свързано с Радотина по общински път. В източната част и при рида Гола глава са разположени Боженица, Липница и Елов дол. Към 2020 година трите села са обитавани от само 287 човека. Същевременно село Боженица е едно от най-живописните местни села, разположено по поречието на река Бебреш. В землището на

селото се намира крепостта „Боженишки Урвич“, а в самото село са възрожденското килийно училище и църквата „Св. Параскева“. Село Липница също се отличава с архитектурен образец на възрожденското храмово строителство – църквата „Св. Димитър“ от 1864 г. И трите села са свързани посредством общински пътища. Шестте най-малки села обособяват „дъга“ в северната част на общината.

Южно от тази „дъга“ са разположени големите населени места, които съсредоточават близо 97% от общинското население. Северно и в непосредствена близост от оста на АМ „Хемус“ са разположени общинският център град Ботевград, както и селата Врачеш (1,3 км западно от Ботевград) и Трудовец (1,4 км източно от Ботевград). Врачеш се намира на първокласен път I-1, а през Трудовец преминава път I-3. Град Ботевград се явява кръстопът на двата първостепенни републикански пътя. Транспортната осигуреност на Ботевград и Трудовец се подсилва и от наличието на бързи и удобни връзки с АМ „Хемус“. Трите населени места с общо население от 25 061 души обособяват урбанистичен ареал, които има нужните характеристики да се обособи като отделна зона за въздействие. Освен това, източно от село Трудовец се намират село Разлив и Правец в съседната община, така че може да се говори за ареал, надхвърлящ административните граници и предполагаещ възможностите за **съвместни проекти между общините Ботевград и Правец**. ОУПО Ботевград отчита стратегическата локация на трите селища, като предвижда икономическите дейности в общината да се концентрират именно в обособения център за общественно-обслужващи функции и в обширните производствени зони на град Ботевград, както и в планираната за развитие производствена зона на Трудовец.

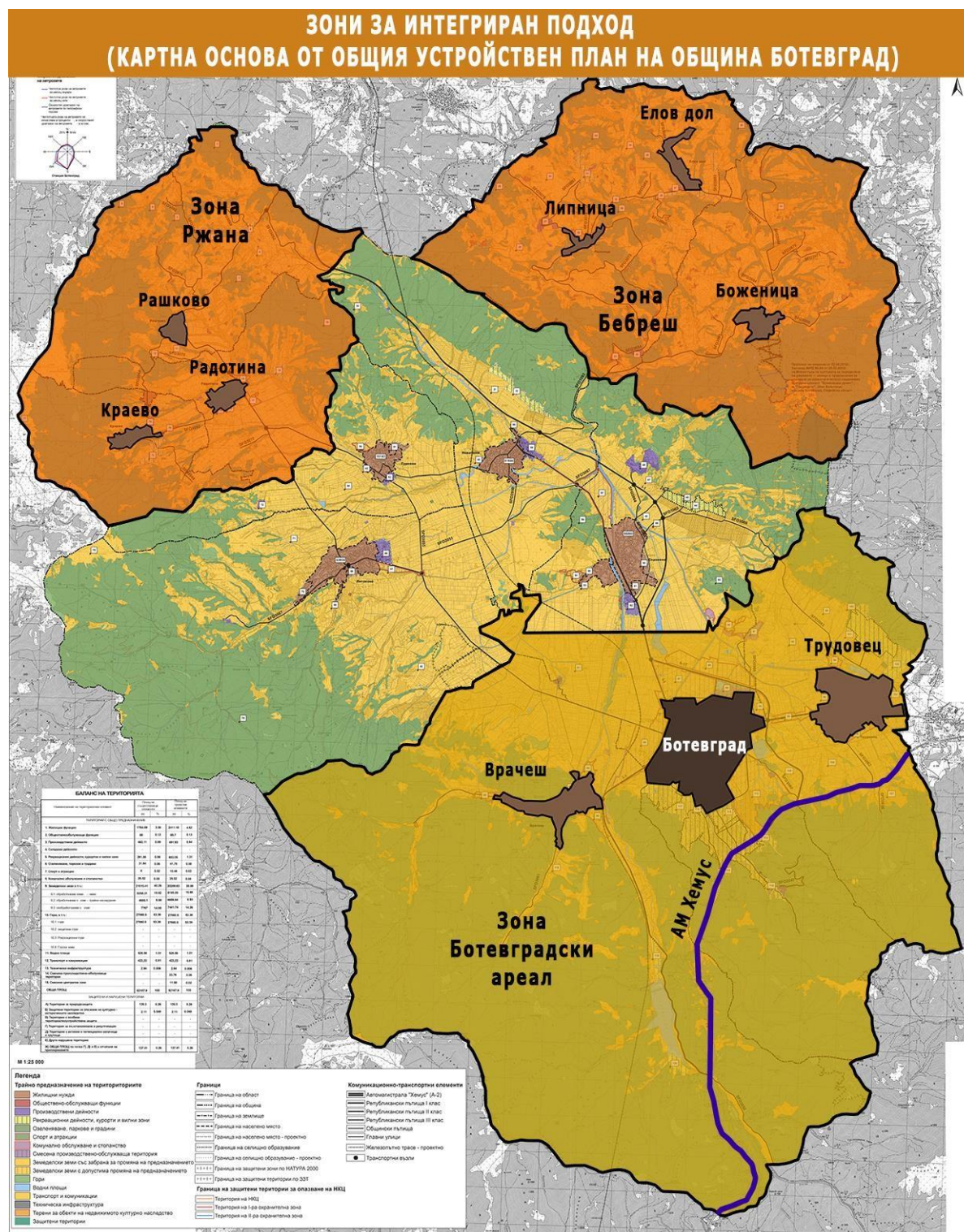
Северно от общинския център се намират останалите четири села – с. Литаково, с. Скравена, с. Новачене и с. Гурково с общо население от 4892 души или близо 16%. Скравена и Новачене се характеризират от добра транспортна свързаност, разположени на пътя I-1 между Ботевград и Мездра. Литаково е разположено на път III-161, докато Гурково се обслужва само от общински пътища.

На база изведените закономерности и характеристики са обособени следните зони за интегриран подход (зони за въздействие):

- **Зона „Ботевградски ареал“** обхваща град Ботевград със селата Врачеш и Трудовец;
- **Зона „Бебреш“** със землищата на селата Боженица, Липница и Елов дол;
- **Зона „Ржана“** със землищата на селата Рашково, Радотина и Краево.

Трите зони обхващат 9 населени места с общо 26 090 души или 85% от общото население. За по-голям териториален фокус при изпълнението на мерките на ПИРО, в съответствие с Методическите указания, е избрана **приоритетна зона за интегриран подход – зона „Ботевградски ареал“**. Избраната зона съсредоточава най-голям дял от местното население (25 061 души) и е с най-голямо обществено значение, тъй като там са разположени основна част от образователната и здравната инфраструктура, както и от производствения и туристическия потенциал на общината.

Определянето на зони за интегриран подход не ограничава възможностите за изпълнение на проекти извън тях, а само създава предпоставки за оптимален ефект от изпълнението на териториално интегрирани инвестиции. Мерките от Програмата за реализация на ПИРО ще бъдат насочени с предимство към тези зони, но ще бъдат приложими за цялата територия на общината и във всички населени места.

Фигура 26. Зони за интегриран подход

4.2. ОПИСАНИЕ НА ЗОНИТЕ ЗА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД

Трите зони за интегриран подход се различават според броя на обхванатите населени места, броя население, социални и икономически потенциали, проблеми и перспективи на развитието. Зона „Ботевградски ареал“ съсредоточава социално-икономическия потенциал на общината, подкрепен от предвижданията на ОУПО за нови производствено-складови терени и функции. Същевременно в зоната са разположени по-важните обслужващи обекти като МБАЛ Ботевград, професионалните гимназии, НЧ „Христо Ботев“, Арена „Ботевград“ и др. Другите две зони са със сходен характер, свързан преди всичко с техните природо-географски характеристики и възможности за развитие на туризъм. Макар с малък брой население (двете зони са общ брой на населението по-малко от 1000 души), тези зони са ясно обособени около природни забележителности като Ржана планина и поречието на река Бебреш/защитена зона „Бебреш“/рида Гола глава. Така организирани тези две зони подкрепят и изпълнението на туристическата стратегия на община Ботевград.

Таблица 25. Описание на зоните за интегриран подход в община Ботевград

Зона	Характеристики	Приоритетни мерки от ПИРО Ботевград
Зона „Ботевградски ареал“	Зоната обхваща землищата на трите най-големи населени места – общинският център Ботевград, Врачеш и Скравена. Общият им демографски ресурс надхвърля 25 000 души или над 80% от общото население. Това отразява не само големината на Ботевград, но и на двете села Врачеш и Трудовец с население съответно от 3 137 и 2 912, като Врачеш е едно от 25-те най-големи села в България. В тази зона попада и отсечката на АМ „Хемус“, преминаваща през общината. Транспортните предимства се допълват от преминаването на първокласните републикански пътища I-1 и I-3, който правят от град Ботевград транспортен възел. Самите населени места са разположени в южната част на Ботевградската котловина, което позволява тяхното разширение и развитие на нови жилищни, обслужващи и производствени зони. Тези устройствени възможности са идентифицирани в ОУПО Ботевград. Планът обособява обширни индустриално-складови зони в град Ботевград и село Трудовец, които се отличават с най-бързите и удобни връзки с АМ „Хемус“. С тези зони е свързан най-големият потенциал на общината за икономически растеж и осигуряване на заетост. Зоната е приоритетна за развитие не само защото е свързана с икономиката, но и защото в нея са съсредоточени всички публични	Мярка 1.1.1. „Обновяване и разширяване на индустриални и складови зони с осигурена транспортна свързаност и техническа изграденост“ Мярка 1.1.2. „Повишаване на ресурсната и енергийната ефективност в преработващата промишленост“ Мярка 1.1.3. „Развитие на научно-изследователската и развойна дейност и внедряване на иновации в преработващата промишленост“ Мярка 1.2.1. „Модернизация на земеделските стопанства и техните материални активи“ Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“ Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“ Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“ Мярка 1.2.5. „Интегрирани дейности за повишаване на икономическата активност и заетостта“ Мярка 1.2.6. „Привличане на кадри в местната икономика и обществените услуги“

Зона	Характеристики	Приоритетни мерки от ПИРО Ботевград
	услуги с общинско и надобщинско значение. Град Ботевград е здравен център с многопрофилна болница, два медицински центъра, както и образователен с висши училища, професионални и общообразователни гимназии. Градът се отличава и с много добре изградена културна и спортна инфраструктура и потенциали за културен и спортен туризъм. Всичко това определя градът като обслужващ център с надобщинско значение – ИТСР на Югозападен район определя ролята му за общините Правец и Етрополе. Селата Врачеш и Трудовец разполагат с по една детска градина и по едно основно училище, чието обновление и подсигуряване с кадри следва да бъде приоритет за да не се изгубва тяхната роля на балансиращи центрове в рамките на общината. Зона „Ботевградски ареал“ се отличава с обширни земища, в които попадат части от Западна Стара планина и язовир „Бебреш“ – допълващи възможностите за разнообразен туризъм. Нейна отличителна характеристика е и близостта до село Разлив и град Правец, като петте населени места формират урбанизационна ос, подходяща за координирано развитие на икономически дейности.	Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“ Мярка 2.1.2. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на образователната инфраструктура“ Мярка 2.1.3. „Развитие на професионалното образование и дуалното обучение“ Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“ Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“ Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“ Мярка 3.2.3. „Обновяване и енергийна ефективност на обществени сгради“ Мярка 3.2.4. „Обновяване на жилищните сгради и благоустрояване на прилежащите им пространства“ Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“
Зона „Бебреш“	Зоната обхваща землищата на Боженица, Липница и Елов дол. И трите села са с малък брой население, като Елов дол е с едва 34 души към края на 2020 г. Общото население е от 287 души. Тези демографски характеристики показват, че бъдещото развитие и съхраняване на трите села може да бъде свързано с развитието на разнообразни туристически дейности, организирани около селския туризъм, чистата природа и спокойната жизнена среда в селата. Макар и малко, село Боженица е едно от най-важните населени места в общината в исторически план. В неговото землище е разположена средновековната крепост „Боженишки Урвич“, която е най-значимият археологически обект в общината. В строителните граници на самото село е запазена сградата, наследник на най-старото килийно училище, както и възрожденската църква „Света Петка“, срещат се и други сгради с архитектурно-историческа стойност. Потенциалите за културен туризъм се допълват от дадености за развитие на природен,	Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“ Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“ Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“ Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“ Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“ Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“ Мярка 3.1.4. „Дейности за управление на природни рискове“ Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“

Зона	Характеристики	Приоритетни мерки от ПИРО Ботевград
	екологичен и приключенски туризъм с колоездене и скално катерене в околностите на трите села. Най-важната природна забележителност е каньонът на река „Бебреш“, около който е оформена защитената зона „Бебреш“ с богато биоразнообразие.	
Зона „Ржана“	Зоната обхваща землищата на селата Рашково, Радотина и Краево и има сходни характеристики с предходната зона, като се отличава с малко по-голям брой на населението – 425 д. през 2020 г. В тази зона, заради живописната Ржана планина, отново има отлични предпоставки за развитие на планински, пешеходен, природен и приключенски туризъм. Съхранените красиви църкви и сгради от различни периоди, особено в село Рашково, са предпоставка за селския туризъм в села със съхранени бит и чиста природна среда. Използването на тези потенциали изисква подобряване на транспортната достъпност, косервация и реставрация на старинни сгради със значима архитектура и обособяването на подходящи места за хранене и настаняване.	Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“ Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“ Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“ Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“ Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“ Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“ Мярка 3.1.4. „Дейности за управление на природни рискове“ Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“

5. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО БОТЕВГРАД

5.1. ОПИСАНИЕ НА ПРИЛАГАНИЯ ИНТЕГРИРАН ПОДХОД

Програмата за реализация на ПИРО Ботевград има за цел да сведе стратегическата рамка за развитие на общината до набор от конкретни операции – мерки, дейности и проекти с финансови ресурси и срокове за изпълнение. Както беше посочено, свързващото звено между стратегията и Програмата за реализация са мерките. Те са дефинирани в обхвата на всеки един от приоритетите като начин за превръщане на проблемите, потенциалите и предизвикателствата от анализа на ПИРО в специфични решения. Всяка мярка е подробно представена в стратегическата част, докато тук придобива оперативен характер чрез залагането на конкретни финансови, времеви и организационни параметри.

Цялостният подход за избор на стратегическа ориентация се позовава на интегрирания подход. Той е застъпен при формулирането на целите и приоритетите, така че да се постигне необходимата допълняемост между отделните сектори в общинското развитие. Целта на интегрирания подход е с минимални финансови и организационни ресурси да се постигнат максимални резултати за развитие на различните сектори:

- **Икономическо развитие**, вкл. използване на конкурентното разположение по важни автомобилни пътища; привличане на инвестиции в обновени индустриални зони за развитие на приоритетната преработваща промишленост; допълваща роля на земеделието и разнообразен туризъм;
- **Социално развитие**, вкл. развитие на здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата; затвърждаване ролята на общината като център с надобщински функции; повишаване на икономическата активност;
- **Екологично развитие**, вкл. подобряване качеството на водоснабдяването; подобряване събирането, отвеждането и третирането на отпадните води; оптимизация на системата за управление на отпадъците; подобряване на зелената система;
- **Териториално и инфраструктурно развитие**, вкл. обновяване на транспортна и техническа инфраструктура, в т.ч. обновяване на ВиК инфраструктурата; обновяване на жизнената среда в населените места.

Интегрираният подход не означава всички тематични направления да се включат като приоритети в ПИРО, а конкретните мерки и проекти да се подберат по такъв начин, че да създават синергичен ефект – съвместно действие. Програмата за реализация на ПИРО Ботевград предвижда интеграция между различни мерки в редица направления, които са подробно представени в Приложение №1 към Програмата за реализация.

Към интегрирания подход се присъединяват перспективите за реализация на пакети от проекти по модела на **интегрираните териториални инвестиции** през периода 2021-2027. ИТИ с финансиране по Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите“ и допълващо финансиране от други програми ще бъдат ключов източник на ресурси за развитието на община Ботевград през новия програмен период. Промяната на дефиницията за селски и градски общини поставя Ботевград в категорията на

градските общини, които ще инициират концепции за ИТИ в партньорство с бизнеса, научни организации и други общини в региона. **Перспективни за община Ботевград са ИТИ за:** развитие на икономиката чрез модерни индустриални и логистични зони, както и осигуряване на квалифицирани кадри в партньорство с образованието; подобряване на обществените услуги с надобщинско значение; развитие на (регионални) туристически продукти; обновяване на град Ботевград за утвърждаване ролята му като център от 4-то ниво със значение за съседни общини и др. Целта на ИТИ е да допринасят за развитието на обособени територии в рамките на шестте района за планиране, като ще се насърчава междуобщинското сътрудничество, вкл. кооперирането между градски и селски общини. **Подходящи партньори на община Ботевград** могат да бъдат съседните Правец и Етрополе, попадащи в неговия обслужващ ареал, но и други съседни общини като Мездра, Своге и др.

Индикативните финансови ресурси от Програмата за реализация отчитат финансовите резултати на община Ботевград през предходния програмен период, обобщени в отчетите за капиталовите програми в периода 2014-2020 г. Отчетени са обемите и темповете за привличане на средства от страна на общинската администрация, както общо, така и по отделните сектори на развитието. Отчетени са предварителните планове с проектни идеи на общинска администрация. Същевременно са съобразени и допълнителните възможности за финансиране на инфраструктурни и „меки“ мерки, които предопределят завишаване на финансовата прогноза за ПИРО Ботевград. Обобщено, основните възможности за финансиране на Програмата за реализация са:

- Целеви субсидии от централния бюджет за различни ремонтни дейности;
- Собствени средства на общината;
- Средства от Европейския фонд за регионално развитие, както и специално заделени за интегрирани териториални инвестиции;
- Средства от Европейския социален фонд (ЕСФ) за изпълнение на „меки“ мерки в подкрепа развитието на човешките ресурси и образованието;
- Средства от националния План за възстановяване и устойчивост, част от общеевропейския механизъм за реакция срещу последиците от пандемия COVID-19, който ще донесе допълнителни средства от ЕСИФ.

Съгласно Методическите указания, **Програмата за реализация** включва три отделни приложения. **Приложение №1** представя индикативните финансови стойности на мерките за развитие на общината, докато **приложение №1А** дефинира конкретни проекти за реализация с най-голяма степен на готовност/важност. Стойностите на мерките от Приложение №1 включват и бюджетите на проектите от Приложение №1А. **Приложение №2** обобщава всички необходими средства за изпълнение на ПИРО Ботевград до 2027 по приоритети и източници на финансиране. Приложение №1 остойносттава **типовете интервенции** и така определя **инвестиционната рамка**, в която ще се подготвят и реализират всички **конкретни проекти** в общината, вкл. по Приложение №1А, което може да се допълва и конкретизира на годишна основа в съответствие с дейностите за наблюдение и оценка на ПИРО.

5.2. ПРИЛОЖЕНИЕ №1 – ОПИСАНИЕ НА ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ В ПРОГРАМАТА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Приоритет 1.1. „Подобряване на условията за развитие на водещата преработваща промишленост и на логистиката“			12 800,00									
Мярка 1.1.1. „Обновяване и разширяване на индустриални и складови зони с осигурена транспортна свързаност и техническа изграденост“	Синергичен ефект с Мярка 1.1.2. и Мярка 1.1.3. за постигане на икономически растеж и осигуряване на по-добри възможности за инвестиции и заетост	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	5 800,00									Община Ботевград
Дейност 1.1.1.1. Устройствено планиране и урегулиране на терени за икономически дейности			50,00	Общински бюджет								
Дейност 1.1.1.2. Изграждане на довеждаща инфраструктура, вкл. улична мрежа, паркинги, озеленени площи за публичен достъп, ВиК и др			5 750,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 1.1.2. „Повишаване на ресурсната и енергийната ефективност в преработващата промишленост“	Синергичен ефект с Мярка 1.1.1. и Мярка 1.1.3. за постигане на икономически растеж и осигуряване на по-добри възможности за инвестиции и заетост	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	4 750,00									МСП
Дейност 1.1.2.1. Изпълнение на мерки за енергийна ефективност в МСП			2 500,00	План за възстановяване и устойчивост								
Дейност 1.1.2.2. Модернизиране на производствените процеси за преход към „кръгова икономика“			2 250,00	Интегрирани териториални инвестиции ПКИП 2021-2027								
Мярка 1.1.3. „Развитие на научно-изследователската и развойна дейност и внедряване на иновации в преработващата промишленост“	Синергичен ефект с Мярка 1.1.1. и Мярка 1.1.2. за постигане на икономически растеж и осигуряване на по-добри възможности за инвестиции и заетост	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	2 250,00									МСП
Дейност 1.1.3.1. Разработване и внедряване на иновации в предприятията, дигитализация на работни процеси, въвеждане на иновативни организационни и технологични модели			2 250,00	ПКИП 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Приоритет 1.2. „Подкрепа за балансирана местна икономика и развитие на работната сила“			15 700,00									
Мярка 1.2.1. „Модернизация на земяделските стопанства и техните материални активи“		Цялата територия на общината	2 500,00									Земеделски производители
Дейност 1.2.1.1. Модернизация и механизация; подобряване на енергийната ефективност; производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за нуждите на стопанствата			500,00	ПРСР 2021- 2027								Земеделски производители
Дейност 1.2.1.2. Засаждане или презасаждане на трайни насаждения			250,00	ПРСР 2021- 2027								Земеделски производители
Дейност 1.2.1.3. Подкрепа за стартиране на млади земеделски стопани			250,00	ПРСР 2021- 2027								Земеделски производители
Дейност 1.2.1.4. Реконструкция на съоръжения и оборудване, включително кладенци и съоръжения за съхранение на вода за напояване			500,00	ПРСР 2021- 2027								Земеделски производители
Дейност 1.2.1.5. Възстановяване и реконструкция на напоителни канали и полета, водохващания, язовири и отводнителни съоръжения			1 000,00	ПРСР 2021- 2027								Напоителни системи ЕАД Сдружения за напояване

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“	Комбинирано действие с мерките за развитие на туризма и местни туристически продукти (Мярка 1.2.3 и 1.2.4) и мярката за обновяване на културната инфраструктура 2.1.5	Приоритетно в зони „Ботевградски ареал“ и „Бебреш“	2 850,00									Община Ботевград
Дейност 1.2.2.1. Актуализация на списъка с културни ценности			250,00	Общински бюджет								
Дейност 1.2.2.2. Консервационно-реставрационни дейности			1 500,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								
Дейност 1.2.2.3. Ремонти на храмове в общината			1 100,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“	Синергичен ефект с мерките за развитие на туризма и местни туристически продукти (Мярка 1.2.2 и 1.2.4)	Приоритетно в зони „Ботевградски ареал“, „Бебреш“ и „Ржана“	6 500,00									Община Ботевград МСП
Дейност 1.2.3.1. Изграждане на екотуристическа инфраструктура			500,00	Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.3.2. Устройство и маркиране на туристически пътеки и изграждане на дребномащабна инфраструктура около атракциите като озеленени площи и паркинги			500,00	Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.3.3. Приходогенериращи обекти като заведения за хранене и места за настаняване			5 500,00	Интегрирани териториални инвестиции Частни инвестиции								
Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“	Синергичен ефект с мерките за развитие на туризма и местни туристически продукти (Мярка 1.2.2 и 1.2.3)	Приоритетно в зони „Ботевградски ареал“, „Бебреш“ и „Ржана“	1 100,00									Община Ботевград
Дейност 1.2.4.1. Създаване на туристическите продукти, вкл. туристически и пазарни проучвания, маркетингови стратегии, рекламни			100,00	Интегрирани териториални инвестиции								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
кампании												
Дейност 1.2.4.2. Разработване и разпространение на рекламно-информационни материали и участие в национални и международни туристически борси			500,00	Интегрирани териториални инвестиции Общински бюджет								
Дейност 1.2.4.3. Провеждането на тематични исторически фестивали и празници и др. събития			500,00	Общински бюджет								
Мярка 1.2.5. „Интегрирани дейности за повишаване на икономическата активност и заетостта“	Синергичен ефект с мерките за развитие на икономиката	Цялата територия на общината	1 600,00									Община Ботевград Агенция по заетостта
Дейност 1.2.5.1. Чиразуване и стажуване за безработни младежи			450,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.5.2. Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица			350,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.5.3. Обучения за придобиване на ключови умения и компетентности			350,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 1.2.5.4. Осигуряване на стимули за работодателите да разкриват работни места за младежи и безработни			450,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Мярка 1.2.6. „Привличане на кадри в местната икономика и обществените услуги“	Синергичен ефект с мерките за развитие на икономиката	Цялата територия на общината	1 150,00									Община Ботевград
Дейност 1.2.6.1. Осигуряване стимули за завръщане от чужбина и започване на работа			350,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.6.2. Подкрепа за развитие на предприемаческа дейност за завръщане на българи в малките населени места			450,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 1.2.6.3. Осигуряване на трудова мобилност, включително транспорт за живеещи в други населени места			350,00	ПРЧР 2021-2027 Интегрирани териториални инвестиции								
Приоритет 2.1. „Модернизиране на здравната, образователната и социалната инфраструктура и оптимизиране на общественото обслужване“			23 050,00									

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“	Синергичен ефект с поредица от мерки, както в подкрепа на предоставянето на обществени услуги, така и по отношение на енергийната ефективност	Цялата територия на общината	4 250,00									Община Ботевград
Дейност 2.1.1.1. Обновяване и модернизация на материално-техническата база, вкл. повишена енергийна ефективност; доставка на ново обзавеждане и медицинска апаратура			3 500,00	Интегрирани териториални инвестиции План за възстановяване и устойчивост								
Дейност 2.1.1.2. Изграждането и оборудването на групови и индивидуални практики			750,00	Общински бюджет Централен бюджет								
Мярка 2.1.2. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на образователната инфраструктура“	Синергичен ефект с поредица от мерки, както в подкрепа на предоставянето на обществени услуги, така и по отношение на енергийната ефективност	Цялата територия на общината	8 000,00									Община Ботевград
Дейност 2.1.2.1. Обновяване на основните корпуси; осъвременяване на обзавеждането и оборудването			5 500,00	Общински бюджет Централен								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
				бюджет								
Дейност 2.1.2.2. Обновяване на прилежащите дворни пространства и съоръжения, вкл. изграждане на спортни площадки и физкултурни салони			2 500,00	Общински бюджет Централен бюджет								
Мярка 2.1.3. Развитие на професионалното образование и дуалното обучение	Синергичен ефект с мерките за развитие на икономиката във връзка с осигуряването на квалифицирани кадри за местния бизнес и пазар на труда	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	1 150,00									Община Ботевград Образователни институции
Дейност 2.1.3.1. Квалификация на педагогическите специалисти и учителите			350,00	ПО 2021-2027								
Дейност 2.1.3.2. Изграждане на дигитални платформи за осъществяване на връзка между пазара на труда и образованието			350,00	ПО 2021-2028								
Дейност 2.1.3.3. Дуално обучение на учениците и студентите от ТПП „Стамен Панчев“, ПГТМ „Христо Ботев“, Международното висше бизнес училище и Колежът по енергетика и електроника към Технически университет – София			450,00	Интегрирани териториални инвестиции								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 2.1.4. „Продължаваща деинституционализация и развитие на социални услуги в общността“	Синергичен ефект с поредица от мерки, както в подкрепа на предоставянето на обществени услуги, така и по отношение на енергийната ефективност	Цялата територия на общината	5 500,00									Община Ботевград
Дейност 2.1.4.1. Изграждане на нови обекти в подкрепа на деинституционализацията			1 000,00	План за възстановяване и устойчивост								
Дейност 2.1.4.2. Подобряването на материалната база на съществуващите услуги			1 000,00	Общински бюджет								
Дейност 2.1.4.3. „Меки“ мерки за предоставяне на интегрирани здравно- социални услуги			3 500,00	ПРЧР 2021- 2027								
Мярка 2.1.5. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на културната инфраструктура“	Синергичен ефект с мярка 1.2.2 за опазване на културното наследство, както и с поредица от мерки в подкрепа на предоставянето на обществени услуги и на енергийната ефективност	Цялата територия на общината	2 000,00									Община Ботевград

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 2.1.5.1. Реконструкция, ремонт и закупуване на оборудване и обзавеждане на читалищата и читалищните библиотеки			1 000,00	Общински бюджет Централен бюджет								
Дейност 2.1.5.2. Реконструкция, ремонт и закупуване на оборудване и обзавеждане на други културни сгради и пространства			500,00	Общински бюджет Централен бюджет								
Дейност 2.1.5.3. Културни дейности и инициативи			500,00	Общински бюджет Централен бюджет								
Мярка 2.1.6. „Електронно управление и дигитализация в общинска администрация Ботевград“	Хоризонтална мярка в подкрепа на гражданите и бизнеса в общината	Цялата територия на общината	1 600,00									Община Ботевград
Дейност 2.1.6.1. Развитие на електронните услуги и дигитализация на регистрите			1 300,00	Програма за техническа помощ 2021-2027 Общински бюджет Централен бюджет								

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 2.1.6.2. Повишаване на административния капацитет в общинска администрация			300,00	Програма за техническа помощ 2021-2027 Общински бюджет Централен бюджет								
Мярка 2.1.7. „Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование и повишаване качеството на образование на уязвими и маргинализирани групи “	Синергичен ефект с мерките в социалната сфера	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	100,00	Програми с европейско финансиране Централен бюджет								Община Ботевград, НПО, образователни институции
Мярка 2.1.8. „Интеграция на уязвими групи чрез образователни и социални дейности и дейности в сферата на здравеопазването“	Синергичен ефект с мерките в социалната сфера	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	450,00	Програми с европейско финансиране Централен бюджет								Община Ботевград, НПО
Приоритет 3.1. „Опазване на околната среда и обновяване на техническите инфраструктури“			22 330,00									

Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“	Комбинирано действие с поредица от мерки (в областта на транспортната инфраструктура; енергийната ефективност; управлението на отпадъците) за подобряване на екологичните характеристики	Цялата територия на общината	8 000,00											„ВиК“ София ЕООД Община Ботевград
---	--	------------------------------	----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 3.1.1.1. ВиК мрежи и инфраструктура за третиране на отпадни води – в агломерации над 10 000 е.ж.			4 500,00	ОПОС 2014-2020 Интегрирани териториални инвестиции – за индустриални зони Централен бюджет								
Дейност 3.1.1.2. ВиК мрежи и инфраструктура за третиране на отпадни води – в агломерации между 2000 е.ж. и 10 000 е.ж.			3 500,00	План за възстановяване и устойчивост Централен бюджет Общински бюджет								
Мярка 3.1.2. „Развитие и разширяване обхвата на системата за управление на отпадъците“	Комбинирано действие с поредица от мерки (в областта на транспортната инфраструктура; енергийната ефективност; управлението на отпадъците) за подобряване на екологичните характеристики	Цялата територия на общината	10 050,00									Община Ботевград

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 3.1.2.1. Доизграждане на инфраструктурата за управление на отпадъците			10 000,00									
Дейност 3.1.2.2. Изготвяне на морфологичен анализ на отпадъците			50,00	Общински бюджет								
Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“	Комбинирано действие с поредица от мерки (в областта на транспортната инфраструктура; енергийната ефективност; управлението на отпадъците) за подобряване на екологичните характеристики	Приоритетно в зони „Ботевградски ареал“, „Бебреш“ и „Ржана“	2 280,00	Централен бюджет								Община Ботевград
Дейност 3.1.3.1. Планирани сечи за премахване на увредени дървета, спиране разпространението на вредители, подобряване на видовото разнообразие и др.			140,00									
Дейност 3.1.3.2. Възобновяване и планирано залесяване с подходящи видове			140,00									
Дейност 3.1.3.3. Изграждане на противопожарната инфраструктура			750,00									

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 3.1.3.4. Изготвяне на планове за действие с предмет защитени видове, изпълнение на мерки за хабитатите			1 000,00									
Дейност 3.1.3.5. Развитие на обектите на природното наследство като туристически атракции, вкл. екопътеки, монтиране на подходящи дървени информационни табели, беседки, пейки, кошчета и др.			250,00									
Мярка 3.1.4. „Дейности за управление на природни рискове“	Комбинирано действие с поредица от мерки (в областта на транспортната инфраструктура; енергийната ефективност; управлението на отпадъците) за подобряване на екологичните характеристики	Цялата територия на общината	2 000,00	Централен бюджет								Община Ботевград
Приоритет 3.2. „Подобряване на транспортната свързаност и обновяване на населените места“			34 950,00									

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“	Синергичен ефект с мерките за развитие на икономиката	Цялата територия на общината	15 800,00									Община Ботевград Агенция Пътна инфраструктура
Дейност 3.2.1.1. Реконструкция и рехабилитация на републикански и общински пътища извън населените места, вкл. велоалеи			9 200,00	Централен бюджет Общински бюджет								
Дейност 3.2.1.2. Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа в урбанизираните територии, вкл. улично озеленяване, велосипедни алеи и модернизация на улично осветление			5 600,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								
Дейност 3.2.1.3. Изграждане на обществени паркинги и увеличаване на паркоместата в град Ботевград			1 000,00	Централен бюджет Общински бюджет								
Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“	Синергичен ефект с останалите мерки за подобряване на жизнената среда в общината	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	5 000,00									Община Ботевград

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
Дейност 3.2.2.1. Обновяване на публични пространства като площади и пешеходни зони			3 100,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								
Дейност 3.2.2.2. Развитие на зелената система чрез залесителни мероприятия, паркоустройство на озеленените площи и др.			1 900,00	Интегрирани териториални инвестиции Централен бюджет Общински бюджет								
Мярка 3.2.3. „Обновяване и енергийна ефективност на обществени сгради“	Комбинирано действие с поредица от мерки (в областта на транспортната инфраструктура; енергийната ефективност; управлението на отпадъците) за подобряване на екологичните характеристики	Цялата територия на общината	1 500,00	План за възстановяване и устойчивост Централен бюджет Общински бюджет								Община Ботевград
Мярка 3.2.4. „Обновяване на жилищните сгради и благоустройство на прилежащите им пространства“	Синергичен ефект с останалите мерки за подобряване на жизнената среда в	Приоритетно в Зона „Ботевградски ареал“	10 850,00									Община Ботевград

Мярка/ Дейност/ Проектна идея	Приложен интегриран подход по отношение на мерките	Зона за прилагане на интегриран подход	Индикатив ен бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Срок за изпълнение /година/							Структура
					1	2	3	4	5	6	7	
	общината											
Дейност 3.2.4.1. Изготвяне на обследвания за енергийна ефективност			100,00	Общински бюджет								
Дейност 3.2.4.2. Строително-монтажни работи, вкл. мерки за енергийна ефективност			8 000,00	План за възстановяване и устойчивост Интегрирани териториални инвестиции								
Дейност 3.2.4.3. Обновяване на междублокови пространства			2 750,00	Интегрирани териториални инвестиции								
Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“	Синергичен ефект с останалите мерки за подобряване на жизнената среда в общината	Цялата територия на общината	1 800,00	Централен бюджет Общински бюджет								Община Ботевград
Дейност 3.2.5.1. Изграждане на спортни съоръжения и площадки			1 500,00	Централен бюджет Общински бюджет								
Дейност 3.2.5.2. Изграждане на детски площадки за игра			300,00	Централен бюджет Общински бюджет								
Общо			108 830,00									

5.3. ПРИЛОЖЕНИЕ №1А – ИНДИКАТИВЕН СПИСЪК НА ВАЖНИ ПРОЕКТИ

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
Приоритет 1.2. „Подкрепа за балансирана местна икономика и развитие на работната сила“			
Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“			
Консервационно-реставрационни работи на стенописи и текущ ремонт на сградата на манастир „Св. Преображение Господне“, с. Скравена	Проектно предложение	24	200,00
Текущ ремонт на сградата на църква „Св. Св. Чудотворци Козма и Дамян“, с. Скравена	Проектно предложение	24	200,00
Консервационно-реставрационни работи на стенописи късноантична и средновековна църква „Св. Вмчк Георги“, с. Трудовец от 14-ти век	Проектно предложение	24	200,00
Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“			
Изграждане на тренировъчна зала, хотел и ресторант до Арена „Ботевград“	Технически проект	24	13 000,00
Изграждане на спортна зона и зона за отдих и рекреация с търговски обекти в общински имот - ромския стадион	Идеен проект	24	2 500,00
Приоритет 2.1. „Модернизиране на здравната, образователната и социалната инфраструктура и оптимизиране на общественото обслужване“			
Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“			
Внедряване на мерки за енергийна ефективност и основен ремонт на МБАЛ Ботевград - блокове 1, 2 и 3	В процес на реализация	24	3 500,00

Внедряване на мерки за енергийна ефективност и основен ремонт на МБАЛ Ботевград - блокове 4, 5 и 9	Инвестиционен проект	24	4 245,60
--	----------------------	----	----------

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
Мярка 2.1.2. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на образователната инфраструктура“			
Преустройство и пристройка на ДГ „Кокиче“, гр. Ботевград	В процес на реализация	7	570,90
Изграждане на нова сграда на ДГ „Здравец“, с. Литакново, общ. Ботевград	В процес на реализация	7	285,00
Изпълнение на пакет мерки за повишаване на енергийната ефективност за сградата на ОДЗ „Зора“, с. Новачене	Инвестиционен проект	24	285,00
Изграждане на нов корпус на ППМГ „Акад. проф. д-р Асен Златаров	Проектно предложение/ Идеен проект	24	5 342,70
Мярка 2.1.4. „Продължаваща деинституционализация и развитие на социални услуги в общността“			
Патронажна грижа в община Ботевград	В процес на реализация	12	403,71
Закупуване и монтаж на кухненско оборудване и обзавеждане за нуждите на „Домашен социален патронаж“ и „Обществена трапезария“ в община Ботевград	Проектно предложение	12	40,44
Предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства в община Ботевград	В процес на реализация	36	2 806,28
Топъл обяд в община Ботевград в условията на пандемията от COVID-19	В процес на реализация	12	107,51
Мярка 2.1.5. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на културната инфраструктура“			

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
Преустройство на помещения в сградата на Младежкия дом	Технически проект	24	2 753,35
Традиции в съвремието, представени от деца и младежи	Проектно предложение	24	343,53
Приоритет 3.1. „Опазване на околната среда и обновяване на техническите инфраструктури“			
Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“			
Реконструкция на водопроводната мрежа на град Ботевград - етап 2	Инвестиционен проект	36	2 950,00
подмяна на ВиК инфраструктура – в.з. „Зелин“	Инвестиционен проект	36	9 241
Реконструкция и доизграждане на ВиК инфраструктура в с. Врачеш, общ. Ботевград	Инвестиционен проект	36	7 386,61
Реконструкция и доизграждане на ВиК инфраструктура в с. Трудовец, общ. Ботевград	Инвестиционен проект	36	8 243,55
Подмяна на водоснабдителна система в.з. „Лозята“ в с. Трудовец	Идеен проект	36	750
Мярка 3.1.2. „Развитие и разширяване обхвата на системата за управление на отпадъците“			
Изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за нуждите на РСУО-Регион Ботевград	В процес на реализация	36	9 600,62
Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“			

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
„Околната среда - бъдеще и отговорност на всички“ с цел използване на общи природни ресурси чрез възстановяването и опазване на екосистемите в защитени природни зони	В процес на реализация	12	655,62
Приоритет 3.2. „Подобряване на транспортната свързаност и обновяване на населените места“			
Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“			
Реконструкция и рехабилитация на съществуващи общински пътища на територията на община Ботевград	В процес на реализация	36	6 968,11
Изграждане на велоалея Ботевград - Трудовец	Технически проект	36	1 000,00
Изграждане на велоалея Ботевград - Врачеш	Технически проект	36	1 000,00
Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици и тротоари, съоръжения и принадлежности към тях на територията на Община Ботевград	В процес на реализация	36	1 173,21
Подобряване на енергийната ефективност на системата за външно изкуствено осветление на пет населени места в Община Ботевград – в селата Трудовец, Врачеш, Скравена, Литаково и Новачене	Инвестиционен проект	18	997,79
Изграждане на паркинг до Арена „Ботевград“	Технически проект	36	1 500,00
Изграждане на инженерна инфраструктура в новообразувани квартали по плана на гр. Ботевград	Технически проект	36	5 880,67
Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“			
Благоустрояване на ЦГЧ Ботевград	Идеен проект/ Технически проект	36	9 661,31
Благоустрояване на общински терен в ж.к. „Саранск“ около ромския клуб	Идеен проект	24	100,00

Изграждане на нов гробищен парк	Идеен проект	24	300,00
Изграждане на пешеходна алея по Стара река	Идеен проект	24	1 000,00

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
Мярка 3.2.4. „Обновяване на жилищните сгради и благоустрояване на прилежащите им пространства“			
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 1	Проектно предложение	36	1 475,18
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 2	Проектно предложение	36	1 460,76
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 3	Проектно предложение	36	1 328,31
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 4	Проектно предложение	36	1 070,43
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 5	Проектно предложение	36	1 015,62
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 6	Проектно предложение	36	1 031,65
Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради на територията на град Ботевград - етап 7	Проектно предложение	36	1 157,03
Благоустрояване на междублокови пространства в ж.к. Васил Левски - „Стар изток“	Идеен проект	24	2 000,00
Благоустрояване на междублокови пространства в ж.к. Васил Левски – „Нов изток“	Идеен проект	24	5 000,00
Благоустрояване на междублокови пространства в ж.к. „Саранск“	Идеен проект	24	700,00

Приоритет/ Мярка/ Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лв.)
Благоустрояване на междублокови пространства между бул. „България“ и ул. „Гурко“ – основен ремонт на ул. „Гурко“, нова тротоарна настилка по бул. „България“ и благоустрояване в кв. 76 и 77	Идеен проект/ Технически проект	24	1 200,00
Благоустрояване на междублокови пространства на бул. „Цар Освободител“	Идеен проект	24	3 000,00
Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“			
Ремонт на трибуни на тренировъчно футболно игрище в УПИИ, кв. 146 по плана на гр. Ботевград	Проектно предложение	6	130,00
Ремонт на тенис кортове и волейболна площадка в спортно-тренировъчен комплекс „Ботевград“ в УПИ I, кв. 146 по плана на гр. Ботевград	Проектно предложение	6	320,00
Ремонт на трибуни на стадион „Христо Ботев“	Проектно предложение	6	132,00
Ремонт на открити басейни в гр. Ботевград	Проектно предложение	6	237,00
Общо			126 450,49

5.4. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Цел/ Приоритет	Общински бюджет	Общ дял	Централен бюджет	Общ дял	Фондове на ЕС	Общ дял	Частни инвестиции	Общ дял	Други (ФМ на ЕИП)	Общ дял	Общо
Цел 1	2 250,00	2,08%	1 450,00	1,34%	22 125,00	20,43%	2 675,00	2,47%	0,00	0,00%	28 500,00
Приоритет 1.1	300,00	0,28%	1450,00	1,34%	10 375,00	9,58%	675,00	0,62%	0,00	0,00%	12 800,00
Приоритет 1.2	1 950,00	1,80%	0,00	0,00%	11 750,00	10,85%	2 000,00	1,85%	0,00	0,00%	15 700,00
Цел 2	2 800,00	2,57%	3 800,00	3,49%	15 550,00	14,29%	0,00	0,00%	900,00	0,83%	23 050,00
Приоритет 2.1	2 800,00	2,57%	3800,00	3,49%	15 550,00	14,29%	0,00	0,00%	900,00	0,83%	23 050,00
Цел 3	5 600,00	5,17%	15 750,00	14,55%	34 930,00	32,26%	0,00	0,00%	1 000,00	0,92%	57 280,00
Приоритет 3.1	2 800,00	2,59%	5750,00	5,31%	13 780,00	12,73%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	22 330,00
Приоритет 3.2	2 800,00	2,59%	10000,00	9,24%	21 150,00	19,53%	0,00	0,00%	1 000,00	0,92%	34 950,00
За всички проекти	10 650,00	9,84%	20 950,00	19,35%	72 505,00	66,96%	2 675,00	2,47%	1 500,00	1,39%	108 830,00

5.5. ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Общинската програма за развитие на туризма представлява самостоятелен раздел към Програмата за реализация в съответствие с чл. 11 от **Закона за туризма**. Тъй като туристическият отрасъл е неделим от приоритетите за развитие на общината, специфичните мерки с туристически характер са представени и като част от стратегическата част на ПИРО, както и Приложение №1 и Приложение №1А. В този смисъл по-долу представените предложения за развитие на туризма представляват извадка и обобщение на предложения от останалите раздели на ПИРО.

Предвидените предложения за туристическия отрасъл са в пълно съответствие с чл. 11 от ЗТ, който дефинира основните мерки в подкрепа на отрасъла:

- Изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища до туристически обекти;
- Изграждане и функциониране на общински туристически информационни центрове и организация на информационното обслужване на туристите;
- Изграждане и поддържане на туристически обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината;
- Организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма;
- Провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината;
- Реклама на туристическия продукт на общината, включително участие на туристически борси и изложения;
- Взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район;
- Подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти.

Отразени са и основните насоки от **Стратегията за устойчиво развитие на туризма в община Ботевград 2019-2025 г.**

Мерки за развитие на туризма в ПИРО Ботевград, част от Приоритет 1.2. „Подкрепа за балансирана местна икономика и развитие на работната сила“:

- Мярка 1.2.2. „Опазване и развитие на местното културно наследство“ (Дейност 1.2.2.1. Актуализация на списъка с културни ценности; Дейност 1.2.2.2. Консервационно-реставрационни дейности и Дейност 1.2.2.3. Ремонти на храмове в общината);
- Мярка 1.2.3. „Изграждане на туристическата обслужваща инфраструктура“ (Дейност 1.2.3.1. Изграждане на екотуристически атракции; Дейност 1.2.3.2. Устройство и маркиране на туристически пътеки и изграждане на дребномащабна инфраструктура около атракциите като озеленени площи и

паркинги и Дейност 1.2.3.3. Приходогенериращи обекти като заведения за хранене и места за настаняване);

- Мярка 1.2.4. „Създаване и маркетинг на туристически продукти, вкл. регионални маршрути“ (Дейност 1.2.4.1. Създаване на туристическите продукти, вкл. туристически и пазарни проучвания, маркетингови стратегии, рекламни кампании; Дейност 1.2.4.2. Разработване и разпространение на рекламно-информационни материали и участие в национални и международни туристически борси и Дейност 1.2.4.3. Провеждането на тематични исторически фестивали и празници).

Съпътстващи мерки с принос към туризма:

- Мярка 2.1.5. „Обновяване на културната инфраструктура“;
- Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“;
- Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“;
- Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“;
- Мярка 3.2.5. „Реконструкция на съществуващите и изграждане на нови спортни съоръжения и детски площадки“.

Интегрираните териториални инвестиции по Приоритет 2 на програма „Развитие на регионите“ ще позволяват цялостни концепции от **взаимосвързани проекти** в подкрепа на туристическите продукти, като ще се дава предимство на регионални продукти с обхват от няколко общини. Например, община Ботевград може да бъде водещ партньор и да разработи общи концепции с общините Правец и Роман за съвместно развитие на защитена зона „Бибреш“; с община Етрополе за развитието на природната забележителност „Вековна букова гора“ в м. „Рудината“; с общините Етрополе, Правец и Своге за развитие на културно-туристически маршрути, обвързващи съхранените църкви и манастири от различни исторически периоди и архитектурни стилове и др. По този модел могат да се реализират както инфраструктурни проекти за обновяване и строителство, така и „меки“ мерки за подготовка на кадри, с **бенефициенти както общински администрации, така и частния сектор**. Един примерен пакет от проекти може да включва:

- Проекти за опазване и развитие на културното наследство;
- Проекти за опазване и развитие на природни ценности;
- Проекти за изграждане на дребномащабна обслужваща инфраструктура, вкл. посетителски центрове и туристически маршрути;
- Проекти за обучение и привличане на квалифицирани кадри и дуално образование;
- Благоустрояване на публични пространства с туристическо значение и около обекти на културното наследство и културната инфраструктура;
- Подготовка на общи маркетингови стратегии, посетителски пакети и рекламни кампании.
- Изграждане на транспортна свързаност и достъпност до атракциите.

5.6. ПРОГРАМА ЗА УСТОЙЧИВА ГРАДСКА МОБИЛНОСТ

Устойчивата градска мобилност е предмет на стратегическите предложения и е заложена на оперативно ниво като част от мерките и дейностите на Програмата за реализация на ПИРО Ботевград чрез конкретни предложения за подобряване качеството на транспортната инфраструктура и свързаността. Тук са заложени и допълнителни примерни дейности за изпълнение в допълнение на основните инфраструктурни проекти.

Приоритет 3.2. „Подобряване на транспортната свързаност и обновяване на населените места“

- Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“, в т.ч.:
- Дейност 3.2.1.1. Реконструкция и рехабилитация на републикански и общински пътища извън населените места, вкл. велоалеи;
- Дейност 3.2.1.2. Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа в урбанизираните територии, вкл. улично озеленяване, велосипедни алеи и модернизация на улично осветление;
- Дейност 3.2.1.3. Изграждане на обществени паркинги и увеличаване на паркоместата в град Ботевград.

Последователното изпълнение на мярката е подкрепено и с планирането на набор от конкретни **проектни идеи/проекти в реализация в рамките на срока на ПИРО Ботевград:**

- Реконструкция и рехабилитация на съществуващи общински пътища на територията на община Ботевград;
- Изграждане на велоалея Ботевград – Трудовец;
- Изграждане на велоалея Ботевград – Врачеш;
- Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици и тротоари, съоръжения и принадлежности към тях на територията на Община Ботевград;
- Подобряване на енергийната ефективност на системата за външно изкуствено осветление на пет населени места в Община Ботевград – в селата Трудовец, Врачеш, Скравена, Литакowo и Новачене;
- Изграждане на паркинг до Арена „Ботевград“.

Допълнителни примерни дейности за развитие на устойчива градска мобилност в Ботевград

- Осигуряване на системи за защита от шума;
- Изграждане/обновяване/реконструкция на улични мрежи и транспортна инфраструктура и съоръженията към нея (мостове, надлези и др. елементи на техническата инфраструктура);

- Инфраструктура за развитие на велосипеден транспорт – велосипедни алеи, паркинги за велосипеди, специализирани пътни знаци, сигнализация и др.;
- Изграждане/обновяване/реконструкция на пешеходни алеи и тротоари, пешеходни зони, транспортна инфраструктура, включително свързани дейности, като поставяне на пътни знаци, информационни табели, маркировка и др.;
- Изграждане/обновяване/реконструкция на зони за паркиране и други мерки по организация на паркирането в близост до ключови възли.

6. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

6.1. СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМАТИКА НА ИЗМЕНЕНИЯТА НА КЛИМАТА

Утвърдената дефиниция за климат е многогодишния режим на времето на дадено място, предопределено от неговите географски характеристики. Изменението на климата представлява установяването на ново равновесно състояние на климата, свързано с променени стойности на климатичните параметри. Според повечето теории, следствие на т. нар. „парников ефект“ се наблюдава постепенно увеличение на средногодишните температури на земята. Основен принос към парниковия ефект имат парниковите газове, чиито по-големи концентрации са зависими от човешката дейност. С това са свързани организацията на икономиката, начина на използване и обработване на земята, както и интензивната урбанизация на земеделски и горски територии. В резултат се оформят промени в повърхността на сушата, растителната покривка и състава на атмосферата.

6.2. НАЦИОНАЛНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Неразделна част от стратегическата рамка на регионалното планиране е и проблематиката по изменението на климата. Климатичните промени и последиците от природни бедствия и обособяването на рискови зони изискват подходящия набор от мерки за превенция и адаптация. Този факт се утвърждава и от специално разработената **Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 година**. Документът идентифицира и описва възможните рискове, свързани с изменението на климата и потенциалните негативни въздействия върху развитието на икономическите сектори. Дефинирани са цели и приоритети за адаптиране към климатичните промени, както и конкретно приложимите мерки и действия. Стратегията посочва, че България е разположена в регион с висока уязвимост спрямо климатичните промени, най-вече по отношение повишаването на температурата и интензивните валежи. В резултат се появяват екстремни засушавания и наводнения, които оказват крайно негативно въздействие върху социално-икономическото развитие. Други проявяващи се проблеми са горските пожари и свлачищата. Констатациите на Стратегията са за трайно влошаване на ситуацията по отношение на климата, вкл. постепенно увеличение на годишните температури, значително намаляване на дъждовете през летния сезон, увеличаване честотата на бедствените явления. Всичко това неминуемо ще сложи отпечатък върху природните ресурси, селското стопанство и горското стопанство, редом с ключови отрасли на българската икономика и изисква предвиждането на мерки за превенция. Дефинирани са следните стратегически цели пред България във връзка с климатичните политики:

1. Приобщаване и интегриране на адаптирането към изменението на климата;
2. Изграждане на институционален капацитет за адаптиране към изменението на климата;
3. Повишаване на осведомеността относно адаптирането към изменението на климата;

4. Изграждане на устойчивост към изменението на климата.

6.3. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА

Националното законодателство регламентира необходимите действия в тази специфична област чрез Закона за ограничаване изменението на климата (ЗОИК). Той постановява България да изпълнява задълженията си по отношение на Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (РКОНИК), Протокола от Киото и Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове. Чл. 2 от ЗОИК определя неговата основна цел: „...да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени“.

Законът посочва и най-важните хоризонтални мерки, които водят до намаляване емисиите на парникови газове:

- повишаване на енергийната ефективност;
- увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници за собствени нужди, както и за покриване на обществени разходи за вече съществуващи проекти за производство на електроенергия от възобновяеми енергийни източници;
- улавяне и оползотворяване на метан;
- залесяване, повторно залесяване и промени в земеползването; залесяването и повторното залесяване може да бъдат осъществявани само с местни видове, обитавали или обитаващи съответния регион или географски пояс, а използваните методи трябва да бъдат природосъобразни и да отчитат научните достижения в тази област и опита с адаптацията към климатичните промени на страните, подписали РКОНИК;
- разработване и внедряване на екологични технологии, които стимулират повишаването на енергийната ефективност и/или използването на енергия от възобновяеми източници;
- разработване и въвеждане на политика за ограничаване изменението на климата с цел изпълнение на задълженията по Протокола от Киото;
- образователни мерки, научни изследвания и мерки за подобряване на административния капацитет и управлението на дейностите по политиката по ограничаване изменението на климата;
- повишаване информираността на широката общественост по въпроси, свързани с изменението на климата;
- разработване и въвеждане на мерки за адаптация към изменението на климата.

6.4. ОБЩИ ХОРИЗОНТАЛНИ МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Представената екологична рамка поставя изискванията за целенасочено и последователно планиране и реализиране на мерки и дейности свързани с изменението на климата. Общите хоризонтални мерки са два основни вида:

- Мерки за ограничаване изменението на климата (предприемането на превантивни мерки, свързани с ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, допринасящо за парниковия ефект);
- Мерки за адаптация към изменението на климата (предприемането на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните социални и икономически последици, свързани с измененията на климата; преодоляване на възникналите щети; идентифициране на възможностите, появили се вследствие климатичните изменения).

Първият тип мерки са свързани с анализ и оценка на антропогенните фактори, които довеждат до увеличение на вредните емисии на парникови газове. Следват нужните корективни действия, които да неутрализират източниците на вредни емисии. Необходимо е да се осигурят ефективни начини, които да гарантират осъществяването на функциите, зависими от заменените енергийни източници.

Вторият тип мерки е насочен към вече възникналите изменения на климата. Мерките за адаптация включват и точно предвиждане на предстоящите негативни явления и процеси, застрашаващи производството и потреблението на обществата. Необходимо е да се заложат мерки, които не само реагират спрямо настоящата ситуация, но и предхождат появата на бъдещи щети. Мерките за адаптация следва да се разглеждат и като начин за разглеждане на климатичните изменения като възможност. Наложените проблеми и ограничения позволяват преразглеждането и преоткриването на по-слабо популярните и използвани потенциали, стимулиращи устойчиво развитие.

Предходните описания и представяне на законодателната рамка, позволяват синтезирането на някои основни хоризонтални мерки, които да ръководят политиките и да обосновават инициативите и проектите в областта на климатичните промени на община Ботевград в периода 2021-2027 г.:

- Въвеждане и поддържане на системи за мониторинг, контрол и оценка на качеството на компонентите на околната среда;
- Повишаване на публичната информираност и осъзнатост относно екологичната проблематика, в т. ч. и изменението на климата;
- Повишаване на административния капацитет на община Ботевград за изпълнение на екологична политика и реализиране на мерки и проекти в сферата.

Мерки за ограничаване изменението на климата:

- Повишаване на енергийната ефективност на жилищни, административни и производствени сгради;
- Повишаване използването на възобновяеми енергийни източници ;
- Развитие на „зелена икономика“ чрез внедряване на иновативни технологични и организационни подходи;
- Осигуряване на условия и насърчаване на пешеходното и велосипедното движение;
- Подобряване на системата за управление на отпадъците;
- Закриване и рекултивация на съществуващи сметища и терени със замърсявания. Ограничаване вредните емисии на метан;
- Оптимизиране начина на трайно ползване на земните ресурси;
- Ограничаване употребата на нитрати и пестициди в селското стопанство;
- Съхраняване на горския фонд и залесяване на незалесени територии.

Мерки за адаптация към изменението на климата:

- Ефективно използване на водните ресурси. Подобряване на водоснабдителната и канализационната мрежа;
- Разработване и прилагане на правила и нормативи за устройство и застрояване, съобразени с климатичните промени;
- Изграждане на съоръжения срещу наводнения. Поддържане и регулярно почистване на отводнителни канали и дерета;
- Изграждане на съоръжения за защита от горски пожари;
- Опазване на съществуващите и обособяване на нови екологични култури, които улесняват миграциите на животинските видове.

В допълнение, **конкретните мерки на ПИРО Ботевград** също имат принос към противодействието на изменението на климата и адаптацията към вече настъпилите промени. Към тях се присъединяват:

- Мярка 1.1.2. „Повишаване на ресурсната и енергийната ефективност в преработващата промишленост“;
- Мярка 1.2.1. „Модернизация на земеделските стопанства и техните материални активи“;

- Мярка 2.1.1. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на здравната инфраструктура“;
- Мярка 2.1.2. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на образователната инфраструктура“;
- Мярка 2.1.5. „Обновяване на сградния фонд, обзавеждането и оборудването на културната инфраструктура“;
- Мярка 3.1.1. „Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежите и съоръженията“;
- Мярка 3.1.2. „Развитие и разширяване обхвата на системата за управление на отпадъците“;
- Мярка 3.1.3. „Опазване и развитие на горските ресурси и природните богатства“;
- Мярка 3.1.4. „Дейности за управление на природни рискове“;
- Мярка 3.2.1. „Обновяване на транспортната инфраструктура“;
- Мярка 3.2.2. „Благоустрояване и озеленяване на обществените зони“;
- Мярка 3.2.3. „Обновяване и енергийна ефективност на обществени сгради“;
- Мярка 3.2.4. „Обновяване на жилищните сгради и благоустрояване на прилежащите им пространства“.

7. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

7.1. ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

7.1.1. Доклади и оценки за изпълнението на ПИРО

Законът за регионалното развитие дефинира като основни дейности по наблюдението и оценката на ПИРО своевременното изработване на следните инструменти:

- **Годишен доклад** за наблюдение на изпълнението на плана – разработването на докладът е отговорност на кмета на общината, който го представя пред общинския съвет, който от своя страна го одобрява;
- **Междинна оценка** – кметът на общината внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет резултатите от междинната оценка;
- **Последваща оценка** – кметът на общината внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет резултатите от последващата оценка.

Съдържание на Годишните доклади съгласно Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (чл. 72):

1. общите условия за изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината, в т. ч.:
 - а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
 - б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на плана за интегрирано развитие на общината през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
 - в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината;
 - г) мерките за постигане на необходимото съответствие на плана за интегрирано развитие на общината със секторните политики, планове и програми на територията на общината, включително мерките за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени;
 - д) мерките за прилагане принципа на партньорство;
 - е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;
4. изпълнението на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината с размера на усвоените средства за отчетния период и източниците на тяхното финансиране;

5. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината.

Съдържание на Междинната оценка съгласно Закона за регионалното развитие (чл. 33):

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на ПИРО.

Съдържание на Последващата оценка съгласно Закона за регионалното развитие (чл. 34):

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие

За единен стандарт в проследяването на реализацията на ПИРО при равностойно отчитане на проекти/приноси от различните сектори/дирекции на общината е **препоръчително утвърждаването на единни стандарти за отчитане на проекти и индикатори** от страна на отделните дирекции и отдели на общинска администрация. Тези стандарти следва да кореспондират със структурата на Програмата за реализация на ПИРО, вкл. нейната съставна финансова таблица.

7.1.2. Годишно планиране на изпълнението на ПИРО

В допълнение, за да се постигне още по-ефективен процес на изпълнение, наблюдение и оценка на ПИРО е препоръчително изготвянето на **годишни планове** за изпълнение на ПИРО в координация между отделните общински дирекции и отдели. Тези годишни планове следва да представляват кратък оперативен документ с дефиниране на конкретни проекти за изпълнение на годишна основа, произлизащи от Програмата за реализация на ПИРО и в съответствие с нейните мерки.

Примерното съдържание на годишния план може да бъде следното:

1. Общи данни за ПИРО Ботевград и годишния план;
2. Кратко описание на планираните проекти в рамките на календарната година, вкл. текущи проекти от предходната година;
3. Организация за изпълнение с разпределение на отговорностите;
4. График за изпълнение по месеци;
5. Приложение – извадка от Програмата за реализация на ПИРО (Актуализиран вариант на Приложение А1 с проектите с предимство и проектна готовност).

7.1.3. Актуализация на ПИРО

На база констатациите от Годишните доклади и Междинната оценка, при обоснована нужда от промяна в стратегическата част на ПИРО или неговите инструменти за изпълнение, кметът на общината може да организира актуализацията на ПИРО. Актуализираният ПИРО подлежи на обществено обсъждане и одобрение от страна на общинския съвет.

Подобна процедура може да засегне и единствено Програмата за реализация на плана, което по същество означава да се добавят нови конкретни проекти с 1. обществена значимост или 2. проектна готовност в съответствие с проведени публични обсъждания с равностойно представителство на различните заинтересовани страни и групи за обсъждане.

Предпоставки за актуализация на ПИРО съгласно Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (чл. 22):

1. при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
2. в резултат на промени в свързаното с него национално законодателство или в правото на ЕС;
3. при съществени промени в национални или секторни стратегии, концепции и програми, влияещи върху изпълнението на плана;
4. при приемане или изменение на бюджета на общината и утвърждаване на индикативните разчети за средствата от Европейския съюз се актуализира и програмата за реализиране на плана.

7.2. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Индикаторите за наблюдение и оценка са неразделна част от цялостната система за проследяване на изпълнението на ПИРО. Чрез тях се отчита степента на постигане на целите и темповете в изпълнението на приоритетите, което позволява обективна оценка относно ефективността и ефикасността на плана. Индикаторите са подбрани по такъв начин, че да съответстват на тематичния обхват на целите и набора от мерки на приоритетите. Всеки един индикатор има ясно количествено измерение, привързано към достъпен източник на информация с посочена базова и определена целева стойност, така че индикаторите да бъдат практически приложим инструмент. Наборът от индикатори следва да бъде отчитан на годишна основа като част от изготвянето на годишните доклади за ПИРО, както и в Междинната оценка по средата на програмния период.

При определянето на базисните стойности на индикаторите са използвани официалната статистика на НСИ, Агенцията по заетостта, както и данните от публични регистри на общинско и национално ниво. Подборът и остойностяването на индикаторите са базирани на анализа на ПИРО, като широкият набор от статистически данни е сведен до кратък набор от индикатори. Някои от индикаторите са с текущо отчитане на база актуалната статистическа информация, докато други се отчитат с натрупване на база отчетите за работа на отделните дирекции и отдели.

Съобразно Методическите указания за разработването и прилагане на ПИРО, индикаторите са два вида:

- Индикатори за продукт – този вид индикатори отразяват приоритетите на ПИРО и позволяват да се проследи доколко успешно се изпълняват дефинираните мерки и по какъв начин планът допринася за развитието на различните сектори и територии, вкл. икономика, обществени услуги, транспорт, техническа инфраструктура, жизнена среда и др. Този вид индикатори обобщава изпълнението на конкретни проекти и привлечените инвестиции, поради което за повечето от тази група базисната стойност е 0, а отчитането им е с натрупване;
- Индикатори за резултат – тези индикатори отразяват целите на плана и позволяват да се определи степента на тяхното изпълнение, както и общото въздействие на ПИРО за подобряването на социално-икономическата ситуация. В този случай се използват показатели от текущата статистика на НСИ и Агенцията по заетостта, базисната им стойност е към последната година с налични данни, а отчитането им през годините позволява да се проследи доколко постигнатите резултати се доближават или отклоняват от поставените цели.

Методиката, използвана при разработването на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО, е така наречената SMART. Наименованието ѝ произлиза от първите букви на критериите, на които трябва да отговарят индикаторите, на английски език, а именно:

- Specific (специфични) – съответстващи на целите и приоритетите;
- Measurable (измерими) – количествено измерими, така че да се позволява сравнение между текущите стойности през годините, между базовата и целевата стойност;
- Available/Achievable (постижими) – индикаторите позволяват да бъдат измервани в определени интервали от време, чрез данни от официални източници на информация;
- Relevant/Realistic (реалистични) – индикаторите са пряко свързани с целите и приоритетите на плана и в същото време са реалистични за постигане като стойности;
- Timely (съобразени с времето) – заложената стойност на индикатора трябва да бъде постигната в ограничен период от време, което е взето предвид при неговото дефиниране.

Процесът на разработването на системата от индикатори за настоящия ПИРО премина през два етапа:

- Преглед на Списък на общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез ЕСИФ за периода 2021-2027 г. съгласно Методическите указания за ПИРО и подбор на релевантните за община Ботевград;
- Преглед на анализа на ПИРО и селекция на използваните статистически данни, които най-добре отразяват стратегическите цели и приоритети.

Таблица 26. Индикатори за резултат и продукт

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
Индикатори за резултат					
Цел 1. „Конкурентоспособни икономически отрасли с осигурени инвестиции и квалифицирани кадри“					
Произведена продукция	хил. лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	1482737 /2019/	2 000 000 /2027/
Производителност на един зает (съотношение между произведената продукция и броя на заетите)	хил. лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	110,48 /2019/	130 /2027/
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор	хил. евро	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	252 185,9 /2019/	250 000 /средно за периода 2021-2027/
Дял на произведената продукция от общата за областта	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	13,48 /2019/	14,25 /2027/
Реализирани нощувки	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	5974 /2020/	7500 /2027/
Равнище на безработицата	%	Агенция по заетостта	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	4,90 /2020/	4 /2027/
Средна годишна работна заплата	лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	14 789 /2019/	20 000 /2027/
Цел 2. „Повишено качество и подобрена достъпност на обществените инфраструктури и услуги“					
Брой болнични легла в МБАЛ на 1 000 души	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	3,75 /2020/	4,2 /2027/
Население на един практикуващ лекар	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	326 /2020/	280 /2027/
Население на един дентален лекар	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	1614 /2020/	1120 /2027/

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
Брой ученици в професионалните гимназии	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	721 /2020/	800 /2027/
Брой учители на 1000 деца в общообразователните училища	брой	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	81,36 /2019/	88 /2027/
Цел 3: „Благоустроени и привлекателни населени места в екологично чист район“					
Брой реконструирани общински пътища	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	-	10 /за периода 2021-2027/
Загуби на вода във водоснабдителната мрежа	%	„ВиК“ София	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	43,28 /2020/	35 /2027/
Брой жилищни сгради с внедрени мерки за енергийна ефективност	%	Общинска администрация	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	-	20 /за периода 2021-2027/
Индикатори за продукт					
Приоритет 1.1. „Подобряване на условията за развитие на водещата преработваща промишленост и на логистиката“					
Приходи от дейността в отрасъл „Преработваща промишленост“	хил. лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	1 294 218 /2019/	1 700 000 /2027/
Приходи от дейността в отрасъл „Транспорт и складиране“	хил. лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	80 733 /2019/	110 000 /2027/
Инвестиции в подкрепа на предприятия от преработващата промишленост, привлечени от ЕФРР	лв.	ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	4 500 000 /за периода 2021-2027/

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
Приоритет 1.2. „Подкрепа за балансирана местна икономика и развитие на работната сила“					
Приходи от дейността в отрасъл „Селско и горско стопанство“	хил. лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	41 386 /2019/	45 000 /2027/
Инвестиции за модернизация на земеделските стопанства и техните материални активи, привлечени от ЕЗФРСР	лв.	ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	1 500 000 /за периода 2021-2027/
Проекти за консервация и реставрация на археологически и архитектурни ценности	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	5 /за периода 2021-2027/
Приходи от нощувки	лв.	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	224 774 /2020/	300 000 /2027/
Заетост на местата за настаняване	%	НСИ	Ежегодно към 31.12, с текуща статистика	14,32 /2018/	20 /2027/
Проекти за изграждане на съпътстваща туристическа инфраструктура, вкл. посетителски центрове, туристически пътеки, места за отдих и др.	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	5 /за периода 2021-2027/

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
Междубщински проекти за регионални туристически продукти/маршрути/събития с участие на община Ботевград	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	3 /за периода 2021-2027/
Проекти за повишаване на икономическата активност и заетостта, вкл. обучения, чиракуване и стажуване и др.	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	3 /за периода 2021-2027/
Проекти за осигуряване на трудова мобилност, включително транспорт за живеещи в други населени места	брой	Общинска администрация Агенция по заетостта	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	3 /за периода 2021-2027/
Приоритет 2.1. „Модернизиране на здравната, образователната и социалната инфраструктура и оптимизиране на общественото обслужване“					
Публични инвестиции в здравна инфраструктура	лв.	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	4 250 000 /за периода 2021-2027/
Публични инвестиции в образователна инфраструктура	лв.	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	8 000 000 /за периода 2021-2027/
Брой новооткрити социални услуги в общността, вкл. от резидентен тип	брой	Общинска администрация	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	3 /за периода 2021-2027/
Брой проекти за обновяване на читалища	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти;	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	3 /за периода 2021-2027/

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
		ИСУН 2021-2027			
Приоритет 3.1. „Опазване на околната среда и обновяване на техническите инфраструктури“					
Изградена/реконструирана водоснабдителна и канализационна мрежа	км	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	25 /за периода 2021-2027/
Брой проекти за опазване и развитие на защитени територии и зони	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти;	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	2 /за периода 2021-2027/
Норма на натрупване на отпадъците на човек от населението	кг	Общинска администрация / доклади за морфологичния състав на отпадъците	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	411 /2019/	400 /2027/
Приоритет 3.2. „Подобряване на транспортната свързаност и обновяване на населените места“					
Публични инвестиции за подобряване на транспортната инфраструктура	лв.	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти; ИСУН 2021-2027	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	15 000 000 /за периода 2021-2027/
Административни сгради с повишена енергийна ефективност	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	2 /за периода 2021-2027/
Обновени публични пространства - площади, пешеходни зони, градини и др.	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	5 /за периода 2021-2027/
Новосъздадени или обновени детски площадки	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	4 /за периода 2021-2027/

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Начин на отчитане	Базова стойност /година или период/	Целева стойност /година или период/
Изградени или обновени спортни площадки/съоръжения	брой	Общинска администрация – отчети за изпълнени проекти	Ежегодно, с натрупване през отчетния период	0 /2020/	4 /за периода 2021-2027/

8. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Комуникационната стратегия към ПИРО Ботевград е разработена на най-ранен етап, така че да се гарантира участието на заинтересованите страни по време на разработването на плана. В обхвата на комуникационната стратегия попадат няколко основни задачи:

- Идентифициране и систематизиране на заинтересованите страни;
- Определяне на приложимите комуникационни дейности и канали за комуникиране на ПИРО Ботевград;
- Определяне на общите дейности в различните етапи по подготовка, разработване, изпълнение и отчитане на ПИРО.

Комуникационната стратегия следва да подсили принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност при формирането и прилагането на общинската политика за интегрирано устойчиво развитие при изпълнение на ПИРО Ботевград в периода 2021-2027. Подробното представяне на комуникационните канали, дейности и заинтересованите страни в община Ботевград може да бъде намерено в **Приложение Комуникационна стратегия за подготовка, разработване, изпълнение и отчитане на ПИРО Ботевград 2021-2027 г.**

Неразделна част от изпълнението на комуникационната стратегия е подготовката, публикуването и разпространението сред заинтересованите страни на анкетно проучване относно проблемите, нуждите, потенциалите и предизвикателствата в общинското развитие. Чрез анкетното проучване, организирано успоредно с аналитичната работа по ПИРО, успешно са отчетени обществените нагласи и очаквания за общинското развитие, като същите са заложили в стратегическите цели, приоритети и мерки. Моделът за формулиране на стратегическата част, включващ резултатите от анкетното проучване, е демонстриран в предходните раздели. Резултатите от анкетното проучване могат да бъдат намерени в **Приложение Доклад с резултати от проведено анкетно проучване за разработването на ПИРО Ботевград 2021-2027 г.**